

วารสาร

กฎหมายและการเมืองการปกครอง

Journal of Law and Political Affairs

ISSN 2985-0770 (Print)
ISSN 2985-0819 (Online)

ปีที่ 1

ฉบับที่ 1

(มกราคม - มิถุนายน 2566)

JLPA
SDU

โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

School of Law and Politics - Suan Dusit University

วารสารกฎหมายและการเมืองการปกครอง
โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
Journal of Law and Political Affairs
School of Law and Politics, Suan Dusit University

ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2566

Vol.1 No.1 January – June 2023

ISSN: 2985-0770 (Print) ISSN: 29850819 (Online)

เจ้าของ

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

วัตถุประสงค์ของการจัดพิมพ์วารสาร

1. เพื่อเผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความปริทรรศน์ หรือบทความหนังสือในสาขานิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. เพื่อเป็นสื่อกลางการเผยแพร่ผลงานวิชาการ องค์ความรู้ที่มีคุณภาพ ประสบการณ์การวิจัย เป็นแหล่งอ้างอิง และประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน แก่ผู้ นักวิจัย นักวิชาการ นักศึกษา และบุคคลทั่วไปที่สนใจ

นโยบายการจัดพิมพ์วารสาร

1. บทความที่เสนอขอตีพิมพ์ ต้องเป็นบทความวิจัย บทความวิชาการ บทความปริทรรศน์ หรือบทความหนังสือ ซึ่งเขียนเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ
2. บทความที่เสนอขอตีพิมพ์ ต้องมีขอบเขตของบทความในด้านที่เกี่ยวกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ กฎหมายปกครอง กฎหมายอาญา กฎหมายมหาชน กระบวนการยุติธรรม กฎหมายว่าด้วยพระธรรมนูญศาลยุติธรรม กฎหมายเอกชน กฎหมายระหว่างประเทศ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และประกาศอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ด้านการบริหาร การเมืองการปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นโยบายสาธารณะ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับรัฐ รูปแบบความสัมพันธ์ของรัฐ องค์การทางการเมือง การปกครองส่วนท้องถิ่น การอำนวยความสะดวก การพัฒนาสังคมและชุมชน หรือการมีส่วนร่วมของประชาชน
3. บทความที่ตีพิมพ์ทุกบทความต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง (Peer Review) ไม่น้อยกว่าสองท่านต่อหนึ่งบทความ ในรูปแบบ Double-blind Peer Review โดยบทความที่ส่งมาพิจารณานั้น ต้องไม่เคยเผยแพร่ในสิ่งพิมพ์อื่นใดมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น

คณะที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.ศิโรจน์	ผลพินอิน	อธิการบดี
รองศาสตราจารย์ ดร.ชนะศึก	นิชานนท์	รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและพัฒนาการศึกษา
รองศาสตราจารย์ ดร.ธนภัทร	ปัจฉิมม์	คณบดีโรงเรียนกฎหมายและการเมือง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุธยา	อยู่เย็น	ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

บรรณาธิการ

ดร. เปมิกา สนิทพจน์	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
---------------------	---------------------

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.สมคิด	เลิศไพฑูรย์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ศาสตราจารย์ ดร.จรัญ	มะลูถิม	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ศาสตราจารย์ ดร.บรรเจิด	สิงคะเนติ	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ศาสตราจารย์ พลตำรวจตรีหญิง ดร.พัชรา สิ้นลอยมา		มหาวิทยาลัยศิลปากร
ศาสตราจารย์ ดร.โกวิทย์	พวงงาม	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.รังสรรค์	ประเสริฐศรี	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
รองศาสตราจารย์ ดร.สุณีย์	กัลยาจิตร	มหาวิทยาลัยมหิดล
รองศาสตราจารย์ ดร.ต่อพงศ์	กิตติยานุพงศ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ยุทธพร	อิสรัมย์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวรรณา	เทพจิต	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ
รองศาสตราจารย์ ดร.รุ่งภพ	คงฤทธิระจัน	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
รองศาสตราจารย์ ดร.ยุทธพงษ์	ลีลากิจไพศาล	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์	เจริญพูล	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ดร.พันธรักษ์	ผูกพันธ์	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

คณะทำงาน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ยอดชาย	ชุติกาโม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดั่งนภสร	ณ บ่อมเพชร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์อัญชลี	รัตนะ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เบญจพร	พึงไชย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เขมภัทท์	เย็นเปี่ยม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศิริมา	บุญมาเลิศ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์มนตรี	พานิชยานุวัฒน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์กัญญกานต์	เสถียรสุคนธ์
อาจารย์ชมพูนุท	วิริยะสุนทร

ติดต่อกองบรรณาธิการ

โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

(วารสารกฎหมายและการเมืองการปกครอง) อาคารเฉลิมพระเกียรติ 50 พรรษามหาวชิราลงกรณ์

เลขที่ 145/9 (แยกสวนรื่นฤดี) ถนนสุขุโขทัย แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300

โทรศัพท์ 02-241-7194 ต่อ 4170 โทรสาร 02-2417195

E-mail : jpg-slp@dusit.ac.th

กำหนดการจัดพิมพ์วารสาร

วารสารราย 6 เดือน โดยจัดพิมพ์ปีละ 2 ฉบับ

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – มิถุนายน

ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม - ธันวาคม

การเผยแพร่ออนไลน์

ผู้สนใจสามารถสืบค้นได้จาก <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JPG/index>

สถานที่พิมพ์

Graphic Site มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

295 ถนนนครราชสีมา แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300

โทรศัพท์ 02-244 5080

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ (Readers)
ประจำวารสาร กฎหมายและการเมืองการปกครอง
โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
(สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)

ศาสตราจารย์ พลตำรวจตรี ดร.ชัชพันธ์ ลีระเติมพงษ์	โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
ศาสตราจารย์ พลตำรวจตรีหญิง ดร.พัชรา สีนลอยมา	มหาวิทยาลัยศิลปกร
ศาสตราจารย์ ดร.โกวิท พวงงาม	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ศาสตราจารย์ ดร.ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ศาสตราจารย์ ดร.ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ร้อยตำรวจเอก ดร.วิศิษฎ์ เจนนานนท์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.กมลพร สอนศรี	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ พันตำรวจโท ดร.เกษมศานต์ โชติชาครพันธุ์	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมพงศ์ มีสมนัย	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
รองศาสตราจารย์ ดร.ธนภัทร ปัจฉิมม	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
รองศาสตราจารย์ ดร.บุญญรัตน์ โชคบัณฑิตชัย	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์ ดร.ประภาส ปิ่นตบแต่ง	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.พัชรี ลีโรธ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.พาสีธี หล่อธีรพงศ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ มูลศิลป์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.ภูริ พวงค์เจริญ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ยุทธพร อิศรชัย	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
รองศาสตราจารย์ ดร.รุ่งภพ คงฤทธิ์ระจัน	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
รองศาสตราจารย์ ดร.วัลลภ รัฐฉัตรานนท์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.วินันท์กานต์ รุจิภักดิ์	มหาวิทยาลัยมหิดล
รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ ศิริสรรหิรัญ	มหาวิทยาลัยมหิดล
รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.สุณีย์ กัลยะจิตร	มหาวิทยาลัยมหิดล
รองศาสตราจารย์จิริประภา มากถิ่น	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์ตรีเนตร สาระพงษ์	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์พงศ์สัมพันธ์ ศรีสมทรัพย์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลวรรณ วรรณชนง	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษฏา พรพรรณราย	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กษิณีเดช สุทธิวานิช	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เจนพล ทองเย็น	มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนะศึก วิเศษชัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐนันต์ศักดิ์ บวรนนท์กุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐานิดา บุญวรรณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตังนภสร ณ ป้อมเพชร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาติรี มหันต์รัตน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรัชญานันท์ นักพื่อน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรเลิศ อภานุทัต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มานิชญ์ อารีชัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิจิตรา ศรีสอน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิวิธ วงศ์ทิพย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชณี แดงอ่อน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรวัฒน์ จันทร์โชติ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภกร ปุญญฤทธิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมคิด ดวงจักร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สฤณี สืบพงษ์ศิริ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธินี อดุลการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวรรธนา เทพจิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อมรทิพย์ อมราภิบาล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภาศิริ สุวรรณานนท์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรุณ ขยันหา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์โกญจนาท เจริญสุข
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปณณวิช ทัพภวิมล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สรศักดิ์ มั่นศิลป์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์อัญชลี รัตนะ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันตำรวจโท ดร.ฉติ มหาเจริญ
อาจารย์ ดร.กนกกาญจน์ อนุแก่นทราย
อาจารย์ ดร.ญาเรศ อัครพัฒนานุกูล
อาจารย์ ดร.ธเนศ เกษศิลป์
อาจารย์ ดร.เบญจวรรณ ธรรมรัตน์
อาจารย์ ดร.ปกครอง มณีโรจน์
อาจารย์ ดร.ปิยะวดี โรหิตารชุน
อาจารย์ ดร.พัชราพรรณ นาคพงษ์
อาจารย์ ดร.ปิ่นฉัตร หอมบุญมา
อาจารย์ ดร.ศรินทร์ อินทวิชยะ
อาจารย์ ดร.ศิริพงษ์ ทองจันทร์
อาจารย์ ดร.เอกพงษ์ สารน้อย

มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
พระนครเหนือ
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
มหาวิทยาลัยเกริก
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
มหาวิทยาลัยพะเยา
มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยศรีปทุม

บทบรรณาธิการ

วารสารกฎหมายและการเมืองการปกครอง โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ฉบับนี้เป็นปีที่ 1 ฉบับที่ 1 โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดทำเพื่อเผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความปริทรรศน์ หรือบทความวิจารณ์หนังสือในสาขานิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และเพื่อเป็นสื่อกลางการเผยแพร่ผลงานวิชาการองค์ความรู้ที่มีคุณภาพ ประสพการณ์การวิจัย เป็นแหล่งอ้างอิง และประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานแก่ผู้ นักวิจัย นักวิชาการ นักศึกษา และบุคคลทั่วไปที่สนใจ โดยกำหนดระยะเวลาการตีพิมพ์เผยแพร่ ปีละ 2 ฉบับ และเป็นไปตามเกณฑ์ของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai-Journal Citation Index Centre: TCI)

วารสารฉบับนี้ประกอบด้วยบทความ จำนวน 7 บทความ จำแนกเป็นบทความวิจัย จำนวน 4 เรื่อง บทความวิชาการ จำนวน 2 เรื่อง และบทความวิจารณ์หนังสือ จำนวน 1 เรื่อง หัวข้อหลักครอบคลุมเนื้อหา ด้านนิติศาสตร์ นิติวิทยาศาสตร์และอาชญาวิทยา การบริหารงานยุติธรรม และการเมืองการปกครอง

ทั้งนี้ ขอขอบคุณผู้เขียนบทความและผู้ทรงคุณวุฒิที่พิจารณาประเมินบทความ ที่ปรึกษาทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยทุกท่าน ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะในการปรับแก้ไขบทความให้มีคุณภาพ มีความถูกต้องตามหลักวิชาการ ตลอดจนคณะผู้บริหารมหาวิทยาลัยสวนดุสิต และคณะทำงานที่ให้การสนับสนุนทรัพยากร และคำแนะนำต่าง ๆ จนทำให้การดำเนินการจัดทำวารสารฉบับนี้สำเร็จไปได้ด้วยดี เป็นไปตามมาตรฐานทางวิชาการ ตอบสนองความต้องการของผู้ที่สนใจ และเป็นแหล่งข้อมูลในการอ้างอิงทางวิชาการได้อย่างมีคุณภาพ

ดร.เปมิกา สนิทพจน์

บรรณาธิการ

สารบัญ

	หน้า
บทความวิจัย	
การรวบรวมข้อมูลการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในงานด้านการสืบสวน ด้านนิติวิทยาศาสตร์	1
ลัทธิกา ซึ่นซุกลิน และปริญญา ศรีลานันท์	
การวิเคราะห์พยานหลักฐานด้านนิติวิทยาศาสตร์ในคดีข่มขืนกระทำชำเรา	14
พลอยพยับ ศรียอดโชติวัต และปริญญา ศรีลานันท์	
ปัญหาสิทธิความเสมอภาคในการดำเนินคดีปกครองของข้าราชการทหาร	29
จิโรจน์ ผลอรรถ สมศักดิ์ เจริญพูล และศักดิ์ดา ศรีทิพย์	
การพัฒนาประสิทธิภาพโปรแกรมการให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชน กลุ่มเสี่ยง	44
สุรัตน์ สาเรือง และเปมิกา สนิทพจน์	
บทความวิชาการ	
การยุติปัญหาในชุมชนด้วยบทบาทการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน	59
ลธิพัฒน์ เฉลิมยศ	
ปัญหาการบังคับทางปกครองกับทนายของเจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่	70
หลักชัย บุรณ์เจริญ	
บทวิจารณ์หนังสือ	
ประชุมพระนิพนธ์ สรรพความรู้	82
ยอดชาย ชูติกาโม	
การดำเนินการจัดพิมพ์และการเตรียมบทความเพื่อเสนอการตีพิมพ์	84

การรวบรวมข้อมูลการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในงานด้านการสืบสวน
ด้านนิติวิทยาศาสตร์

Collection data on juvenile delinquency in forensic science investigation

ลักษิกา ชื่นชุกกลิ่น¹ และปริญญา ศรีลานันท์²

^{1,2}โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

Laksika Chunchomkin¹ and Parinya Seelanan²

^{1,2}Royal Police Cadet Academy

laksika_cc@hotmail.com

รับบทความ : 13 มีนาคม 2566 แก้ไขบทความ 18 พฤษภาคม 2566 ตอรับบทความ 19 มิถุนายน 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลการกระทำผิด (Criminal Profiling) ของเด็กและเยาวชนที่สามารถนำไปใช้ในการสืบสวนงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ และวิเคราะห์แนวโน้มการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในอีก 7 ปีข้างหน้า เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ โดยศึกษาจากสำนวนการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนในปี พ.ศ. 2560 - 2563 จำนวน 397 คดี ผลการศึกษาพบว่า เด็กและเยาวชนกระทำผิดในคดียาเสพติดมากที่สุด รองลงมาคือเกี่ยวกับทรัพย์ โดยลงมือเพียงลำพังอาวุธที่ใช้คืออาวุธปืน รองลงมาคือ อาวุธมีด ผู้ชายจะมีแนวโน้มการกระทำผิดมากกว่าผู้หญิง อายุที่กระทำผิดมากที่สุด คือ อายุ 17 ปี ช่วงเวลาและสภาพแวดล้อมที่กระทำผิดคือช่วงกลางคืนมากที่สุด เวลา 19.00 – 24.59 น. สถานที่เกิดเหตุแหล่งชุมชนที่อยู่อาศัยมากที่สุด เมื่อทำการวิเคราะห์แนวโน้มการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนจาก พ.ศ. 2560 ในอีก 7 ปี คือ ถึง พ.ศ. 2568 พบว่า สถิติการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนมีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ จนกระทั่งใน ปี พ.ศ. 2567 จะมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น

คำสำคัญ: เด็กและเยาวชนกระทำผิด, แนวโน้มการกระทำผิด, ข้อมูลการกระทำผิด

Abstract

The objective of this research were to compare and study collection criminal profiling of child and juvenile during the year 2017-2020 and qualitative Research from 397 data from Police Station in Metropolitan Police Headquarters. The results showed that. Children and juvenile commit the most in drug crimes. Followed by real estate lawsuits by alone and weapons is gun and knife. The boy are more offense than the girl. The age of the most perpetrators was 17 years old. The time and environment of the offense was the most during the night, from 7 pm to 11:59 pm. The scene of the most residential community. Analyzing the trend of crimes of children and youth

¹ พันตำรวจตรี หญิง นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

² พันตำรวจเอก ดร. อาจารย์ที่ปรึกษา หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

from 2017 in the next 7 years to 2023, it was found that the statistics of child and youth offences tend to decline steadily. Until the year 2024 will tend to increase.

Keyword: Child and Juvenile / Data Tendency / Criminal Profiling

บทนำ

ปัญหาของเด็กเยาวชนและครอบครัวมีความรุนแรงและสลับซับซ้อนมากขึ้นการละเมิดสิทธิของเด็กและเยาวชนตลอดจนบุคคลในครอบครัวในรูปแบบต่าง ๆ ก่อให้เกิดทักษะในเชิงลบต่อครอบครัวและสังคมในกลุ่มของเด็กและเยาวชนทำให้เด็กและเยาวชนเข้าสู่วงจรของการกระทำความผิดอย่างต่อเนื่องอันส่งผลให้เกิดปัญหาทางสังคมในมิติต่าง ๆ โดยเฉพาะปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นจากเด็กและเยาวชนที่อายุไม่เกิน 18 ปี ได้กระทำความผิด (Juvenile Delinquents) ย่อมถูกนำเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางศาลสำหรับการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนเป็นการเฉพาะ จากปริมาณคดีเด็กและเยาวชนที่มีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี จะเห็นได้จากข้อมูลกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ในปี 2562 มีจำนวนเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จำนวน 36,467 คน (กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2563) ประการสำคัญการสอบสวนในคดีเด็กและเยาวชนมีลักษณะแตกต่างจากผู้ใหญ่ คือ ต้องดำเนินการใน 24 ชั่วโมง ต้องมีสหวิชาชีพเข้าร่วมการสอบปากคำ และหากเด็กอายุไม่ถึง 10 ปี ก็ไม่ต้องนำตัวมาดำเนินคดีอาญา เป็นต้น เจ็อนไขเหล่านี้ทำให้การดำเนินคดีเด็กและเยาวชนมีขั้นตอนยุ่งยาก และมีข้อกฎหมายที่ต้องดำเนินงานอย่างเคร่งครัด

ในปัจจุบันการเก็บรวบรวมคดีเด็กและเยาวชนยังเก็บไว้ฐานข้อมูลร่วมกับคดีของผู้ใหญ่ ทำให้มีอุปสรรคในการค้นหาข้อมูล และข้อมูลเด็กและเยาวชนไม่เรียงเรียงและไม่อยู่สารระบบเดียวกัน ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าคดีเด็กและเยาวชนควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลแยกจากผู้ใหญ่ ในรูปแบบของข้อมูลการกระทำความผิด (Criminal Profiling) ที่มีลักษณะเข้าถึงได้ง่าย มีข้อมูลทั้งเชิงส่วนบุคคล ส่วนของคดี และทางด้านนิติศาสตร์และพยานหลักฐานการกระทำความผิด ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลในลักษณะดังกล่าวจะทำให้พนักงานสอบสวนสืบค้นข้อมูลได้ง่าย ดำเนินการกรอกข้อมูลได้สะดวก และสามารถนำมาวิเคราะห์รูปแบบการกระทำความผิด และทำแผนผังการป้องกันการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนได้ ดังที่ สุรัตน์ สาเรือง และคณะ (2562) ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง โครงการการพัฒนาโปรแกรมประยุกต์สำหรับวิเคราะห์อาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ดำเนินการวิจัยโดยการรวบรวมข้อมูลใน 3 ด้าน คือ ด้านประชากรศาสตร์ ด้านคดีอาญา และด้านพื้นที่อาชญากรรมการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนระหว่างช่วงปี พ.ศ. 2560 – 2563 ในสถานีตำรวจในพื้นที่รับผิดชอบของกองบังคับการตำรวจนครบาล 1 - 9 จำนวนทั้งสิ้น 27 สถานีตำรวจ และนำมาสร้างโปรแกรมประยุกต์ (JUDA) ที่สามารถใช้ได้ทั้งในระบบคอมพิวเตอร์ และโทรศัพท์มือถือระบบ Android และระบบ IOS

ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลการกระทำความผิดของเด็กระหว่างปี พ.ศ. 2560 - 2563 เพื่อวิเคราะห์และหาความสัมพันธ์ข้อมูลทางอาญาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนที่สามารถนำไปใช้ในการสืบสวนงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ และวิเคราะห์แนวโน้มการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนในอีก 7 ปีข้างหน้า และเป็นแนวทางให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการกำหนดนโยบายและแผนการป้องกันการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนในเขตพื้นที่รับผิดชอบของแต่ละสถานีตำรวจต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อรวบรวมข้อมูลการกระทำผิด (Criminal Profiling) ของเด็กและเยาวชนที่สามารถนำไปใช้ในการสืบสวนงานด้านนิติวิทยาศาสตร์
2. เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในอีก 7 ปีข้างหน้า

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. ทฤษฎีเกี่ยวกับนิติวิทยาศาสตร์

“นิติวิทยาศาสตร์” เป็นศาสตร์ที่เริ่มเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางในสังคมไทยในปัจจุบัน โดยคำว่า “นิติวิทยาศาสตร์” เป็นคำที่มีนักวิชาการหลาย ๆ ท่านได้ให้นิยามเอาไว้เช่น สรวุฑ เบญจกุล (2550) ได้จำกัดความไว้ว่า “นิติวิทยาศาสตร์ คือ การนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ทุกสาขามาประยุกต์ใช้เพื่อประโยชน์ในด้านกฎหมาย ทั้งประโยชน์ทางนิติบัญญัติในเรื่องการออกกฎหมาย และประโยชน์ของการคลี่คลายปัญหาและการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีความเพื่อผลในการบังคับใช้กฎหมายและการลงโทษ” วัชรศมย์ เถลิสมสุขสันต์ (2555) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “นิติวิทยาศาสตร์ คือ การนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ทุกสาขามาประยุกต์ใช้ เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีความ เพื่อผลในการบังคับใช้กฎหมายและการลงโทษ” หาญ วงศ์ไวศวรรณ (2555) ได้ให้คำอธิบายไว้ว่า “นิติวิทยาศาสตร์ คือ การสืบสวน อธิบาย และประเมินถึงเหตุการณ์ที่เข้าข่ายทางกฎหมาย ซึ่งรวมถึงอัตลักษณ์ ถิ่นกำเนิด และชีวประวัติของบุคคล สิ่งของ (สี พลาสติก) สารเคมี (ยา ยาพิษ) และวัตถุ (เศษผ้า รองเท้า) ทั้งหมดนี้ ทำโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์หรือวิธีการอื่นใดที่สามารถทำให้เราบรรยาย อนุมาน และประกอบเรื่องราวขึ้นใหม่”

จากความหมายของนิติวิทยาศาสตร์ ผู้วิจัยสรุปได้ว่า เมื่อได้พิจารณาถึงคำศัพท์จะเห็นได้ว่าคำว่า “นิติวิทยาศาสตร์” คือการนำเอาคำว่า “นิติ” มารวมกับคำว่า “วิทยาศาสตร์” ดังนั้นจึงอาจจะสรุปได้ว่า “นิติวิทยาศาสตร์” คือการนำเอาองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ทุกสาขามาประยุกต์ใช้เพื่อประโยชน์แห่งกฎหมาย ทั้งในด้านนิติบัญญัติและในด้านของการพิสูจน์ทราบข้อเท็จจริงในกระบวนการสืบสวนสอบสวนและในการพิจารณาคดีความต่าง ๆ เพื่อผลในการบังคับใช้กฎหมาย โดยดำเนินงานตามหลักการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งนิติวิทยาศาสตร์สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ (สุรนาท วงศ์พรหมชัย, 2551)

1) นิติวิทยาศาสตร์ที่เป็นวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ เป็นการนำเอาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติซึ่งก็คือองค์ความรู้ทางด้าน ฟิสิกส์ เคมี และชีววิทยา มาใช้เพื่อประโยชน์แห่งกฎหมาย โดยที่นิติวิทยาศาสตร์ที่เป็นวิทยาศาสตร์ธรรมชาตินี้ได้แก่ วิชาการพิสูจน์หลักฐาน

2) นิติวิทยาศาสตร์ที่เป็นวิทยาศาสตร์ประยุกต์ เป็นนำเอาองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ประยุกต์มาใช้ในกระบวนการยุติธรรม เช่น นิติเวชศาสตร์ นิติมานุษยวิทยา นิติทันตวิทยา นิติวิศวกรรม เป็นต้น

งานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์เริ่มต้นตั้งแต่ภายหลังจากได้รับแจ้งจากพนักงานสอบสวนให้เข้าทำการตรวจสถานที่เกิดเหตุ เก็บรวบรวมพยานวัตถุ จากนั้นจึงส่งวัตถุพยานดังกล่าวไปตรวจพิสูจน์ในห้องปฏิบัติการทางนิติวิทยาศาสตร์ และรายงานผลการตรวจพิสูจน์นั้น ซึ่งงานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ในประเทศไทยปัจจุบันสามารถแบ่งออกได้เป็น 8 กลุ่มงาน ตามโครงสร้างของกองพิสูจน์หลักฐานกลาง สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ ดังนี้ (กองพิสูจน์หลักฐานกลาง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2561)

- 1) งานตรวจสถานที่เกิดเหตุ เป็นงานที่เข้าตรวจสถานที่ที่ได้รับแจ้งว่ามีเหตุเกิดขึ้น รวมถึงทำการรวบรวมวัตถุพยานจากสถานที่เกิดเหตุในคดีต่าง ๆ ช่วยวิเคราะห์วัตถุพยานและให้ความเห็นเกี่ยวกับคดีดังกล่าว
- 2) งานตรวจเอกสาร เป็นงานที่ทำการตรวจพิสูจน์วัตถุพยานประเภทเอกสาร และการปลอมแปลง เช่น ธนบัตร ลายมือ รอยตราประทับ เป็นต้น
- 3) งานตรวจอาวุธปืนและเครื่องกระสุน เป็นงานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ที่ตรวจหารอยชูดลบแก๊ซบนอาวุธปืนและเครื่องกระสุน ตรวจเปรียบเทียบลูกกระสุนปืนและปลอกกระสุนปืน ตรวจหาวิถีกระสุน ตรวจพิสูจน์เขม่าดินปืน รวมถึงตรวจหาร่องรอยบนวัตถุ
- 4) งานตรวจทางเคมี ฟิสิกส์ เป็นงานที่ตรวจพิสูจน์วัตถุพยานที่จะต้องใช้หลักการทางเคมี ฟิสิกส์ ในการตรวจพิสูจน์ เช่น ตรวจพิสูจน์สารเคมี ตรวจหาร่องรอยการชูดลบบนโลหะ ตรวจสอบสี สารระเบิด เป็นต้น
- 5) งานตรวจชีววิทยาและดีเอ็นเอ เป็นงานที่ตรวจพิสูจน์วัตถุพยานทางชีววิทยาต่าง ๆ และสารพันธุกรรม เพื่อประโยชน์ในการพิสูจน์ยืนยันตัวบุคคล
- 6) งานตรวจพิสูจน์อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ เป็นงานที่ตรวจพิสูจน์วัตถุพยานและของกลางในคดีที่เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี รวมถึงการตรวจพิสูจน์การติดต่อสื่อสารเสียงและวีดิทัศน์
- 7) งานตรวจยาเสพติด เป็นงานที่ตรวจพิสูจน์วัตถุพยานและของกลางในคดีที่เกี่ยวกับยาเสพติด ทั้งในเชิงคุณภาพและในเชิงปริมาณ รวมถึงตรวจพิสูจน์ยาพิษหรือสารพิษจากอาหาร เครื่องดื่ม และจากวัตถุอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- 8) งานตรวจลายนิ้วมือแฝง เป็นงานที่ใช้หลักการทางวิทยาศาสตร์ตรวจพิสูจน์เปรียบเทียบลายนิ้วมือ ลายฝ่ามือ และลายฝ่าเท้าแฝงที่เป็นวัตถุพยานกับลายนิ้วมือ ลายฝ่ามือและลายฝ่าเท้าของผู้ต้องสงสัยในคดีต่าง ๆ และยังตรวจพิสูจน์ลายนิ้วมือแฝงกับฐานข้อมูลลายนิ้วมืออัตโนมัติ (AFIS) รวมถึงตรวจพิสูจน์ลายนิ้วมือ ฝ่ามือ และฝ่าเท้าแฝงกับลายนิ้วมือ ฝ่ามือและฝ่าเท้าตัวอย่าง เพื่อยืนยันตัวบุคคลด้วย

พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ดังต่อไปนี้ (สันติ สุขวัฒน์, 2550)

1) พยานหลักฐานโดยตรง (Direct Evidence) หมายถึง พยานหลักฐานที่เป็นคำให้การจากการให้ปากคำของผู้รู้เห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยตัวเองด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 โดยคำให้การนี้จะต้องไม่ได้มาจากการบอกเล่าของผู้อื่นมาอีกทอดหนึ่งหรือการสมมุติขึ้นเอง ซึ่งพยานหลักฐานประเภทนี้เรียกกันว่า พยานบุคคล

2) พยานหลักฐานแวดล้อม (Circumstantial Evidence) หมายถึง พยานที่ไม่ได้รู้เห็นเหตุการณ์การกระทำผิดที่เกิดขึ้นด้วยตนเองโดยตรง หากแต่ทราบเหตุการณ์ดังกล่าวจากการได้ยินผู้อื่นบอกต่อมาอีกทอดหนึ่ง ซึ่งพยานหลักฐานประเภทนี้จะไม่สามารถใช้ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงได้โดยตรง เนื่องจากการบอกเล่าต่อ ๆ กันมาส่งผลให้ข้อเท็จจริงบิดเบือนไปได้ จึงมีการใช้พยานหลักฐานประเภทนี้ในขั้นตอนของการสืบสวนเท่านั้น เพราะพยานหลักฐานประเภทนี้สามารถนำมาใช้ในการประมวลเหตุการณ์ เชื่อมโยงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อบ่งบอกถึงข้อเท็จจริงบางอย่างในคดี โดยพยานหลักฐานประเภทนี้มักจะถูกเรียกว่า พยานบอกเล่า หรือ พยานหลักฐานทางอ้อม

3) พยานหลักฐานที่แท้จริง (Real Evidence) หมายถึง พยานวัตถุทุกชนิดทั้งที่อยู่ในสถานะของแข็งของเหลว หรือก๊าซ โดยพยานหลักฐานประเภทนี้เป็นพยานวัตถุที่มีความชัดเจนในตัวเอง ซึ่งถือเป็นพยานหลักฐานที่มีความสำคัญที่สุด และสามารถนำไปใช้ยืนยันการกระทำผิดในคดีต่าง ๆ ได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม

นอกจากนี้ตามหลักกฎหมายพยานหลักฐานยังสามารถแบ่งตามวิธีการนำพยานเข้าสืบออกได้เป็น 4 ประเภทคือ 1) พยานบุคคล หมายถึง บุคคลที่มาเบิกความต่อหน้าศาลด้วยวาจา 2) พยานเอกสาร หมายถึง ข้อความใด ๆ ในเอกสารที่มีการอ้างเป็นพยาน 3) พยานวัตถุ หมายถึง วัตถุสิ่งของใด ๆ ที่คู่ความอ้างเป็นพยาน 4) พยานผู้เชี่ยวชาญ

หมายถึง พยานบุคคลผู้ซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญในศาสตร์สาขาหนึ่ง สาขาใด และได้มีการเบิกความโดยการให้ความเห็น (เสวก มณีกุล, 2556)

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการรวบรวมหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์การกระทำผิดของเด็กและเยาวชน ที่กระทำผิด ซึ่งนำมาเป็นข้อมูลการกระทำผิด (Criminal Profiling) ซึ่งมีข้อมูลประกอบกัน 3 ด้าน ดังที่ สุรัตน์ สาเรือง และคณะ (2564) ทำการวิเคราะห์การกระทำผิดของเด็กและเยาวชนผ่านโปรแกรม JUDA ไปใช้ในการวิเคราะห์หรือสร้างทฤษฎีการวิเคราะห์อาชญากรรมในเด็กและเยาวชน เนื่องจากโปรแกรม JUDA มีข้อมูลทางด้านประชากรศาสตร์ ข้อมูลทางคดี ข้อมูลเชิงพื้นที่ และข้อมูลเกี่ยวกับช่วงเวลาที่กระทำผิดที่ครบสมบูรณ์ ดังที่ Rachel (2005) ที่เสนอว่าการวิเคราะห์อาชญากรรม กระทำโดยการใช้ข้อมูล วิธีการทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ นักวิเคราะห์อาชญากรรมจะใช้ข้อมูลและวิธีการในเชิงคุณภาพ สำหรับข้อมูลที่ไม่ใช่ตัวเลขเพื่อศึกษาหาความหมาย และรูปแบบของความสัมพันธ์ ระเบียบวิธีในเชิงคุณภาพ ได้แก่ การศึกษาภาคสนาม เช่น การเข้าไปสังเกตสภาพและลักษณะของสถานที่ การวิเคราะห์ทางด้านเนื้อหา เช่น การสอบทานเนื้อหาในการรายงานต่าง ๆ ในสถานีตำรวจ สำหรับการใช้อข้อมูลในเชิงปริมาณ เมื่อต้องการวิเคราะห์ตัวเลขทางสถิติ ส่วนใหญ่แล้วในการวิเคราะห์อาชญากรรม มักจะใช้ข้อมูลและวิธีการในเชิงปริมาณเป็นหลัก โดยใช้วิธีการทางสถิติอย่างง่าย ๆ เช่น ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และอัตราการเกิด เป็นต้น ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์อาชญากรรมจะประกอบด้วย

1) ข้อมูลทางด้านคุณลักษณะของประชากร ประกอบด้วย บุคลิกลักษณะของบุคคล หรือ กลุ่ม เช่น เพศ เชื้อชาติ รายได้ อายุ การศึกษา ในระดับปัจเจกนั้น นักวิเคราะห์อาชญากรรม (Crime Analyst) จะใช้ปัจจัยด้านคุณลักษณะของประชากรในการค้นหาหรือระบุผู้ต้องสงสัย แต่ในระดับที่ใหญ่กว่าปัจเจก นักวิเคราะห์อาชญากรรมจะใช้ข้อมูลเหล่านี้ในการกำหนดคุณลักษณะของกลุ่ม และดูความเกี่ยวข้องกับอาชญากรรม

2) ข้อมูลเชิงพื้นที่เป็นสิ่งสำคัญ ภาพที่แสดงให้เห็นสถานที่เกิดเหตุที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์กับเหตุการณ์อื่น ๆ มีส่วนสำคัญต่อการทำความเข้าใจธรรมชาติของอาชญากรรม

3) ข้อมูลเกี่ยวกับช่วงเวลาของการเกิดอาชญากรรม ได้แก่ 1) การศึกษารูปแบบที่เกิดขึ้นในระยะยาวของอาชญากรรม ในแต่ละปีหรือหลายปีที่ผ่านมา หรือธรรมชาติของอาชญากรรมที่เกิดตามฤดูกาล หรือแต่ละเดือน 2) การศึกษารูปแบบที่เกิดขึ้นในระยะปานกลาง เช่น ลักษณะรูปแบบแต่ละสัปดาห์ 3) การศึกษารูปแบบในระยะสั้น เช่น รูปแบบที่เกิดขึ้นในแต่ละวันในสัปดาห์ ช่วงเวลาที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน หรือ ช่วงเวลาระหว่างเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นของอาชญากรรมแต่ละประเภท

2. ทฤษฎีเกี่ยวกับการกระทำผิดในเด็กและเยาวชน

เด็กกระทำผิด หมายถึง การนำกฎหมายมากำหนดช่วงอายุของเด็กที่จะต้องได้รับโทษตามกฎหมาย หากเด็กได้ทำการละเมิด หรือทำความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ในประเทศไทยและต่างประเทศส่วนใหญ่ จะกำหนดให้เด็กอายุต่ำกว่า 10 ปี ที่กระทำผิดไม่ต้องรับโทษ ส่วนเด็กที่อายุระหว่าง 10-15 ปี อาจจะได้รับโทษ ในบางส่วนหากทำความผิดที่รุนแรง เช่น คดีฆาตกรรม คดีข่มขืน เป็นต้น และเด็กทุกคนต้องได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย เนื่องจากยังอยู่ในวัยที่ขาดวุฒิภาวะในการไตร่ตรองยับยั้งชั่งใจ จึงยังไม่สมควรได้รับการลงโทษ เช่นเดียวกัน (เปมิกา สนิทพจน์, 2565)

เด็กและเยาวชนกระทำผิด หมายถึง ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 4 ครอบคลุมความรับผิดชอบของบุคคลในทางอาญา ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 73 ถึงมาตรา 75 ให้คำนิยามของคำว่า “เด็ก” และ “เยาวชน” โดยพิจารณาจากเกณฑ์อายุของบุคคล

ที่กระทำความผิดอาญาเท่านั้น การบรรลุนิติภาวะด้วยการสมรสในทางแพ่งจึงไม่นำมาเป็นข้อพิจารณา ดังนั้นไม่ว่าบุคคลนั้นจะบรรลุนิติภาวะด้วยการสมรสทางแพ่งก็ตาม ถ้าบุคคลนั้นอายุยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ กฎหมายถือว่าเป็นเยาวชนอยู่และได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ (อัจฉริยา ชูตินันท์, 2552)

เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดมักเกิดจากความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจประกอบกับ สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ยั่วยุส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไป สาเหตุของการกระทำความผิดของของเด็ก และ เยาวชนที่สำคัญแบ่งได้ 5 สาเหตุ ดังนี้ (สุรีย์ กาญจนวงษ์ และคณะ, 2549; เดชา ศิริเจริญ, 2555; พงศ์จิรา เชิดชู, 2558)

- 1) สาเหตุจากตัวผู้กระทำความผิด ได้แก่
 - (1) พันธุกรรมหรือสิ่งที่ได้รับการถ่ายทอดจากพ่อแม่
 - (2) ความพิการหรือโรคภัยไข้เจ็บ
 - (3) สภาวะแห่งจิต
 - (4) สติปัญญาและการศึกษา
- 2) สาเหตุทางครอบครัว ได้แก่
 - (1) เด็กที่ไม่ได้รับความรักความอบอุ่นจากครอบครัว ถูกทอดทิ้งโดดเดี่ยว ไม่ได้รับการเอาใจใส่ ทำให้เด็กมองโลกในแง่ร้าย
 - (2) เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีบิดามารดาขาดความรักใคร่กลมเกลียว พ่อแม่ทะเลาะวิวาทกันอยู่ตลอดเวลา พูดจอกันด้วยคำพูดที่หยาบคายใช้ความรุนแรง
 - (3) เด็กที่บิดามารดาตาย หย่าร้าง ละทิ้ง จะทำให้เด็กไม่ได้รับการดูแล เอาใจใส่เด็กจะมีความรู้สึกว่าเหว่ ขาดความรัก ความอบอุ่น ซึมเศร้า ไม่ร่าเริง
 - (4) เด็กที่ถูกกระทำความผิดทารุณกรรมในครอบครัว
 - (5) เด็กที่บิดามารดาอบรมเลี้ยงดูอย่างเข้มงวดเกินไป หรืออยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ระเบียบวินัยจนไม่มีโอกาสเป็นตัวเองไม่สามารถทำอะไรตามที่ตนเองต้องการ
- 3) สาเหตุทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้อาจเกิดจากภาวะทางเศรษฐกิจโดยทั่วไปของชุมชนและภาวะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิด
- 4) สาเหตุจากปัญหาทางสังคมและสิ่งแวดล้อม สภาพของสังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กมีอิทธิพลต่อความประพฤติของเด็กมาก ดังจะเห็นได้ว่าชุมชนที่มีความประพฤติและวัฒนธรรมไปในทางใดแล้ว บุคคลในชุมชนนั้นก็มักมีความประพฤติไปในทางเดียวกัน มิฉะนั้นก็จะเข้าอยู่ร่วมกลุ่มกับพวกเขาไม่ได้ แต่มีข้อสังเกตว่าสิ่งแวดล้อมนี้มีผลกระทบต่อบุคคลในชุมชนแต่ละคนไม่เท่ากัน สุดแล้วแต่บุคลิกภาพของบุคคลที่ได้รับการหล่อหลอม อย่างไรก็ตามการที่เด็กได้เกิดมาในชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดี จะมีโอกาสรับเอาสิ่งไม่ดีเข้ามาใส่ตัวได้มาก
- 5) สาเหตุจากกระบวนการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของเด็ก เนื่องจากกฎหมายไม่ได้กำหนดรายละเอียดในการจำแนกกลุ่มเด็กกระทำความผิด เช่น การกระทำความผิดที่เป็นความผิดในตัวเอง และความผิดที่กฎหมายห้าม รวมถึงในการปฏิบัติต่อเด็กไม่มีมาตรการที่แตกต่างกันระหว่างเด็กที่กระทำความผิดจนติด เป็นกับเด็กที่กระทำความผิดในคดีเล็กน้อยหรือประมาท ทำให้เด็กที่กระทำความผิดที่กฎหมายห้ามซึ่งเป็นเด็กไม่ได้เป็นผู้มีเจตนาชั่วร้ายหรือมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน แต่เป็นเพราะความสับสนอง รู้เท่าไม่ถึงการณ์ต้องถูกปฏิบัติเช่นเดียวกับเด็กที่กระทำความผิดที่เป็นความผิดในตัวเอง ซึ่งมีเจตนาชั่วร้ายหรือพฤติกรรมเบี่ยงเบน ซึ่งจะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้

ถ่ายทอดพฤติกรรมอาชญากรรม เกิดความเคยชินกับคุก ตาราง และไม่เกรงกลัวต่อไป ชำร่วยกว่านั้นยังถูกสังคมตราหน้าว่าเป็นคนไม่ดี จึงเท่ากับว่าเป็นการสร้างให้เด็กเป็นอาชญากรรม

ทฤษฎีของ Cesare Lombroso (1835-1909) แสดงทัศนะว่าผู้กระทำผิดจะกระทำผิดเพราะมีสาเหตุมาจากปัจจัยหลายอย่าง ดังนี้ (เปมิกา สนิทพจน์, 2565)

1) อาชญากรโดยกำเนิด (Born Criminals) เป็นอาชญากรเนื่องจากความผิดปกติทางด้านร่างกาย และมีพัฒนาการทางร่างกายช้ากว่าคนปกติ Lombroso เรียกคนเหล่านี้ว่า แอททาวิสติก (Atavistic) นอกจากจะมีลักษณะทางร่างกายที่ด้อยแล้วยังมีลักษณะนิสัยที่ป่าเถื่อน รุนแรง ก้าวร้าว ชอบรังแกผู้อื่น รวมถึงชอบฆ่าหรือสังหารบุคคลอื่น สอดคล้องกับการกระทำผิดของเด็กที่มีสภาวะที่ยังเติบโตไม่เต็มวัย ยังมีพัฒนาการไม่สมบูรณ์ ความรู้สึกนึกคิดและรูปแบบการประมวลผลถึงผลดี ผลเสียของการกระทำยังไม่สมบูรณ์ ทำให้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนได้ง่าย ดังนั้น ถ้าผู้ปกครองอบรมและดูแลก็จะไม่ทำให้เด็กเป็นอาชญากรได้ง่าย แต่ถ้าเด็กที่ไม่ได้รับการสั่งสอนและได้รับการดูแลจะทำให้มีความผิดปกติทั้งร่างกายและจิตใจ และจะเข้าสู่พฤติกรรมของอาชญากรได้ง่าย

2) อาชญากรวิกลจริต (Insane Criminals) อาชญากรประเภทนี้มีความเป็นอาชญากรอยู่ประมาณครึ่งหนึ่งแต่จะแสดงออกมาเมื่อได้รับการกระตุ้น หรือถูกชักจูงให้กระทำผิดได้ง่าย สอดคล้องกับการกระทำผิดของเด็กที่มักจะเป็นวัยที่จิตใจอ่อนไหว รู้เท่าไม่ถึงการณ์ และไร้เดียงสา จะถูกชักจูงให้กระทำผิดได้ง่ายกว่าผู้ใหญ่ และมักจะกระทำผิดในรูปแบบที่ไม่ได้หวังผลประโยชน์จากการกระทำ แต่เป็นการกระทำที่ถูกชักจูงหรือถูกบังคับให้ทำ

3) อาชญากรที่กระทำผิดเป็นครั้งคราว (Occasional Criminals) เป็นอาชญากรที่กระทำผิดเพราะสภาพแวดล้อมผลักดันหรือกระทำผิดเพราะอยู่ในเหตุการณ์บังคับ หรือจำยอมไปกับสถานการณ์แวดล้อมนั้น ๆ สอดคล้องกับการกระทำผิดของเด็กที่เมื่อมีการรวมกลุ่มกัน หรือรวมตัวกันมักจะคึกคะนองและกระทำผิดไปด้วยสถานการณ์หรือสภาพแวดล้อมพาไป หรือเด็กที่เติบโตมาในสถานที่ที่แวดล้อมไปด้วย ยาเสพติดและอาชญากรก็จะทำให้เด็กนั้นกระทำผิดตามไปด้วย

จากการนำแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับนิติวิทยาศาสตร์ และทฤษฎีเกี่ยวกับการกระทำผิดในเด็กและเยาวชนมาสังเคราะห์และวิเคราะห์การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า แนวคิดทางด้านนิติวิทยาศาสตร์เป็นความรู้ที่สามารถจำแนกพยานหลักฐานที่เป็นข้อมูลการกระทำผิด (Criminal Profiling) ของเด็กและเยาวชนได้จากข้อมูลส่วนตัวเกี่ยวกับเพศ อายุ การศึกษา ลายนิ้วมือแฝง รูปแบบและวิธีการกระทำผิด และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความผิดซึ่งรวบรวมไว้เป็นข้อมูลทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ที่มีคุณค่าในการสืบสวน สอบสวน และนำไปสู่การคลี่คลายคดี ประกอบกับการศึกษาทฤษฎีการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนนำมาประกอบกับข้อมูลด้านนิติวิทยาศาสตร์ทำให้เกิดเป็นข้อมูลการกระทำผิด (Criminal Profiling) ของเด็กและเยาวชนที่สามารถนำไปใช้ในการสืบสวนงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ และวิเคราะห์แนวโน้มการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในอีก 7 ปีข้างหน้า และเป็นแนวทางให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการกำหนดนโยบายและแผนการป้องกันการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในเขตพื้นที่รับผิดชอบของแต่ละสถานีตำรวจต่อไป

ระเบียบวิธีวิจัย

1. วิธีการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจจากข้อมูล (Secondary Data) ของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด (Criminal Profiling) ในรายงานการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนของสถานีตำรวจในประเทศไทย และการวิเคราะห์แนวโน้มการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในอีก 7 ปีข้างหน้า โดยผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัย

ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคล และข้อมูลการกระทำผิด เพื่อนำมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ให้เห็นถึงพฤติกรรมการกระทำผิด เช่น ฐานความผิดกับพยานหลักฐานที่พบในการสืบสวนและดำเนินคดี การศึกษา Criminal Profiling จะทำให้วิเคราะห์ว่าหากเจอคนร้ายประเภทนี้ในอนาคตให้ทำอย่างไร เพื่อให้การสืบสวนรวดเร็วและถูกต้องแม่นยำมากขึ้น หรือแม้กระทั่งการนำข้อมูลทั้งหมดมาทำ Assessment เพื่อหาปัจจัยในการป้องกัน (Preventive Factors) ระวังยับยั้งบุคคลผู้ที่มีแนวโน้มจะกระทำความผิดเพื่อลดความเสี่ยงที่จะก่อเหตุซ้ำ และจะมีวิธีเข้าไปดำเนินการตรวจสอบผู้ต้องสงสัยในอนาคต รวมถึงพยานหลักฐานที่สามารถเชื่อมโยงถึงผู้กระทำผิดได้

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจึงเป็นการวิเคราะห์และหาความสัมพันธ์ข้อมูลทางอาญา การกระทำผิด (Criminal Profiling) ของเด็กและเยาวชน ที่สามารถนำไปใช้ในการสืบสวนงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ พร้อมทั้งวิเคราะห์แนวโน้มการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในอีก 7 ปีข้างหน้า

2. กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ ข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน (Criminal Profiling) จากสถานีตำรวจในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ระหว่างปี พ.ศ. 2560 - 2563 จำนวน 397 ตัวอย่าง ผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่าง สถานีตำรวจนครบาลในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีสถิติการเกิดอาชญากรรมสูง สถานีละ 20 ตัวอย่าง (กองบัญชาการ ตำรวจนครบาล, 2561) เนื่องจากข้อมูลเด็กและเยาวชนเป็นกลุ่มเป้าหมายที่เปราะบาง ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงได้ ป้องกันข้อมูลความลับของกลุ่มตัวอย่างด้วยการทำลายแบบบันทึกการเก็บข้อมูลทั้งภายใน 2 ปีหลังการวิจัยเสร็จสิ้น และไม่บันทึกชื่อ สกุล และเลขที่บัตรประจำตัวประชาชนของเด็กและเยาวชนไว้ เพื่อคุ้มครองข้อมูลสิทธิส่วนบุคคล โดยจะนำข้อมูลมาเฉพาะในส่วนของเพศ เชื้อชาติ รายได้ อายุ การศึกษา และข้อมูลเกี่ยวกับคดี ซึ่งจะไม่เป็นการเจาะจง หรือระบุตัวตนของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด

เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง คือ เป็นคดีที่เด็กและเยาวชนอายุตั้งแต่ 12 - 17 ปี กระทำผิดระหว่าง ปี พ.ศ. 2560 - 2563 จากสถานีตำรวจในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 20 สถานีตำรวจ ที่มีสถิติการเกิด อาชญากรรมสูง และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในทุกคดี

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกข้อมูลเพื่อเก็บข้อมูลในรูปแบบทุติยภูมิ (Secondary Data) จากรายงานการสอบสวนของสถานีตำรวจนครบาล ดังนั้น เครื่องมือที่ใช้จึงอยู่ในรูปแบบของตารางการบันทึกข้อมูล ดังนี้

3.1 ด้านข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพครอบครัว ระดับการศึกษา ภูมิลำเนา

3.2 ด้านการกระทำผิด ได้แก่ ฐานความผิด อาวุธที่ใช้ในการกระทำผิด พยานหลักฐานที่พบในคดี การตรวจพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ และสถานที่ในการกระทำผิด

3.3 ด้านช่วงเวลาที่เกิดกระทำผิด ได้แก่ พ.ศ. วัน เดือน และเวลาที่การกระทำผิด

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการขออนุญาตสถานีตำรวจในการเข้าไปเก็บข้อมูลจากรายงานการสอบสวนคดี เด็กและเยาวชน โดยการไม่ถ่ายเอกสาร ไม่คัดลอก แต่เป็นการจดบันทึกเฉพาะข้อมูลส่วนที่นำมาทำการวิจัย โดยไม่นำข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กและเยาวชนมาเปิดเผย

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนาโวหาร (Descriptive Statistics) เกี่ยวกับข้อค้นพบข้อมูล การกระทำผิดของเด็กและเยาวชน และนำมาอธิบายถึงข้อค้นพบในรูปแบบการบรรยาย ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ จำนวน (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าต่ำสุด (Min) และค่าสูงสุด (Max)

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบอนุมานโวกหาร (Inferential Statistics) เพื่อทดสอบสมมติฐานในการวิจัย สถิติที่ใช้ คือ ไควสแควร์ (Qui-Square) เพื่อหาความสัมพันธ์ข้อมูลทางอาญา (Criminal Profiling) ของเด็กและเยาวชน ที่สามารถนำไปใช้ในการสืบสวนงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ และการทำนายแนวโน้มการกระทำผิดโดยใช้สถิติ Forecasting

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลการกระทำผิดทางอาญา (Criminal Profiling) ของเด็กและเยาวชนที่สามารถนำไปใช้ในการสืบสวนงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ จากการสำรวจข้อมูลการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนระหว่างปี พ.ศ. 2560 - 2563 ในสถานีตำรวจนครบาล จำนวน 20 แห่ง ได้แก่ สถานีตำรวจนครบาลมักกะสัน สถานีตำรวจนครบาลห้วยขวาง สถานีตำรวจนครบาลคันนายาว สถานีตำรวจนครบาลดอนเมือง สถานีตำรวจนครบาลบางซื่อ สถานีตำรวจนครบาลมีนบุรี สถานีตำรวจนครบาลคลองจั่น สถานีตำรวจนครบาลร่มเกล้า สถานีตำรวจนครบาลบางชัน สถานีตำรวจนครบาลบึงกุ่ม สถานีตำรวจนครบาลคลองตัน สถานีตำรวจนครบาลทุ่งมหาเมฆ สถานีตำรวจนครบาลบางนา สถานีตำรวจนครบาลบางพลัด สถานีตำรวจนครบาลบางยี่เรือ สถานีตำรวจนครบาลตลาดพลู สถานีตำรวจนครบาลบุบผาราม สถานีตำรวจนครบาลท่าข้าม สถานีตำรวจนครบาลแสมดำ และสถานีตำรวจนครบาลเทียนทะเล พบเด็กและเยาวชนกระทำผิด จำนวน 297 คดี โดยจำแนกเป็น พ.ศ. 2560 จำนวน 89 คดี พ.ศ. 2561 จำนวน 70 คดี พ.ศ. 2562 จำนวน 71 คดี และพ.ศ. 2563 จำนวน 67 คดี จะเห็นว่าจำนวนเด็กและเยาวชนมีแนวโน้มลดลง เมื่อทำการจำแนก Criminal Profiling ของเด็กและเยาวชนกระทำผิด พบข้อมูล ดังนี้

1.1 ด้านข้อมูลส่วนบุคคล พบว่า เป็นเพศชาย จำนวน 270 คน เพศหญิง จำนวน 27 คน โดยมีอายุน้อยสุด 12 ปี จำนวน 2 คน อายุมากที่สุด 17 ปี จำนวน 135 คน โดยส่วนใหญ่เด็กและเยาวชนอายุ 17 ปี จำนวน 135 คน รองลงมาอายุ 16 ปี จำนวน 68 คน อายุ 15 ปี จำนวน 48 คน อายุ 14 ปี จำนวน 31 คน และอายุ 13 ปี จำนวน 13 คน และส่วนใหญ่อกำลังเรียนหนังสือระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 89 คน มัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 80 คน ครอบครัวมีสถานภาพพ่อแม่หย่าร้างกัน โดยส่วนใหญ่ไม่ปรากฏว่าเด็กและเยาวชนอาศัยอยู่กับใคร ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่กรุงเทพมหานคร จำนวน 231 คน เด็กและเยาวชนมีพ่อแม่ผู้ปกครองที่เคยมีประวัติการกระทำผิด และคบเพื่อนที่เคยเกี่ยวข้องกับยาเสพติด

1.2 ด้านการกระทำผิด พบว่า ส่วนใหญ่กระทำผิดในคดียาเสพติด จำนวน 180 คน รองลงมาคดีเกี่ยวกับทรัพย์สิน จำนวน 48 คน และจะลงมือคนเดียวถึง 207 คน และเป็นความผิดครั้งแรก อาวุธที่ใช้ คือ อาวุธปืน รองลงมาคือ อาวุธมีด พาหนะที่ใช้ในการก่อเหตุคือ จักรยานยนต์

1.3 ด้านช่วงเวลาและสภาพแวดล้อมที่กระทำผิด พบว่า จะกระทำผิดในช่วง ตอนกลางคืนมากที่สุด คือ เวลา 19.00 – 24.59 น. จำนวน 114 คน รองลงคือ ช่วงกลางวัน เวลา 12.00 – 16.59 น. จำนวน 65 คน และช่วงเช้ามีเวลา 01.00 – 05.59 น. จำนวน 50 คน สถานที่เกิดเหตุ คือ แหล่งชุมชนที่อยู่อาศัย จำนวน 244 คน โดยทำผิดบนท้องถนนมากที่สุด จำนวน 125 คน

1.4 ด้านการกระทำผิด พบว่า ส่วนใหญ่กระทำผิดในคดียาเสพติด จำนวน 180 คน รองลงมาคดีเกี่ยวกับทรัพย์สิน จำนวน 48 คน และจะลงมือคนเดียวถึง 207 คน และเป็นความผิดครั้งแรก อาวุธที่ใช้ คือ อาวุธปืน รองลงมาคือ อาวุธมีด พาหนะที่ใช้ในการก่อเหตุคือ จักรยานยนต์ สถานที่เกิดเหตุ คือ แหล่งชุมชนที่อยู่อาศัย จำนวน 244 คน โดยทำผิดบนท้องถนนมากที่สุด จำนวน 125 คน ช่วงเวลาและสภาพแวดล้อมที่กระทำผิด พบว่า จะกระทำผิด

ในช่วงตอนกลางคืนมากที่สุด คือ เวลา 19.00 – 24.59 น. จำนวน 114 คน รองลงคือ ช่วงกลางวัน เวลา 12.00 – 16.59 น. จำนวน 65 คน และช่วงเช้ามืด เวลา 01.00 – 05.59 น. จำนวน 50 คน

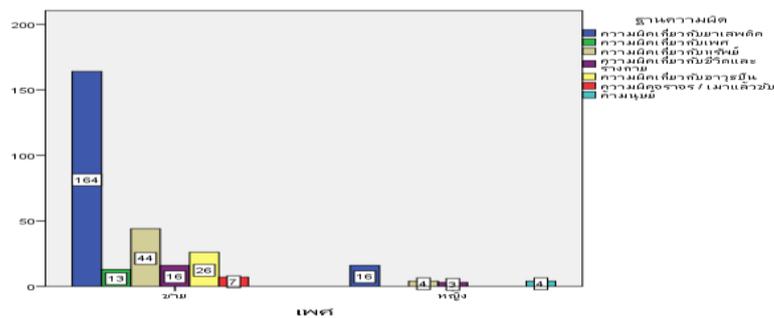
2. วิเคราะห์และหาความสัมพันธ์ข้อมูลทางอาญา (Criminal Profiling) ของเด็กและเยาวชนที่สามารถนำไปใช้ในการสืบสวนงานด้านนิติวิทยาศาสตร์

2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับฐานความผิด พบว่า ผู้ชายจะมีแนวโน้มการกระทำผิดมากกว่าผู้หญิง โดยเฉพาะในคดียาเสพติด รองลงมาคดีเกี่ยวกับทรัพย์สิน คดีเกี่ยวกับอาวุธปืน คดีเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย คดีเกี่ยวกับเพศ และคดีเกี่ยวกับความผิดจราจร/เมาแล้วขับ ในขณะที่ผู้หญิงมีแนวโน้มการกระทำผิด 4 คดี คือ คดียาเสพติด คดีเกี่ยวกับทรัพย์สิน คดีเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายและคดีเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ ดังแสดงในภาพที่ 1

2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับฐานความผิด พบว่า อายุ 17 ปี รองลงมาอายุ 16 ปี และอายุ 15 ปี ตามลำดับ ในทุกช่วงอายุจะกระทำผิดมากที่สุดในคดียาเสพติด รองลงมาคดีเกี่ยวกับทรัพย์สิน คดีเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย คดีเกี่ยวกับอาวุธปืน และคดีเกี่ยวกับเพศ

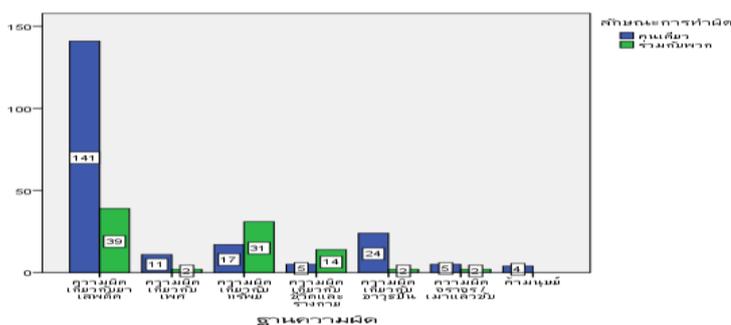
2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างฐานความผิดกับช่วงเวลาการกระทำผิด พบว่า คดียาเสพติด รวมถึงคดีอื่น ๆ ทุกคดีจะกระทำผิดในช่วงกลางคืนมากที่สุด เวลา 19.00 – 24.59 น.

2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างฐานความผิดกับสภาพแวดล้อมการกระทำผิด พบว่า ในทุกฐานความผิดจะกระทำผิดในที่ชุมชนและที่อยู่อาศัยมากที่สุด

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับฐานความผิด

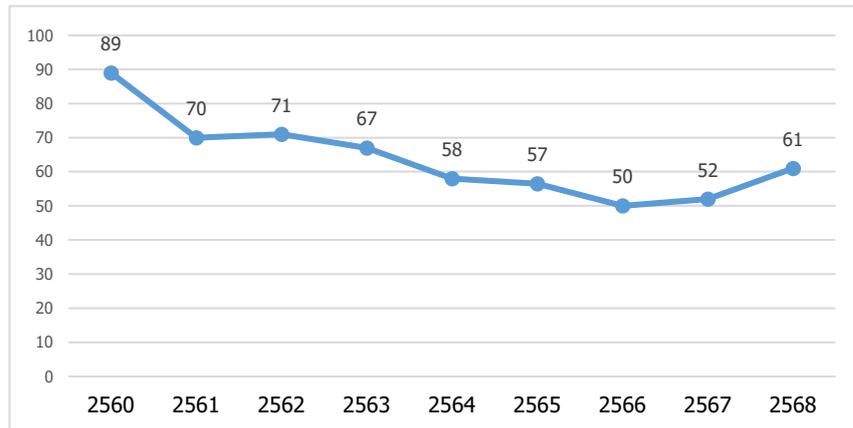
2.5 ความสัมพันธ์ระหว่างฐานความผิดกับรูปแบบการลงมือกระทำผิด พบว่า ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และคดีเกี่ยวกับอาวุธปืนจะลงมือคนเดียว ส่วนคดีอื่นๆ เช่น คดีเกี่ยวกับทรัพย์สิน คดีเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย คดีเกี่ยวกับการค้ามนุษย์จะลงมือกับพวก ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างฐานความผิดกับรูปแบบการลงมือกระทำผิด

3. วิเคราะห์แนวโน้มการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในอีก 7 ปีข้างหน้า

เมื่อทำการวิเคราะห์แนวโน้มการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนจาก พ.ศ. 2560 ในอีก 7 ปี คือ ถึง พ.ศ. 2568 พบว่า สถิติการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนมีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ โดยในปี พ.ศ. 2560 มีการกระทำผิดร้อยละ 89 และค่อย ๆ ลดลงมาร้อยละ 70 ในปี พ.ศ. 2561 และลดลงมาเรื่อย ๆ จนถึงปี พ.ศ. 2566 พบว่า สถิติการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนเริ่มสูงขึ้น จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2565 ดังแสดงในภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แนวโน้มการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในอีก 7 ปีข้างหน้า

อภิปรายผล

เนื่องจากปัญหาทางด้านอาชญากรรมจำนวนมาก การที่จะนำตัวผู้กระทำผิดที่แท้จริงมาลงโทษตามกระบวนการยุติธรรมนั้นเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่ง โดยจะต้องมีการรวบรวมพยานหลักฐานมายืนยันให้สามารถพิสูจน์ความผิดได้อย่างชัดเจน ดังนั้น ในประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น ประเทศญี่ปุ่น ยุโรปและสหรัฐอเมริกา จึงมีการนำเอาความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่าง ๆ มาพัฒนาใช้ในการตรวจพิสูจน์หลักฐานต่าง ๆ ให้ได้ผลที่ถูกต้องแท้จริงตามหลักวิทยาศาสตร์ ซึ่งได้ผลอย่างดียิ่งในการสืบสวนติดตามหาคนร้ายต่าง ๆ โดยเฉพาะประเทศญี่ปุ่น เมื่อเกิดคดีฆาตกรรมเกิดขึ้น สามารถจับกุมคนร้ายได้ถึง 90% โดยการใช้เครื่องมือวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ค้นคว้าวิจัยและผลิตขึ้นอย่างทันสมัย ผสานกับหลักนิติวิทยาศาสตร์นี้ ให้บรรลุผลได้เป็นอย่างดี เช่น ข้อมูลด้าน Criminal Profiling จะเป็นประโยชน์ต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจและนักนิติวิทยาศาสตร์ในการรวบรวมข้อมูลผู้ต้องสงสัย ผู้ต้องหา และผู้ที่เคยกระทำผิด โดยสามารถตรวจสอบได้ถึงข้อมูลส่วนตัว ข้อมูลครอบครัว ข้อมูลการคบเพื่อน และรูปแบบการกระทำผิด ซึ่งจะทำให้สืบสวนและหาร่องรอยของผู้กระทำผิดได้ง่ายขึ้น เช่น ในคดีของสมคิด พุ่มพวง ที่มีการจัดทำข้อมูลแบบ Criminal Profiling ไว้ในฐานข้อมูลผู้กระทำผิดที่ค่อนข้างละเอียด เมื่อผู้กระทำผิดได้หลบหนีความผิดจึงได้ทำการสืบสวนหาร่องรอย การเดินทาง และวิถีการดำเนินชีวิตของผู้ต้องหา ซึ่งพฤติกรรมการกระทำผิดจะปรากฏอีกก็ต่อเมื่อลงมือก่อเหตุสำเร็จไปแล้ว ตำรวจสมัยใหม่จำเป็นต้องใช้องค์ความรู้ เช่น ภูมิศาสตร์ตำรวจ (Geographic Profiling) มีเรื่องการวิเคราะห์พฤติกรรม (Behavioral Analysis) การจัดทำข้อมูลคนร้าย (Criminal Profiling) เข้ามาใช้ในการสืบสวน เพื่อความรวดเร็วและถูกต้องแม่นยำมากขึ้น รวมถึงการนำข้อมูลมาใช้ในการป้องกัน ระวังยับยั้งบุคคลที่มีแนวโน้มจะกระทำความผิดลักษณะนี้

จากการศึกษาสถิติการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในห้วงที่ผ่านมาจะมีแนวโน้มลดลง ดังจะเห็นได้จากจำนวนคดีที่เด็กและเยาวชนถูกจับกุมส่งสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จำแนกตามฐานความผิด พ.ศ. 2552 - 2561 โดยจำแนกเป็นฐานความผิดแต่ละประเภท พบว่า แม้จำนวนผู้กระทำผิดจะลดลง แต่อัตราการกระทำผิดยังน่าวิตกอยู่ โดยภาพรวม พ.ศ. 2559 พบการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน 29,293 ราย พ.ศ. 2560 จำนวน 24,760 ราย และ พ.ศ. 2561 จำนวน 18,831 ราย เมื่อจำแนกตามฐานความผิดรวมทั้ง 3 ปี พบว่า ความผิดที่พบส่วนใหญ่เป็นความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ จำนวน 32,741 คดี รองลงมาเป็นความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน จำนวน 12,778 คดี และความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย จำนวน 8,301 คดี และในการวิจัยครั้งนี้ พบว่า แนวโน้มการกระทำผิดจะลดลงเรื่อย ๆ จนถึงปี พ.ศ. 2567 และจะเพิ่มสูงขึ้นไปถึงช่วงปี 2568 ซึ่งสันนิษฐานได้ว่าเกิดจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ทำให้เด็กและเยาวชนถูกกักตัวอยู่ในบ้านและประชาชนส่วนใหญ่อยู่ที่พักอาศัย ทำให้เด็กและเยาวชนมีโอกาสในการกระทำผิดน้อยลง อย่างไรก็ตาม สถิติการเพิ่มสูงขึ้นของเด็กและเยาวชนเป็นสิ่งที่น่าสนใจที่ควรพึงระวังในการจัดทำ Criminal Profiling เพื่อให้ข้อมูลมีความครบถ้วนสมบูรณ์และต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

1. สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรส่งเสริมการจัดทำ Criminal Profiling ของสถานีตำรวจแต่ละแห่ง เพื่อให้มีฐานข้อมูลผู้ต้องหาและผู้กระทำผิดในรูปแบบ Digital และเพื่อสะดวกต่อการเชื่อมโยงข้อมูลการใช้งานระหว่างหน่วยงาน
2. หน่วยงานในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ส่วนใหญ่ยังขาดองค์ความรู้เรื่องการจัดทำ Criminal Profiling ดังนั้น ควรส่งเสริมให้มีการจัดทำ Criminal Profiling ในรูปแบบของ Application หรือฐานข้อมูล ในโปรแกรมพื้นฐาน เช่น Access เพื่อสำรองการสูญหายของข้อมูลผู้กระทำผิด
3. การจัดทำระดับของ Criminal Profiling โดยรวบรวมจากฐานความผิด จำนวนครั้งที่กระทำผิด วิธีการและรูปแบบการกระทำผิด และทำการจัดลำดับของผู้กระทำผิดว่ามี Criminal Profiling ในระดับใด เพื่อเพิ่มความเฝ้าระวังในการกระทำผิด โดยเฉพาะในกรณีของฆาตกรต่อเนื่อง หรือผู้ที่กระทำผิดมากกว่า 3 ครั้งขึ้นไป ควรมีการจัดทำ Criminal Profiling ในรูปแบบพิเศษ เพื่อเพิ่มความระมัดระวังภายหลังการปล่อยตัวจากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนหรือเรือนจำ
4. การรักษาความลับของ Criminal Profiling เพื่อรักษาสิทธิส่วนบุคคลของผู้ต้องหา และเป็นการเก็บความลับในการปฏิบัติงานราชการ และเกิดมาตรฐานการจัดทำ Criminal Profiling
5. ควรจัดทำคู่มือการสร้าง Criminal Profiling ให้กับสถานีตำรวจทั่วประเทศ เนื่องจากระบบฐานข้อมูล Criminal Profiling คือ แหล่งข้อมูลการสืบสวนขนาดใหญ่ที่นำไปสู่การจับกุมผู้กระทำผิด

เอกสารอ้างอิง

- กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (2563). รายงานการดำเนินงานของรัฐต่อสาธารณะรายปี ประจำปี **งบประมาณ 2563**. กรุงเทพฯ : กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.
- กองพิสูจน์หลักฐานกลาง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2561). **นครบาลโชว์ผลงาน 88 สน. โรงพักช่วยวาง - 191 สถิติจับกุมสูง ยอดเยี่ยม !** เข้าถึงเมื่อ 6 พฤศจิกายน 2565 จาก <https://www.thairath.co.th/content/1170313>.
- เดชา ศิริเจริญ. (2555). เด็กกับอิทธิพลของครอบครัว. **วารสารนิติศาสตร์**, 3(6), 12-17.
- เปรมิกา สนิทพจน์. (2565). **การพัฒนารูปแบบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการดำเนินคดีเด็กอายุไม่เกิน 15 ปี**. ปรัชญาดุษฎีนิพนธ์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พงศ์จิรา เชิดชู. (2558). **ปัญหาการบังคับใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาแก่เด็กและเยาวชน**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วัชรศักดิ์ เฉลิมสุขสันต์. (2555). เครือข่ายนิติวิทยาศาสตร์อาเซียน. **วารสารยุติธรรม**. 12(2), 16-20.
- สรารัฐ เบญจกุล. (2550). **หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์กับกระบวนการยุติธรรม**. วารสารศาลยุติธรรมปริทัศน์.
- สุนรนาท วงศ์พรหมชัย. (2551). **การตรวจทางนิติวิทยาศาสตร์กับพยานหลักฐานในคดีอาญา**. กรุงเทพฯ : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุรีย์ กาญจนวงษ์ และคณะ. (2549). **การศึกษาปัญหาที่เป็นสาเหตุการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน**. **คณะสังคมศาสตร์**. รายงานการศึกษาวิจัย ศาลเยาวชนและครอบครัวกลางมหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุรัตน์ สาเรือง และคณะ. (2562). **โครงการการพัฒนาโปรแกรมประยุกต์สำหรับวิเคราะห์อาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- เสวก มณีกุล. (2556). **พยานหลักฐานนิติวิทยาศาสตร์ในคดีอุบัติเหตุจราจรทางบก**. กรุงเทพฯ : ปณรัชช (ร้านสวัสดิการหนังสือกฎหมาย).
- สันต์ สุขวัจน์. (2550). **การตรวจสถานที่เกิดเหตุ**. เอกสารประกอบการสอน วิชาการตรวจสถานที่เกิดเหตุ. สาขานิติวิทยาศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาลัยศิลปากร.
- หาญ วงศ์ไวยวรรณ. (2555). **คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน**. กรุงเทพฯ : หจก.จิรัชการพิมพ์.
- อัจฉริยา ชูตินันท์. (2552). **กฎหมายเกี่ยวกับคดีเด็ก เยาวชน และคดีครอบครัว**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- Rachel Boba. (2005). **Crime Analysis and Crime Mapping**. Indea: SAGE Publications.

การวิเคราะห์พยานหลักฐานด้านนิติวิทยาศาสตร์ในคดีข่มขืนกระทำชำเรา Forensic evidence analysis in rape cases

พลอยพยัพ ศรียอดโชติวัต¹ ปริญา ศรีลานนท์²

^{1,2}หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

Ployayap Sriyotchotiwat¹ and Parinya Seelanan²

^{1,2} Master of Science (Forensic Science), Royal Police Cadet Academy

p.stiyodchotiwat@gmail.com

รับบทความ : 13 มีนาคม 2566 แก้ไขบทความ 23 มิถุนายน 2566 ตอรับบทความ 24 มิถุนายน 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์แผนประทุษกรรม พยานหลักฐาน และปัญหาทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ ในคดีข่มขืนกระทำชำเราเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์พนักงานสอบสวน และสำนวนคดีข่มขืนกระทำชำเราที่ตัดสินแล้วเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า แผนประทุษกรรมของผู้กระทำผิดคดีข่มขืนกระทำชำเรา มี 3 รูปแบบ คือ 1) สิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้นภายนอก ได้แก่ การเสพติดสุรา การคบเพื่อน และการยั่วของเหยื่อภายใน คือ การเป็นโรคจิตเวชและขาดจิตสำนึกที่ดี 2) มีโอกาสเหมาะสมในการกระทำผิด 3) สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม รวมถึงพยานหลักฐานในคดีข่มขืนกระทำชำเราจะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน คือ การตรวจสภาพร่างกายของผู้เสียหาย การตรวจพิสูจน์สารคัดหลั่ง การตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล การตรวจพยานแวดล้อม และพยานบุคคล สำหรับปัญหาอุปสรรคในการรวบรวมพยานหลักฐาน คือ พยานหลักฐานต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่การจับกุมผู้กระทำผิดถูกทำลายไปตามเวลา และเสื่อมสภาพไม่สามารถตรวจพยานหลักฐานได้ เนื่องจากผู้เสียหายเกรงกลัวผู้กระทำผิดเพราะโดนข่มขู่ หรือผู้กระทำผิดมีอิทธิพลต่อผู้เสียหาย ทำให้ผู้เสียหายไม่แจ้งความและปล่อยไว้เป็นระยะเวลาานาน

คำสำคัญ: นิติวิทยาศาสตร์, ข่มขืนกระทำชำเรา, พยานหลักฐาน

Abstract

The objectives of this research were to analyze crime plans, and evidence and problems in forensic science in rape cases. It was a qualitative research by interviewing investigators and the sentenced rape cases were analyzed to analyze the data. The results of the research found that, there are 3 types of plans for the offenders of rape cases: 1) external stimuli, i.e. alcohol addiction, intimacy. and the victim's internal provocation being mentally ill and lacking good conscience 2) having the right opportunity to commit wrongdoing 3) suitable environment Evidence in a rape case has similar characteristics as follows physical examination of the victim examination of secretions identity verification examination of environmental witnesses and personal witnesses the obstacles in collecting evidence are various evidences. That will lead to the arrest of the perpetrators destroyed over time and deteriorated, unable to examine evidence the

¹ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

² พันตำรวจเอก ดร., อาจารย์ที่ปรึกษา หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

victim is afraid of the offender because of intimidation or the offender influences the victim causing the victim to not report and leave it for a long time.

Keyword: Forensics science, Rape, Evidence

บทนำ

การข่มขืนเป็นความรุนแรงทางเพศที่คุกคามความเป็นมนุษย์ผู้ถูกระทำอย่างที่สุด แต่สังคมไทยกลับไม่จริงจังกับเรื่องการเรียกร้องความรับผิดชอบทางเพศในคดีนี้จากผู้กระทำผิด และมีแนวโน้มที่จะปล่อยให้ผู้กระทำผิดลอยนวล ขณะเดียวกันกลับเข้มงวดคดีต้น ตีเส้น ตีกรอบ และเรียกร้องการดูแลตัวเองจากเหยื่อ จากการเกิดสถิติคดีข่มขืนและอนาจารที่เกิดขึ้นในปี 2560 ทั้งหมด 1,217 คดี ผู้เสียหาย 2,598 คน, ปี 2561 เกิดขึ้น 1,043 คดี ผู้เสียหาย 2,249 คน, ปี 2562 เกิด 1,128 คดี ผู้เสียหาย 2,387 คน และในปีนี้ (2563) เกิดขึ้นแล้ว 656 คดี ผู้เสียหาย 1,341 คน รวม 4 ปี (2560-2564) มีคดีข่มขืนและอนาจารเกิดขึ้นแล้ว 4,044 คดี มีผู้เสียหาย 8,575 คน

จากสถิติความรุนแรงดังกล่าว ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องเร่งดำเนินการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิด โดยเฉพาะด้านการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานที่จะนำไปสู่การควบคุมและจับกุมผู้กระทำผิดในคดีนี้จะต้องดำเนินการอย่างรอบคอบ รัดกุม และมีพยานหลักฐานชัดเจน ดังที่คณะอนุกรรมการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านกฎหมายและการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับข้อคิดเห็นจากนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิแล้วเห็นว่า การนำตัวผู้ต้องหาในคดีอาญาไปนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพหรือทำแผนประทุษกรรมนั้น พนักงานสอบสวนอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 ที่บัญญัติว่า “ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิด เท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา” และมาตรา 226 ที่บัญญัติว่า “พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคลซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องเป็นพยานชนิดที่มีได้เกิดขึ้นจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง หรือโดยมิชอบประการอื่น และให้สืบตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นอันว่าด้วยการสืบพยาน”

จะเห็นได้ว่า รูปแบบการประทุษกรรมในคดีข่มขืนกระทำชำเรา (Rape) เป็นเรื่องจริงที่น่าตระหนกกว่ามีการข่มขืนเกิดขึ้นแทบทุกสถานที่ ทุกเวลา ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ที่คุ้นเคย เส้นทางการเดินทางที่ใช้ หรือรวมไปถึงสถานที่ที่คิดว่าปลอดภัยที่สุดก็สามารถเกิดเหตุการณ์ไม่คาดคิดได้ทั้งนั้น แม้ปัจจุบันสังคมจะมีการตื่นตัวและออกมารณรงค์กันมากขึ้นเพื่อหาวิธีลดลงของเหตุการณ์เลวร้ายนี้ แต่ก็ยังมีเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นในสังคมอยู่ตลอดเมื่อเป็นเช่นนี้ ไม่ว่าสังคมจะเรียกร้องให้เพิ่มโทษของการก่อคดีข่มขืนกระทำชำเราให้รุนแรงเด็ดขาด ก็อาจไม่มีผลอะไรต่อการลดอัตราการก่อคดีดังกล่าว และอาจเป็นเพียงการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ จากประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 276 และ 277 มีผลบังคับใช้แล้วหลังจากมีการแก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 19) พ.ศ. 2550 ซึ่งมาตราดังกล่าวมุ่งถึงการให้การกระทำความผิดทางเพศ อันถือว่ากฎหมายนี้มุ่งให้ความคุ้มครองผู้เสียหายในความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรามากยิ่งขึ้น การจับกุมผู้กระทำผิดจึงต้องกระทำด้วยความรอบคอบ โดยการหาพยานหลักฐานที่ชัดเจนในการสืบสวนและสอบสวนหาตัวผู้กระทำผิด โดยเฉพาะการหาหลักฐานที่เป็นสารคัดหลั่ง และเอกลักษณ์บุคคล ได้แก่ ลายนิ้วมือ DNA ลายพิมพ์นิ้วมือแฝง สารคัดหลั่งต่าง ๆ ที่จะนำไปตรวจพิสูจน์เพื่อนำไปสู่การจับกุมผู้กระทำผิด ซึ่งพยานหลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์นี้ เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่

สามารถนำไปเป็นพยานในศาลประกอบกับคำให้การของผู้กระทำผิดที่จะทำให้ผู้กระทำผิดไม่สามารถแก้คำให้การใด ๆ ได้เพราะจำนนต่อหลักฐานที่ชัดเจน

จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงแผนประทุษกรรมในคดีข่มขืนกระทำชำเรา การวิเคราะห์พยานหลักฐานด้านนิติวิทยาศาสตร์ต่อการนำไปสู่การจับกุมผู้กระทำผิดในคดีข่มขืนกระทำชำเรา และศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขในการรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีข่มขืนกระทำชำเรา ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างมากที่จะพิสูจน์บุคคลตามองค์ประกอบความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา หากเกิดคดีข่มขืนกระทำชำเราขึ้น นักนิติวิทยาศาสตร์ก็จะสามารถมุ่งตรงไปหาหลักฐานชิ้นสำคัญที่จะสามารถบ่งชี้เพื่อนำไปสู่การสืบสวนและสอบสวนจับกุมผู้กระทำผิดได้ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์แผนประทุษกรรมในคดีข่มขืนกระทำชำเรา
2. เพื่อวิเคราะห์พยานหลักฐานด้านนิติวิทยาศาสตร์ต่อการนำไปสู่การจับกุมผู้กระทำผิดในคดีข่มขืนกระทำชำเรา
3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขในการรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีข่มขืนกระทำชำเรา

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการข่มขืนกระทำชำเรา

การข่มขืนกระทำชำเรา หมายถึง การกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือพฤติกรรมทางเพศ (Sexual Behavior) ที่มีลักษณะฝ่าฝืนจารีตประเพณีและกฎหมาย โดยผู้ตกเป็นเหยื่อไม่ได้ยินยอมพร้อมใจ หรือเป็นการกระทำที่ใช้กำลัง อำนาจ บังคับขืนใจ เรียกว่า การข่มขืน (Rape) ซึ่งมีการเรียกชื่อแตกต่างกันตามกลุ่มผู้ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ได้แก่ ข่มขืนกระทำชำเรา (Rape) การล่วงเกินทางเพศต่อบุคคลในครอบครัวที่มีสายเลือดเดียวกันหรือการข่มขืนภายในครอบครัว (Incest) การข่มขืนคู่สมรส (Marital Rape) การข่มขืนด้วยอาศัยอำนาจหน้าที่ (Authority Rape) การล่วงเกินทางเพศต่อเด็ก (Child Molestation) และการฆ่าข่มขืน (Felony Rape) ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ เมื่อกระทำตามลำพังหรือรวมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ เรียกว่า เป็นการข่มขืนแบบตัวต่อตัว (Single Rape) หรือการโหมหนุม (Group Rape) (จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, 2544)

จากการวิจัยในประเทศแถบยุโรปและอเมริกา พบว่า การที่บุคคลมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ (Deviation) และมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศสูงขึ้นไปนั้น มีสาเหตุมาจากปัจจัยสำคัญ 7 ประการ (Karpman Benjamin, 1962) ดังนี้

- 1) สภาวะทางกายและจิตที่เป็นมาแต่กำเนิด (Constitutional Factors) นักวิจัยเรื่องเพศส่วนใหญ่มีความเห็นว่า สภาวะทางกายและจิตของแต่ละบุคคลก็เป็นเหตุผลประการหนึ่งที่ทำให้เกิดพฤติกรรมทางเพศ
- 2) สิ่งแวดล้อม (Environmental Factors) สามารถจำแนกออกได้เป็น 4 ลักษณะ ได้แก่
 - (1) อิทธิพลต่อชีวิตวัยเด็ก (Background Influences) มีส่วนเกี่ยวข้องกับความปกติหรือผิดปกติทางเพศอยู่ค่อนข้างสูง และมีตัวอย่างงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้อยู่หลายเรื่องเช่นกัน

(2) สภาวะทางสังคมและเศรษฐกิจ (Socio - Economic) มีแรงจูงใจเกี่ยวกับเงินเข้ามาเกี่ยวข้องกับการรักร่วมเพศมากพอสมควร และอาจมีอิทธิพลต่อทัศนคติของบุคคลในเรื่องแต่งงานด้วย โดยในแง่มุมมองของสังคม นักวิจัยบางท่านเชื่อว่าเชื้อชาติและสัญชาติก็มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางเพศเช่นกัน

(3) ทัศนคติของพ่อแม่ (Parental Attitudes) พบว่า การที่เด็กถูกทอดทิ้งจากทางบ้าน พ่อแม่แยกทางกันและการขาดการอบรมก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ เนื่องจากการที่เด็กมีทัศนคติที่ไม่ดีกับที่บ้าน การขาดความมั่นคง ขาดความรักในระหว่างที่เป็นเด็กหรือการที่เด็กถูกหวงแหนดูแลมากเกินไปก็อาจเป็นสาเหตุได้เช่นกัน

(4) ความตื่นตกใจอย่างแรง (Psychic Trauma) จากสภาพแวดล้อมหรือเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความตื่นตกใจอย่างแรง เช่น การเห็นผู้ใหญ่ประกอบกิจทางเพศ หรือถูกบังคับให้เป็นผู้กระทำกิจในช่วงวัยเด็กก็อาจเป็นสาเหตุทำให้เกิดความเบี่ยงเบนในพฤติกรรมทางเพศได้

3) สภาพของร่างกาย (Physical Factors) มีสาเหตุ 2 ประการที่ก่อให้เกิดความเบี่ยงเบนในพฤติกรรมทางเพศ ได้แก่

(1) ความสูงอายุ ซึ่งปรากฏว่ามีอยู่หลายกรณีที่คนอายุมากมีอารมณ์และความต้องการทางเพศรุนแรงกว่าปกติ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะเกิดความเปลี่ยนแปลงทางสมอง

(2) การได้รับบาดเจ็บที่ศีรษะ หรือเป็นโรคซิฟิลิส หรืออาจเป็นเพราะความพิการในส่วนตัวส่วนหนึ่งของร่างกาย (Physical Infirmary or Handicaps) รวมถึงการเป็นโรคทางประสาท (Epilepsy) ที่มีความสัมพันธ์กันอยู่มาก

4) โรคจิตหรือโรคประสาท (Psychosis) จากที่มีการวิจัยค้นคว้าผลปรากฏว่าบุคคลที่เป็นโรคจิตหรือโรคประสาทกระทำคามผิดทางเพศน้อยมาก จากตัวอย่างงานวิจัยในสหรัฐอเมริกาและยุโรปแสดงให้เห็นว่าผู้กระทำความผิดทางเพศจะมีบุคคลที่เป็นโรคนี้อยู่ประมาณร้อยละ 4 - 11 เท่านั้น

5) ปัญญาอ่อน (Mental Deficiency) มีความสัมพันธ์กับการกระทำผิดทางเพศไม่มากนัก ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มที่ไม่สามารถใช้วิจารณญาณในการไตร่ตรองและช่วยเหลือตนเองได้ จึงมักจะตกเป็นเหยื่อทางเพศได้ง่าย

6) ดิตสุรา (Alcoholism) ซึ่งสุราอาจทำให้พฤติกรรมของบุคคลผิดแผกไปจากเดิม เพราะสุรามีฤทธิ์กดประสาทและทำให้ขาดสติ และนำไปสู่การกระทำที่ไร้สติไตร่ตรอง

7) มูลเหตุอื่น (Other Factors) นอกจากที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ปัจจัยที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศหรือการกระทำผิดทางเพศ ได้แก่ ความต้องการสิ่งแปลกใหม่ การได้รับการแนะนำ และการเลียนแบบ เป็นต้น

จากการที่อาชญากรรมความรุนแรงทางเพศได้เกิดขึ้นบ่อยครั้ง และในแต่ละครั้งจะเป็นคดีที่โหดเหี้ยมสร้างความสะเทือนขวัญให้กับประชาชน และหลาย ๆ คดีที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งเหยื่อที่ถูกข่มขืนส่วนใหญ่เป็นได้ทั้งชายและหญิง และทุกช่วงอายุก็มีโอกาสเสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่อ ยิ่งไปกว่านั้นปัจจุบันพบว่า ผู้ข่มขืนไม่ใช่บุคคลแปลกหน้าที่ไม่เคยรู้จักกันมาก่อน แต่กลับเป็นคนรู้จักหรือผู้ที่อยู่ใกล้ชิด แม้กระทั่งบุคคลในครอบครัวเดียวกันนั่นเอง จากรายงานการกระทำความรุนแรงทางเพศระบุว่า ร้อยละ 46.7 ถูกข่มขืนโดยคนรู้จัก ร้อยละ 12.9 ถูกข่มขืนโดยคนแปลกหน้า ร้อยละ 12.1 ถูกข่มขืนโดยสมาชิกในครอบครัว และร้อยละ 2.6 ถูกข่มขืนโดยผู้มีอำนาจ

สำหรับรูปแบบและประเภทของการข่มขืนกระทำชำเราหรือความผิดเกี่ยวกับเพศแบ่งได้ ดังนี้ (Richard Walker, 1996)

1) การข่มขืนกระทำชำเราที่เกิดขึ้นเนื่องจากโอกาส เป็นการกระทำที่ไม่ได้มีการวางแผนล่วงหน้ามาก่อน โดยที่ผู้กระทำจะใช้ความได้เปรียบของสถานการณ์เป็นปัจจัยสำคัญ ซึ่งการข่มขืนกระทำชำเราในลักษณะนี้มักมีแรงจูงใจ คือ ความต้องการที่จะปลดปล่อยความต้องการทางเพศอย่างทันทีทันใดในขณะนั้น

2) การข่มขืนกระทำชำเราอันเนื่องมาจากอำนาจ แรงจูงใจ หลักของการข่มขืนในลักษณะนี้ คือ ความต้องการที่จะข่มขู่กระทำชำเราผู้ที่ตกเป็นเหยื่อ ซึ่งผู้กระทำจะขู่ว่าจะทำร้ายร่างกายผู้ถูกระทำอย่างรุนแรง ผู้กระทำที่ข่มขืนกระทำชำเราในลักษณะนี้มักจะมีคามพึงพอใจกับการได้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ถูกระทำในลักษณะนี้มาก่อน แต่เป็นเพราะขาดทักษะทางสังคมจึงเลือกใช้วิธีการทางอำนาจเป็นปัจจัยทำให้สามารถใกล้ชิดกับผู้ถูกระทำได้

3) การข่มขืนกระทำชำเราเพื่อการแก้แค้น มักมีแรงจูงใจมาจากความอาฆาตพยาบาท ผู้กระทำเหล่านี้มักไม่ได้รับความพึงพอใจทางเพศ ดังนั้น การใช้ความรุนแรงและการทำร้ายร่างกายรวมถึงการใช้คำพูดที่ทำร้ายความรู้สึกของฝ่ายตรงข้ามจึงเป็นวิธีที่แสดงออกถึงความพอใจและความสุขที่ได้ทำการแก้แค้น

4) การข่มขืนกระทำชำเราโดยใช้ความรุนแรงเป็นการกระทำที่ผู้กระทำต้องการปลดปล่อยความต้องการทางเพศโดยการบังคับให้ผู้ถูกระทำได้รับความทุกข์ทรมาน จะทำให้ผู้กระทำมีความสุขทางเพศอย่างมาก ที่ได้เห็นอีกฝ่ายมีความทุกข์ทรมานจากการกระทำของตน ดังนั้น การข่มขืนในลักษณะนี้ ความสุขที่เกิดขึ้นจึงไม่ได้เกิดจากการได้ปลดปล่อยความปรารถนาทางเพศ แต่เกิดจากการได้เห็นผู้ถูกระทำเกิดความทุกข์ทรมาน

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการข่มขืนกระทำชำเรา สามารถวิเคราะห์พยานหลักฐานด้านนิติวิทยาศาสตร์ในคดีข่มขืนกระทำชำเราได้ว่า อาชญากรรมประเภทนี้มักเกิดจากคนใกล้ชิด และพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ส่วนใหญ่จะถูกทำลายจากสิ่งแวดล้อมและผู้ตัวเสียหายเอง เนื่องจากผู้เสียหายถูกข่มขู่จากผู้กระทำผิดทำให้เป็นปัญหาอุปสรรคต่อแนวทางแก้ไขในการรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีข่มขืนกระทำชำเรา

2. แนวความคิดเกี่ยวกับการพิสูจน์หลักฐาน

จากการศึกษาความเป็นมาเกี่ยวกับแนวคิดการพิสูจน์หลักฐาน สรุปได้ว่า การพิสูจน์หลักฐานว่าได้เริ่มตั้งแต่กลางศตวรรษที่ 18 โดย Alphonse Bertillon เป็นผู้วางรากฐานของการชี้เฉพาะ เพื่อเป็นหลักฐานการชี้ตัวบุคคล จนที่เป็นที่ยอมรับของตำรวจทุกองค์กร ส่วนหนึ่ง คือ การใช้ภาพแสดงลักษณะบุคคล (Portrait Parle) ซึ่งยังคงใช้กันอยู่จนถึงปัจจุบัน (พงศ์พัฒน์ ฉายาพันธุ์, 2537)

ในปี ค.ศ. 1847-1915 พบว่า Hans Gross เป็นผู้นำเอาหลักวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้สืบสวนอาชญากรรม โดยเริ่มจากการตรวจสถานที่เกิดเหตุอาชญากรรมเป็นหลัก จึงนับได้ว่าเป็นการบุกเบิกวิชาการสืบสวนสมัยใหม่ที่ได้รับการยกย่องจากวงการสืบสวนในปัจจุบันเป็นอย่างยิ่ง (สันต์ สุขวัฒน์, 2550)

ขอบเขตของการพิสูจน์หลักฐานมี 8 กลุ่มงาน ดังนี้

- 1) การตรวจสถานที่เกิดเหตุ และการถ่ายรูป (Crime Scene Investigation and Forensic)
- 2) การตรวจลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้า (Fingerprint, Palm print, Footprint)
- 3) การตรวจเอกสาร (Document) เช่น ตรวจลายเซ็น ลายมือเขียน

- 4) การตรวจอาวุธปืนและกระสุนปืนของกลาง (Forensic Ballistics)
- 5) การตรวจทางเคมี (Forensic Chemistry) เช่น ตรวจวิเคราะห์องค์ประกอบทางเคมีของสารต่าง ๆ
- 6) การตรวจทางฟิสิกส์ (Forensic Physics) เช่น ตรวจร่องรอยการเฉี่ยวชนของรถ
- 7) การตรวจทางชีววิทยา (Biological Trace Evidence) เช่น ตรวจเส้นผม เลือด อสุจิ
- 8) การตรวจทางนิติเวช (Forensic Medicine) ได้แก่ งานนิติพยาธิ งานนิติวิทยา งานชีวเคมี งานพิสูจน์บุคคล งานภาพการแพทย์

พยานหลักฐานเป็นที่ยอมรับในชั้นศาลได้ต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์พื้นฐาน 4 ประการ ดังนี้ (Hobson, 1991)

กฎข้อที่ 1 ป้องกันและรักษาสถานที่เกิดเหตุ เริ่มต้นตั้งแต่เมื่อเจ้าหน้าที่คนแรกไปถึงเกิดเหตุจนกระทั่งเจ้าหน้าที่ผู้ชำนาญการทำการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุเสร็จสิ้น

กฎข้อที่ 2 เก็บพยานหลักฐานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย บุคคลที่ทำการเก็บพยานหลักฐานนั้นต้องเป็นบุคคลที่กฎหมายให้อำนาจไว้ในการเข้าและเก็บพยานวัตถุต่าง ๆ ในสถานที่เกิดเหตุได้ เช่น เป็นพนักงานสอบสวน เป็นเจ้าหน้าที่กองพิสูจน์หลักฐานหรือเจ้าหน้าที่วิทยาการตำรวจ เป็นต้น

กฎข้อที่ 3 ระวังการค้นหาพยานหลักฐานอย่างเหมาะสม ผู้ตรวจสถานที่เกิดเหตุต้องไม่มองข้ามหรือละเลยพยานวัตถุทุกชิ้น ถ้าสงสัยว่าสิ่งนั้นจะเป็นพยานวัตถุหรือไม่ ให้ทำการเก็บไว้ก่อน พร้อมทั้งระบุรายละเอียดของพยานวัตถุ ตำแหน่งที่พบ และบรรจุหีบห่อรักษาไว้อย่างเหมาะสม

กฎข้อที่ 4 มีลูกโซ่การครอบครองพยานหลักฐานโดยตลอด พยานหลักฐานนั้นจะต้องอยู่ภายใต้การคุ้มครองดูแลของบุคคลหรือหน่วยงานตั้งแต่เริ่มเก็บ จนกระทั่งแสดงในชั้นศาลโดยไม่ขาดช่วงของการครอบครอง ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงการครอบครอง เช่น ส่งของกลางไปตรวจพิสูจน์ยังห้องปฏิบัติการต้องมีหลักฐานแสดงการรับส่งของกลางนั้นโดยตลอด

จากการศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับการพิสูจน์หลักฐาน สามารถนำมาวิเคราะห์พยานหลักฐานด้านนิติวิทยาศาสตร์ในคดีฆาตกรรมที่เราได้ว่า พยานหลักฐานที่พบในที่เกิดเหตุเป็นพยานหลักฐานโดยตรงที่มีความสำคัญในการนำไปตรวจพิสูจน์หาตัวผู้กระทำผิดได้น่าเชื่อถือและนำไปพิจารณาคดีในชั้นศาลได้ ซึ่งกฎหมายให้การยอมรับพยานหลักฐานที่เป็นนิติวิทยาศาสตร์ โดยผ่านการตรวจพิสูจน์ตัวตนและเอกลักษณ์บุคคลทางวิทยาศาสตร์แล้ว ได้แก่ DNA สารคัดหลั่ง เส้นขน ลายนิ้วมือแฝง เป็นต้น

3. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับแผนประทุษกรรม

แผนประทุษกรรมจัดเป็นพฤติกรรมที่มีความจำเป็นเพื่อให้การก่ออาชญากรรมนั้นสำเร็จ และทุก ๆ แผนประทุษกรรมจะประกอบไปด้วย

- 1) การประสบความสำเร็จในการก่ออาชญากรรม (Success of the crime)
- 2) การป้องกันไม่ให้มีหลักฐานที่บ่งชี้ว่าตนเองเป็นผู้กระทำผิด (Protective of identity)
- 3) การทำให้ประสบผลสำเร็จในการหลบหนี (Successful escape) (Dan Robb, 2015)

แผนประทุษกรรม หมายถึง สิ่งที่คนร้ายได้กระทำไปเพื่อให้การประกอบอาชญากรรมนั้นสำเร็จ ประกอบไปด้วย ความต้องการประสบผลสำเร็จในการก่ออาชญากรรม การป้องกันไม่ให้มีหลักฐานที่บ่งชี้ว่าตนเองเป็นคนร้าย และการทำให้ประสบผลสำเร็จในการหลบหนี โดยแผนประทุษกรรมนี้ จัดเป็นพฤติกรรมการเรียนรู้

ที่คนร้ายสามารถพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปได้ตลอดเวลาตามทักษะความชำนาญตลอดจนประสบการณ์ที่เพิ่มมากขึ้น รวมถึงความมั่นใจจากการที่ก่ออาชญากรรมสำเร็จมาแล้ว (สฤชต์ สืบพงษ์ศิริ, 2560)

แผนประทุษกรรม หรือ A Modus operandi (MO) มาจากภาษาลาติน (Latin phrase) ซึ่งหมายถึง รูปแบบวิธีการปฏิบัติ (Mode of operation) โดยพื้นฐานนั้น อาชญากรทุกคนจะมีวิธีปฏิบัติที่รวมถึงลักษณะนิสัย เทคนิควิธีและพฤติกรรมที่แปลกประหลาด โดยที่วิธีการปฏิบัติเหล่านี้จะยังคงเหมือนกันแต่จะมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา ตามทักษะความชำนาญที่เพิ่มมากขึ้นเมื่อได้ประกอบอาชญากรรมสำเร็จ (Jennifer Chase, 2011)

แผนประทุษกรรมถูกจัดหมวดหมู่โดย Major L.W. Atcherley หัวหน้าตำรวจแห่ง West Riding of Yorkshire โดยรวบรวมจากการจัดลำดับของลักษณะนิสัยหรือการเคลื่อนย้ายในการก่ออาชญากรรมจากชุมชนหนึ่ง ไปยังอีกชุมชนหนึ่ง โดยใช้การเปรียบเทียบวิธีการกระทำของอาชญากรเหล่านั้น ซึ่งเรียกว่าระบบ Atcherley โดยระบบได้แบ่งแผนประทุษกรรมออกเป็น 10 หมวดหมู่ ดังนี้ (David Webb, 2012)

- 1) Classword ได้แก่ ชนิดของทรัพย์สินที่ดึงดูดความสนใจของคนร้าย หรือไม่เป็นที่อยู่อาศัยบ้านเช่า หรือโรงแรมที่คนร้ายเลือกก่ออาชญากรรม
- 2) Entry ได้แก่ ช่องทางเข้าของคนร้าย เช่น คนร้ายเลือกเข้าทางหน้าต่างทางด้านหลัง เป็นต้น
- 3) Means ได้แก่ วิธีการในการก่ออาชญากรรม เช่น การเลือกใช้อุปกรณ์เครื่องมือจี้แฉงในการเข้าไป ภายในบ้าน
- 4) Object ได้แก่ ชนิดของทรัพย์สินหรือสิ่งของที่คนร้ายลักไป
- 5) Time ได้แก่ ช่วงเวลาที่คนร้ายก่อเหตุ เช่น ช่วงเวลาเช้ามืด กลางวัน กลางคืน หรือช่วงเวลาทานอาหาร เป็นต้น
- 6) Style ได้แก่ รูปแบบการแต่งกายของคนร้าย เช่น แต่งตัวเลียนแบบเพื่อแสดงให้เหมือนกับว่าเป็นเจ้าหน้าที่หรือช่างซ่อมอุปกรณ์ เป็นต้น
- 7) Tale ได้แก่ การแต่งเรื่องโกหกเพื่อให้เหยื่อตายใจ หลงเชื่อ เช่น การแต่งเรื่องโกหกเพื่อให้เจ้าของบ้านหลงเชื่อ ยอมให้เข้าไปภายในบ้านแล้วลักทรัพย์สินไป เป็นต้น
- 8) Pals ได้แก่ การก่ออาชญากรรมที่มีผู้สมรู้ร่วมคิด
- 9) Transport ได้แก่ การขนส่งในการก่ออาชญากรรม เช่น การเลือกใช้รถจักรยานยนต์หรือเลือกใช้รถยนต์ราคาแพงในการก่ออาชญากรรม เพื่อสามารถหลบหนีได้โดยง่ายหรือไม่ให้คนสงสัย เป็นต้น
- 10) Trademark หมายถึง เครื่องหมายการค้า ซึ่งเป็นสิ่งที่อาชญากรกระทำผิดวิสัยปกติทั่วไปหรือแปลกในการก่ออาชญากรรม เช่น การต้องวางยาเบื่อสุนัข การเปลี่ยนเสื้อผ้าหลังก่ออาชญากรรม หรือเขียนโน้ตทิ้งไว้ให้เจ้าของบ้านอ่าน เป็นต้น โดยเครื่องหมายการค้านี้ จัดเป็นส่วนหนึ่งของลายเซ็นอาชญากรรม แผนประทุษกรรม จะมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามความชำนาญและความมั่นใจของคนร้ายที่ได้ก่ออาชญากรรมสำเร็จ คนร้ายจะพยายามปรับปรุงแผนประทุษกรรมของตนเองโดยการเรียนรู้จากความผิดพลาดที่นำไปสู่การถูกจับกุมในครั้งก่อน ๆ เพราะฉะนั้น การที่คนร้ายถูกจำคุกจึงส่งผลต่อแผนประทุษกรรม

แผนประทุษกรรม หมายถึง การวิเคราะห์สถานที่เกิดเหตุทางนิติวิทยาศาสตร์ (The forensic analysis of the crime scene) นับตั้งแต่กลาง ค.ศ. ที่ 19 เป็นต้นมา เจ้าหน้าที่ฝ่ายสืบสวนได้ใช้ความรู้เกี่ยวกับแผนประทุษกรรม ในการสืบหาตัวคนร้าย โดยศึกษาจากพฤติกรรมอาชญากรรม เช่น รูปแบบวิธีการเข้าไปภายในอาคารที่พักอาศัยของเหยื่อ

วิธีการเปิดหรือทำลายตู้নিরภัยหรือในคดีฆาตกรรมนั้น เขี่ยถูกจับตัวอย่างไร คนร้ายมีวิธีสังหารเหยื่ออย่างไร เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถระบุชี้ได้ว่า เป็นการกระทำของคนร้ายคนเดียวหรือไม่ นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ฝ่ายสืบสวนที่มีประสบการณ์สามารถที่จะรู้ถึงบุคลิกภาพจำเพาะของคนร้ายได้จากประเภทและวิธีการก่ออาชญากรรมของคน ๆ นั้น หรือก็คือแผนประทุษกรรมนั่นเอง (Jennifer Chase, 2011)

แผนประทุษกรรมจะสามารถนำไปใช้ในการเชื่อมโยงคดีในสถานที่เกิดเหตุต่าง ๆ เช่น คนร้ายใช้เครื่องมือตัดกระจกเพื่อที่จะเข้าไปในบ้านของเหยื่อ ซึ่งแสดงถึงแผนประทุษกรรมหรือวิธีการกระทำผิดของคนร้ายที่จะใช้เครื่องมือตัดกระจกในการเข้าไปในบ้านของเหยื่อรายอื่น ๆ ต่อไป เป็นต้น (David webb, 2012) นอกจากนี้ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับแผนประทุษกรรมยังสามารถนำไปวิเคราะห์พยานหลักฐานด้านนิติวิทยาศาสตร์ในคดีฆาตกรรมกระทำซ้ำเราเพื่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ทราบถึงพฤติกรรมส่วนใหญ่ หรือพฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นอย่างซ้ำในอาชญากรรมประเภทฆาตกรรม เช่น ผู้กระทำผิดส่วนใหญ่จะเป็นใคร สถานที่ที่กระทำผิด ช่วงเวลาที่ลงมือ เขี่ยที่ถูกกระทำผิด รวมถึงพยานหลักฐานที่สำคัญที่จะนำไปสู่การจับกุมผู้กระทำผิดได้ ได้แก่ DNA สารคัดหลั่ง เส้นขน ปลายนิ้วมือแฝง รวมถึงรูปแบบและวิธีการลงมือฆาตกรรมซ้ำเรา เป็นต้น

ระเบียบวิธีวิจัย

1. วิธีการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์พนักงานสอบสวน และนักนิติวิทยาศาสตร์ที่มีประสบการณ์ในการรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีฆาตกรรมกระทำซ้ำเรา และการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาจากเอกสารและสำนวนคดีฆาตกรรมกระทำซ้ำเราที่ตัดสินแล้วเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาแนวทางในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีฆาตกรรมกระทำซ้ำเรา

2. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย คือ พนักงานสอบสวนที่มีประสบการณ์ในการรวบรวมพยานหลักฐาน การตรวจสถานที่เกิดเหตุในคดีฆาตกรรมกระทำซ้ำเรา จำนวน 5 คน และนักนิติวิทยาศาสตร์ที่มีประสบการณ์ในการวิเคราะห์และรวบรวมพยานหลักฐานด้านนิติวิทยาศาสตร์ต่อการนำไปสู่การจับกุมผู้กระทำผิดในคดีฆาตกรรมกระทำซ้ำเรา จำนวน 5 คน ผู้ศึกษาเลือกวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยสุ่มบุคคลที่มีคุณสมบัติตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และการสุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ (Criterion Sampling) ที่มีคุณสมบัติที่สามารถให้ข้อมูลตามที่ต้องการในเชิงลึกได้ โดยประชากรเป้าหมายเชิงคุณภาพ สำหรับคุณสมบัติของกลุ่มเป้าหมาย (Key Informants) มีดังนี้

1) เป็นพนักงานสอบสวนที่มีประสบการณ์ในการสอบสวนและตรวจสถานที่เกิดเหตุในคดีฆาตกรรมกระทำซ้ำเรา ไม่ต่ำกว่า 3 คดี

2) เป็นพนักงานสอบสวนที่มีประสบการณ์ในการวิเคราะห์รวบรวมพยานหลักฐานในคดีฆาตกรรมกระทำซ้ำเราเพื่อนำไปสู่การจับกุมผู้กระทำผิด ไม่ต่ำกว่า 3 คดี

3) เป็นเจ้าหน้าที่นิติวิทยาศาสตร์ที่มีประสบการณ์ในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานในคดีฆาตกรรมกระทำซ้ำเรา ไม่ต่ำกว่า 3 คดี

4) มีความเต็มใจในการให้ข้อมูลและมีความรู้ความเชี่ยวชาญในการให้ข้อมูลที่ครบถ้วนและเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายเชิงเอกสาร คือ การศึกษาคดีฆาตกรรมกระทำซ้ำเราที่คดีสิ้นสุดแล้วและศาลมีคำสั่งถึงที่สุดแล้ว จำนวน 5 คดี เพื่อทำการวิเคราะห์แผนประทุษกรรม การรวบรวมและวิเคราะห์พยานหลักฐานด้านนิติวิทยาศาสตร์

ต่อการนำไปสู่การจับกุมผู้กระทำความผิดในคดีข่มขืนกระทำชำเรา รวมไปถึงศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขในการรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีข่มขืนกระทำชำเรา โดยจากการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอคดี ดังนี้

1) ฐานความผิด “ร่วมกันข่มขืนกระทำชำเราผู้อื่น โดยผู้อื่นอยู่ในสถานะที่ไม่สามารถขัดขืนได้ โดยร่วมกันกระทำความผิดอันมีลักษณะเป็นการโทรมหนิง”

2) ฐานความผิด “ข่มขืนกระทำชำเราผู้อื่นโดยขู่เข็ญด้วยประการใด ๆ โดยใช้กำลังประทุษร้าย โดยผู้อื่นนั้นอยู่ในสถานะที่ไม่สามารถขัดขืนได้ และพรากผู้เยาว์อายุกว่าสิบปีแต่ไม่เกินสิบแปดปีไปเสียจากบิดา มารดา ผู้ปกครอง ผู้ดูแล โดยผู้เยาว์นั้นไม่เต็มใจไปด้วย เพื่อการอนาจาร”

3) ฐานความผิด “กระทำอนาจารเด็กอายุไม่เกิน 13 ปี โดยเด็กนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม และกระทำอนาจารแก่เด็กอายุไม่เกิน 13 ปี โดยใช้วัตถุหรืออวัยวะเพศล่วงล้ำอวัยวะเพศของเด็กนั้น”

4) ฐานความผิด “กระทำชำเราหญิงอายุไม่เกิน 15 ปี โดยเด็กหญิงนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม

5) ฐานความผิด “กระทำชำเราเด็กอายุยังไม่เกิน 15 ปี ซึ่งมีใช้ภริยาหรือสามีของตน โดยเด็กนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม กระทำอนาจารแก่เด็กอายุยังไม่เกินสิบห้าปี โดยเด็กนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม ปรากฏเหตุสมควรพรากเด็กอายุยังไม่เกินสิบห้าปีไปเสียจากบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแล ไปเพื่อการอนาจาร และ พาเด็กอายุยังไม่เกินสิบห้าปี ไปเพื่อการอนาจารแม้ผู้นั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม”

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

3.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก มีจำนวน 6 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อายุราชการ และตำแหน่ง

ตอนที่ 2 ประสบการณ์และความเชี่ยวชาญด้านการดำเนินคดีข่มขืนกระทำชำเรา

ตอนที่ 3 แผนประทุษกรรมในคดีข่มขืนกระทำชำเรา

ตอนที่ 4 พยานหลักฐานด้านนิติวิทยาศาสตร์ที่นำไปสู่การจับกุมผู้กระทำความผิดในคดีข่มขืนกระทำชำเรา

ตอนที่ 5 ปัญหาอุปสรรคในการรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีข่มขืนกระทำชำเรา

ตอนที่ 6 แนวทางแก้ไขในการรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีข่มขืนกระทำชำเรา

3.2 ประเด็นการบันทึกแผนประทุษกรรมผู้กระทำความผิดในคดีข่มขืนกระทำชำเรา มีจำนวน 4 ประเด็น ได้แก่

ประเด็นที่ 1 ฐานความผิดและพฤติการณ์กระทำความผิด

ประเด็นที่ 2 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้กระทำความผิด ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ลักษณะการกระทำความผิด (ทำคนเดียว/ร่วมกับพวก) พฤติกรรมเบี่ยงเบน

ประเด็นที่ 3 ประทุษกรรมการกระทำความผิด ได้แก่ รูปแบบ และวิธีการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิดในคดีข่มขืนกระทำชำเรา ได้แก่ วิธีการลงมือ รูปแบบการข่มขืน สถานที่ลงมือ อาวุธที่ใช้ ระยะเวลาและสถานที่ในการกระทำความผิด การลงมือทำร้ายผู้เสียหาย และแรงจูงใจในการกระทำความผิด

ประเด็นที่ 4 พยานหลักฐานด้านนิติวิทยาศาสตร์ที่ตรวจพบและนำไปสู่การจับกุมผู้กระทำความผิด

4. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาโวหาร (Descriptive Statistics) เพื่อวิเคราะห์ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์และนำมาบรรยายให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยการสรุปผลการให้ข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย และนำมา

วิเคราะห์หัวข้อ ประเด็น และข้อความแต่ละคน จากนั้นจึงนำมาสรุปข้อคิดเห็น และเรียบเรียงข้อมูลในเชิงวิชาการ เพื่อแยกหัวข้อการนำเสนอให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องและตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์แผนประทุษกรรมในคดีข่มขืนกระทำชำเรา

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายและการศึกษาจากคดีข่มขืนกระทำชำเราที่คดีสิ้นสุดแล้ว และศาลมีคำสั่งถึงที่สุดแล้ว จำนวน 5 คดี สรุปแผนประทุษกรรมของผู้กระทำผิดคดีข่มขืนกระทำชำเรา สรุปได้ดังนี้

1.1 สิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้น สิ่งสำคัญประการแรกที่ทำให้ผู้กระทำผิดลงมือกระทำชำเราและมีลักษณะที่เหมือนกันทุกคดี คือ มีสิ่งเร้า สิ่งกระตุ้น และสิ่งยั่วยุ ให้เกิดความต้องการที่ไม่สามารถควบคุมได้ หรือไม่สามารถเกิดความผิดชอบชั่วดีได้ สำหรับสิ่งกระตุ้นมีทั้งภายในและภายนอก ได้แก่

1) สิ่งกระตุ้นภายใน ส่วนใหญ่เป็นสภาวะจิตใจที่ผู้กระทำผิดไม่สามารถควบคุมจิตใจตนเองได้ บางคนเป็นโรคจิตเวชทำให้ไม่สามารถต้านทานต่อความต้องการทางกายได้ ซึ่งบางคนป่วยเป็นโรคจิตเวชที่ต้องได้รับการรักษา นอกจากนี้ ยังรวมถึงความคึกคะนอง ความไม่มีจิตสำนึก ขาดความยับยั้งชั่งใจ ทำให้ลงมือกระทำผิดได้ง่าย และรวดเร็ว ซึ่งบางคนเกิดความเหิมเกริมเพราะทำผิดแล้วถูกจับและได้รับการลงโทษไม่รุนแรง เมื่อออกจากราชทัณฑ์หรือสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนก็ลงมือกระทำผิดซ้ำอีก เพราะความเคยชินและความไม่สำนึกผิดในสิ่งที่กระทำผิด

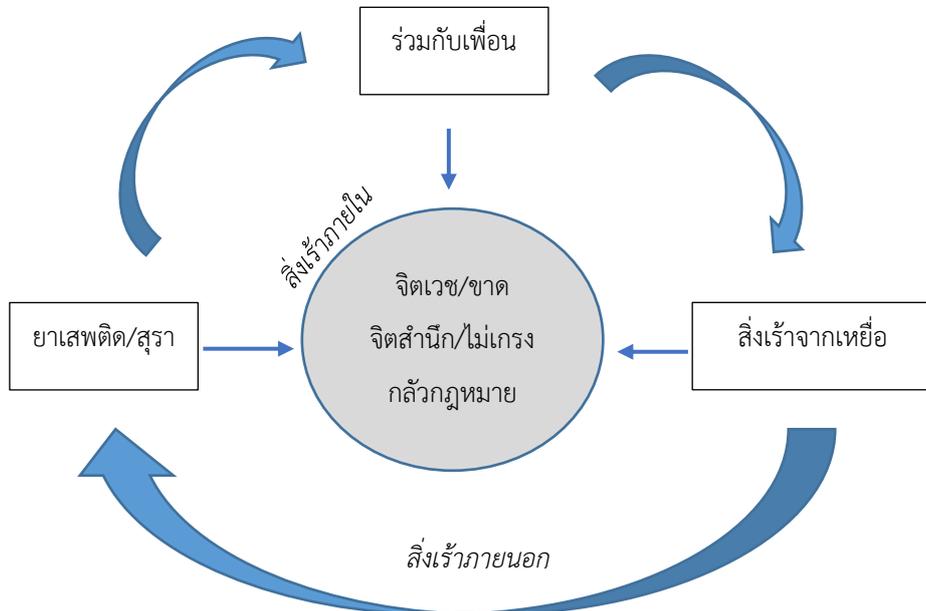
2) สิ่งกระตุ้นภายนอก จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า ส่วนใหญ่สิ่งกระตุ้นภายนอก ได้แก่ ยาเสพติด สุรา กลุ่มเพื่อน และสิ่งเร้าจากเหยื่อ โดยอธิบายได้ดังนี้

(1) จากการตรวจปัสสาวะผู้กระทำผิดส่วนใหญ่จะพบสารยาเสพติดในร่างกาย ซึ่งสารเสพติดและของมีนเมาที่มีผลทำให้สมองขาดสติสัมปชัญญะ และสารเสพติดและสุราทำให้เกิดภาพหลอน ทำให้ผู้เสพมีสภาวะไร้สติ เห็นภาพหลอนและสามารถลงมือทำสิ่งที่ผิดได้อย่างง่ายดาย

(2) สำหรับผู้กระทำผิดอีกประเภทหนึ่ง คือ การสมรู้ร่วมคิดกับเพื่อนในการข่มขืนกระทำผิด ซึ่งเรียกว่า การรู้มโหรีม จากการศึกษาสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ตำรวจและการอ่านสำนวนคดี พบว่า ผู้กระทำผิดที่มีกลุ่มเพื่อนร่วมข่มขืนผู้อื่นนั้นจะมีสภาวะความคึกคะนอง รู้สึกว่าสิ่งที่ทำไม่ผิด โดยมีเพื่อนลงมือทำด้วยกัน เหมือนอยู่ในสภาวะที่เห็นผิดเป็นชอบเพราะมีคนร่วมกระทำผิดด้วย

(3) สำหรับสิ่งกระตุ้นภายนอกที่เกิดจากตัวเหยื่อเองนั้น ส่วนใหญ่ผู้กระทำผิดจะรู้จักกับเหยื่อ ซึ่งเป็นทั้งคนรู้จัก คนในครอบครัว คนรัก หรือแม้กระทั่งเพื่อนในหมู่บ้านหรือโรงเรียนเดียวกัน สิ่งกระตุ้นจากเหยื่อคือ เหยื่อมีสภาวะอ่อนแอไม่สามารถปกป้องตนเองได้ ทำให้ผู้กระทำผิดย่ำใจที่จะลงมือกระทำ ผู้กระทำผิดอยู่ใกล้ชิดและไว้วางใจผู้กระทำผิด ทำให้ผู้กระทำผิดเกิดความไม่เกรงกลัวและคิดว่าทำแล้วไม่มีใครจับได้ เช่น ในกรณีศึกษาที่ 5 ฐานความผิด “กระทำชำเราเด็กอายุยังไม่เกินสิบห้าปีซึ่งมิใช่ภริยาหรือสามีของตน โดยเด็กนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม กระทำอนาจารแก่เด็กอายุยังไม่เกินสิบห้าปี โดยเด็กนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม ปราศจากเหตุสมควรพราศเด็กอายุยังไม่เกินสิบห้าปีไปเสียจากบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแล ไปเพื่อการอนาจาร และพาเด็กอายุยังไม่เกินสิบห้าปีไปเพื่อการอนาจารแม้ผู้นั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม” มีพฤติการณ์ของคดี ดังนี้ “...เยาวชนได้ชวนผู้เสียหายไปบ้านเพื่อน และกระทำชำเราผู้เสียหายจนสำเร็จ โดยผู้เสียหายไม่ยินยอม และข่มขู่ผู้เสียหาย เมื่อสำเร็จความใคร่แล้วจึงนำผู้เสียหายมาส่งที่บ้าน 3 วันต่อมา ผู้เสียหายได้ไปแจ้งเรื่องนี้ต่อบิดาของตนบิดาจึงแจ้งความเอาผิดกับเยาวชน...”

ผู้วิจัยได้สรุปสิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้นภายในและภายนอกในคดีข่มขืนกระทำชำเราดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 สิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้นภายในและภายนอกในคดีข่มขืนกระทำชำเรา

1.2 โอกาสเหมาะสมในการกระทำผิด ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีสามเหลี่ยมการกระทำผิด พบว่า โอกาสที่เหมาะสมในการกระทำผิด คือ หนึ่งในตัวแปรที่ทำให้เกิดอาชญากรรมได้ ดังนั้น แผนประทุษกรรมสำคัญของ การข่มขืนกระทำชำเราทุกครั้ง คือ ผู้กระทำผิดมีโอกาสในการกระทำผิด และจากการศึกษากรณีศึกษาทั้ง 5 คดี พบว่า ผู้กระทำผิดมักจะกระทำผิดในช่วงเวลากลางคืน ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ผู้คนนอนหลับพักผ่อน ทำให้ผู้กระทำผิด มีโอกาสลงมือกระทำผิด นอกจากนี้ เหยื่อหรือผู้เสียหายมักจะอยู่ในสิ่งแวดล้อมและช่วงเวลาที่เหมาะสม จะเห็นได้ว่า ผู้กระทำผิดมีโอกาสในการกระทำผิดเนื่องจากผู้เสียหายอยู่ในสถานที่และช่วงที่มีความเหมาะสมที่จะทำให้เกิด อาชญากรรม คือ เวลา 03.00 น. โดยประมาณ หรือตีสามโดยประมาณ ที่อยู่ในสวนสาธารณะหรือสวนหย่อม ได้สะพานพระราม 7 และกำลังจะเดินเข้าห้องน้ำ ซึ่งเป็นช่วงเวลา สถานที่ที่มีความเสี่ยงในการเกิดอาชญากรรมสูง เมื่อผู้กระทำผิดผ่านมาอยู่ในสถานที่และช่วงเวลาดังกล่าว ทำให้เกิดอาชญากรรมได้ในทันที

1.3 สิ่งแวดล้อม จากการวิจัยพบว่า สิ่งแวดล้อมคือปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดอาชญากรรมขึ้น จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายและการศึกษาจากกรณีศึกษาทั้ง 5 กรณี ในคดีข่มขืนกระทำชำเรา พบว่า มี 4 คดี ที่กระทำผิดในที่อยู่อาศัย ซึ่งคนส่วนใหญ่จะคิดว่าเป็นสถานที่ที่ปลอดภัย แต่ในคดีข่มขืนคนที่อยู่อาศัย คือ สถานที่ที่มีความเสี่ยงสูงในการเกิดอาชญากรรม ดังนี้

คดีที่ 2 ฐานความผิด “ข่มขืนกระทำชำเราผู้อื่นโดยขู่เชือดด้วยประการใด ๆ โดยใช้กำลังประทุษร้าย โดยผู้อื่นนั้นอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้ และพรากผู้เยาว์อายุกว่าสิบปีแต่ไม่เกินสิบแปดปีไปเสียจากบิดา มารดา ผู้ปกครอง ผู้ดูแล โดยผู้เยาว์นั้นไม่เต็มใจไปด้วย เพื่อการอนาจาร” สถานที่เกิดเหตุคือ ห้องน้ำในบ้าน โดยผู้กระทำผิด ได้ฉวยโอกาสขณะที่คนในบ้านนอนหลับกันหมด ได้มาเฝ้ารออยู่หน้าห้องน้ำชั้นล่างของบ้านที่เกิดเหตุ ขณะที่ผู้เสียหายอาบน้ำอยู่ ซึ่งเมื่อผู้เสียหายได้อาบน้ำเสร็จได้เปิดประตูห้องน้ำออกมา ผู้กระทำผิดได้ใช้กำลังผลัก

ผู้เสียหายเข้าไปในห้องน้ำให้ตัวล้มลงไปนอน จากนั้นจึงลงมือข่มขืนกระทำชำเรา โดยผู้กระทำผิดได้พุดข่มขู่ไม่ให้ผู้เสียหายบอกเรื่องที่เกิดขึ้นกับใคร

คดีที่ 3 ฐานความผิด “กระทำอนาจารเด็กอายุไม่เกิน 13 ปี โดยเด็กนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม และกระทำอนาจารแก่เด็กอายุไม่เกิน 13 ปี โดยใช้วัตถุหรืออวัยวะเพศล่อลวงล้าอวัยวะเพศของเด็กนั้น” สถานที่เกิดเหตุคือ บ้านพักพนักงาน โดยผู้กระทำผิดและผู้เสียหายอาศัยอยู่ในบ้านพักพนักงานที่บริษัทเช่าให้อยู่ 2 ครอบครัวในบ้านเดียวกัน และผู้กระทำผิดได้ทำการล่อลวงล้าอวัยวะเพศเด็กหญิงอายุ 4 ขวบหลายครั้ง และบางครั้งก็ใช้นิ้วมือด้านขวาแหงเข้าไปในอวัยวะเพศผู้เสียหาย จนกระทั่งมีคนมาพบเยาวชนกำลังถอดกางเกงผู้เสียหายอยู่ในห้องและหวังจะทำอนาจารอีกครั้ง

คดีที่ 4 ฐานความผิด “กระทำชำเราหญิงอายุไม่เกิน 15 ปี โดยเด็กหญิงนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม” สถานที่เกิดเหตุคือ บ้านของผู้หญิง โดยผู้กระทำผิดและผู้เสียหายคบหากันเป็นคนรัก โดยครอบครัวทั้งสองฝ่ายยินยอม แต่ภายหลังมารดาของผู้เสียหายได้ไปแจ้งความเพื่อเอาผิดกับผู้กระทำผิดมาดำเนินคดีต่อไป

คดีที่ 5 ฐานความผิด “กระทำชำเราเด็กอายุยังไม่เกินสิบห้าปีซึ่งมิใช่ภริยาหรือสามีของตน โดยเด็กนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม กระทำอนาจารแก่เด็กอายุยังไม่เกินสิบห้าปี โดยเด็กนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม, ปราศจากเหตุสมควรพรากรเด็กอายุยังไม่เกินสิบห้าปีไปเสียจากบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแล ไปเพื่อการอนาจาร และพาเด็กอายุยังไม่เกินสิบห้าปี ไปเพื่อการอนาจารแม้ผู้ผู้นั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม” สถานที่เกิดเหตุคือ บ้านของเพื่อนผู้กระทำผิด โดยผู้กระทำผิดได้ชวนผู้เสียหายไปบ้านเพื่อน และกระทำชำเราผู้เสียหายจนสำเร็จ โดยผู้เสียหายไม่ยินยอม และข่มขู่ผู้เสียหาย เมื่อสำเร็จความใคร่แล้วจึงนำผู้เสียหายมาส่งที่บ้าน 3 วันต่อมา ผู้เสียหายได้ไปแจ้งเรื่องนี้ต่อบิดาของตน บิดาของผู้เสียหายจึงแจ้งความเอาผิดกับผู้กระทำผิด

จากทั้ง 4 คดี สรุปได้ว่า ในคดีข่มขืนกระทำชำเรา บ้านหรือที่อยู่อาศัยที่คือที่ที่อันตรายและก่อให้เกิดอาชญากรรมสูง และผู้กระทำผิดมักจะเป็นผู้รู้จักและผู้ใกล้ชิดผู้เสียหาย

2. การวิเคราะห์พยานหลักฐานด้านนิติวิทยาศาสตร์ต่อการนำไปสู่การจับกุมผู้กระทำผิดในคดีข่มขืนกระทำชำเรา

พยานหลักฐานในคดีข่มขืนกระทำชำเราจะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ดังนี้

1) การตรวจสภาพร่างกายของผู้เสียหาย ในการศึกษาครั้งนี้พบว่า ภายหลังเกิดเหตุแล้วมีเหยื่อจำนวน 4 คน ที่ทำการชำระร่างกาย โดยผ่านเหตุการณ์มาจำนวนหลายวัน ทำให้การตรวจสารคัดหลั่งในร่างกายสูญหายหรือเสื่อมสภาพไปตามเวลา อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่เหยื่อได้รับการข่มขืนในรูปแบบการรุมโทรมยังคงเหลือร่องรอยการฉีกขาดของอวัยวะเพศและรอยช้ำบนร่างกาย ซึ่งเป็นพยานหลักฐานที่สามารถยืนยันรูปแบบการกระทำผิดได้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับการสัมภาษณ์เชิงลึกพนักงานสอบสวนและนักนิติวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับการตรวจร่างกายของผู้เสียหายในคดีข่มขืนกระทำชำเรา พบว่า พยานหลักฐานดังกล่าวที่จะนำไปสู่การจับกุมผู้กระทำผิดได้แก่ ร่องรอยการถูกทำร้าย ประกอบด้วย รอยเล็บ รอยกัด รอยข่วน หรือรอยทำร้ายอื่น ๆ นอกจากนี้ ยังรวมไปถึงร่องรอยฉีกขาดของอวัยวะเพศที่สามารถตรวจสอบได้จากการตรวจสอบทางการแพทย์ ซึ่งรอยเหล่านี้ผู้กระทำผิดมักจะทิ้งร่องรอยของสารคัดหลั่ง รอยฟัน รอยเล็บ และร่องรอยของอาวุธไว้บนร่างกายของผู้เสียหายหรือเหยื่อทางเพศ

2) การตรวจพิสูจน์สารคัดหลั่ง ได้แก่ อสุจิ น้ำลาย เหงื่อ ปัสสาวะ เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่จะตรวจพบคราบอสุจิ น้ำลาย เหงื่อ และปัสสาวะ เป็นต้น ซึ่งสารคัดหลั่งเหล่านี้จะตกอยู่ในร่างกายของเหยื่อ สถานที่เกิดเหตุ และบนร่างกายของผู้กระทำผิด อย่างไรก็ตาม หากผู้เสียหายแจ้งความช้าและเจ้าหน้าที่ตำรวจมาถึงที่เกิดเหตุช้าจะทำให้หลักฐานดังกล่าวถูกทำลายโดยสภาพแวดล้อมและสภาพอากาศ ดังนั้น พยานหลักฐานประเภทที่สามารถตรวจสอบได้ชัดเจนที่สุด คือ อสุจิกับน้ำลายหรือปัสสาวะของผู้กระทำผิด ซึ่งเป็นสารคัดหลั่งที่คนมักจะหลั่งออกมาในขณะที่กำลังลงมือข่มขืนกระทำชำเรา เช่น คดีข่มขืนที่เกิดขึ้นในอดีต ซึ่งผู้กระทำผิดเป็นบิดาของผู้ที่เป็นเหยื่อลงมือข่มขืนและฆ่าลูกสาวอายุเพียง 4 ขวบ ของตนเองเสียชีวิต เหตุเกิดที่กรุงเทพมหานคร ในปี 2539 เมื่อลูกสาวตายผู้เป็นบิดาได้กล่าวอ้างว่าคนที่ลงมือข่มขืนลูกสาวคือ ลูกชายของตนเอง แต่ขณะนั้นนิติวิทยาศาสตร์ก็มีความทันสมัยแล้วสามารถตรวจสอบหาสารคัดหลั่ง คือ อสุจิที่ปรากฏขึ้นในร่างกายของผู้ตาย แล้วนำไปตรวจพบว่าไม่ใช่อสุจิของลูกชาย เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงขอตรวจอสุจิกับผู้เป็นพ่อจึงพบว่าตรงกันกับที่พบในอวัยวะเพศของผู้ตาย ทำให้ผู้เป็นบิดายอมจำนนต่อหลักฐาน และต่อมาผู้กระทำผิดถูกศาลตัดสินประหารชีวิตเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2542

3) การตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล ได้แก่ ลายนิ้วมือแฝง เส้นผม เส้นขน เป็นต้น ซึ่งลายนิ้วมือนั้นถือเป็นเอกลักษณ์บุคคลที่สามารถเทียบวัดได้ร้อยละ 100 และสามารถบ่งชี้ถึงผู้กระทำผิดได้ โดยลายนิ้วมือแฝงนี้พบได้ที่ตัวผู้เสียหาย สถานที่เกิดเหตุ วัตถุต่าง ๆ ในที่เกิดเหตุ

4) การตรวจพยานแวดล้อม ได้แก่ กล้อง CCTV ฝูงยานอเนามัย เสื้อผ้า รองเท้า ขวดน้ำ อาวุธ และวัตถุอื่น ๆ ในที่เกิดเหตุ โดยส่วนใหญ่จะตรวจพบเป็นพยานวัตถุ ได้แก่ ขวดน้ำ เสื้อผ้า รองเท้า โดยเฉพาะในคดีที่มีการรวมทรม จะพบฝูงยานอเนามัยเป็นอันดับแรก และพบกันบูหรี่ หรือขวดเหล้าเบียร์ เป็นต้น

5) พยานบุคคล ได้แก่ ผู้เห็นเหตุการณ์ พยาน ผู้ร่วมกระทำผิด เป็นต้น ส่วนใหญ่ในคดีข่มขืนจะไม่ค่อยพบเจอกับพยานบุคคล เพราะเหตุส่วนใหญ่จะเกิดในยามวิกาลและในสถานที่ลับตาคน ทำให้ไม่ค่อยพบเจอพยานที่เห็นเหตุการณ์ แต่พบเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกับผู้กระทำผิดหรือผู้ร่วมกระทำผิดด้วยกัน และการสอบถามผู้เสียหายที่สามารถสอบปากคำและเชื่อมโยงไปถึงตัวผู้กระทำผิดได้

3. ปัญหาอุปสรรคในการรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีข่มขืนกระทำชำเรา

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ พบปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขในการรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีข่มขืนกระทำชำเรา ดังนี้

1) ผู้เสียหายเกรงกลัวผู้กระทำผิดเพราะโดนข่มขู่ หรือผู้กระทำผิดมีอิทธิพลต่อผู้เสียหาย ทำให้ผู้เสียหายไม่แจ้งความและปล่อยไว้เป็นระยะเวลาานาน ทำให้ร่องรอยการข่มขืนและพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่การจับกุมผู้กระทำผิดถูกทำลายไปตามเวลา และเสื่อมสภาพไม่สามารถตรวจพยานหลักฐานได้ชัดเจน

2) ผู้เสียหายและผู้กระทำผิดเป็นเด็กและเยาวชนทั้งคู่ ทำให้การดำเนินคดีมีความยุ่งยาก ซับซ้อน และการนำตัวผู้กระทำผิดไปลงโทษก็จะเกิดความซับซ้อนยุ่งยากตามลำดับ

3) ผู้เสียหายและผู้กระทำผิดเป็นคนรักกัน เป็นแฟนกัน หรือคบหากัน แต่เนื่องจากผู้ปกครองไม่เห็นชอบด้วย จึงแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมฝ่ายชายทำให้บางคดีนั้นผู้เสียหายไม่ยินยอมหรือไม่ให้ความร่วมมือกับตำรวจในการดำเนินคดี ยกเว้นในคดีที่ผู้เสียหายเป็นเด็กอายุต่ำกว่า 17 ปี ซึ่งแม้ว่าผู้เสียหายจะไม่ยินยอมกฎหมายก็จะนำไปสู่การจับกุมผู้กระทำผิดได้

อภิปรายผล

จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า แผนประทุษกรรมผู้กระทำผิดในคดีข่มขืนกระทำชำเราจะมีลักษณะเหมือนกัน และคล้ายคลึงกัน เนื่องจากคดีข่มขืนเป็นคดีที่ต้องใช้ระยะเวลาในการลงมือ และมีช่วงเวลาในการลงมืออยู่ระยะหนึ่ง ทำให้ผู้กระทำผิดจะเลือกเวลา สถานที่ และเหยื่อที่คิดว่าจะสามารถลงมือได้โดยไม่มีใครมาขัดขวางและผู้เสียหาย จะไม่สามารถขัดขืนได้ ประทุษกรรมสำคัญของผู้กระทำผิดในคดีข่มขืนกระทำชำเรา มี 3 ประการที่สำคัญ คือ 1) มีสิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้น 2) มีโอกาสเหมาะสมในการกระทำผิด และ 3) สิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Karpman Benjamin (1962) ที่ให้เหตุผลว่า การข่มขืนกระทำชำเรานั้นมีผลจากการที่ผู้กระทำผิดมีสภาวะทางกายและจิตที่เป็นมาแต่กำเนิด (Constitutional Factors) มีส่วนเกี่ยวข้องกับความปกติหรือผิดปกติทางเพศอยู่ค่อนข้างสูง โรคจิตหรือโรคประสาท (Psychosis) ดิดสุรา (Alcoholism) และ Richard Walker (1996) ที่เห็นด้วยว่าการข่มขืนกระทำชำเราอันเนื่องมาจากอำนาจ แรงจูงใจ หลักของการข่มขืนในลักษณะนี้ คือ ความต้องการที่จะข่มขืนกระทำชำเรา ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อ ซึ่งผู้กระทำจะขู่ว่าจะทำร้ายร่างกายผู้ถูกกระทำอย่างรุนแรง ผู้กระทำที่ข่มขืนกระทำชำเรา ในลักษณะนี้ มักจะมีความพึงพอใจกับการได้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ถูกกระทำในลักษณะนี้มาก่อน แต่เป็นเพราะขาดทักษะทางสังคม จึงเลือกใช้วิธีการทางอำนาจเป็นปัจจัยทำให้สามารถใกล้ชิดกับผู้ถูกกระทำได้

จะเห็นได้ว่า แผนประทุษกรรมของคดีข่มขืนกระทำชำเรา เป็นสิ่งที่คนร้ายได้กระทำไปเพื่อให้การประกอบอาชญากรรมนั้นสำเร็จ ประกอบไปด้วยความต้องการประสพผลสำเร็จในการก่ออาชญากรรม การป้องกันไม่ให้มีหลักฐานที่บ่งชี้ว่าตนเองเป็นคนร้ายและการทำให้ประสพผลสำเร็จในการหลบหนี โดยแผนประทุษกรรมนี้จัดเป็นพฤติกรรมกรรมกรเรียนรู้ที่คนร้ายสามารถพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปได้ตลอดเวลาตามทักษะความชำนาญตลอดจนประสพการณ์ที่เพิ่มมากขึ้น รวมถึงความมั่นใจจากการที่ก่ออาชญากรรมสำเร็จมาแล้ว (สุชาติ สืบพงษ์ศิริ, 2560)

การรวบรวมพยานหลักฐานในคดีข่มขืนกระทำชำเราจะต้องมีการพิสูจน์ข้อเท็จจริงโดยใช้พยานหลักฐานเป็นกระบวนการหนึ่งที่รัฐสร้างขึ้นเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินของบุคคล และคุ้มครองผู้เสียหายตลอดจนผู้ถูกกล่าวหา โดยกำหนดว่า เจ้าพนักงานและศาลมีหน้าที่ต้องตรวจสอบข้อเท็จจริงในเรื่องที่กล่าวหา พิสูจน์ค้นหาความจริงด้วยพยานหลักฐาน และพยานหลักฐานต้องได้มาจากการแสวงหาและการนำสืบพยานหลักฐานโดยชอบด้วยกฎหมาย (สันต์ สุขวัจน์, 2550)

ข้อเสนอแนะ

1. การนำเทคโนโลยีในการจัดเก็บพยานหลักฐานในที่เกิดเหตุที่เป็นสารคัดหลั่งบนร่างกายของผู้กระทำผิดที่สามารถค้นหาได้แม้ว่าระยะเวลาจะผ่านไปนานก็ตาม เช่น เทคโนโลยีการตรวจสารคัดหลั่งในกระเพาะปัสสาวะในท่อปัสสาวะหรือแม้แต่ในรูขุมขนของผู้เสียหาย เพื่อค้นหาพยานหลักฐานที่ชัดเจนในการนำไปสู่การจับกุมผู้กระทำผิด
2. สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรจัดทำคู่มือเฉพาะการตรวจสถานที่เกิดเหตุ การค้นหาพยานหลักฐานการตรวจพิสูจน์หลักฐานในคดีข่มขืนกระทำชำเรา เพื่อให้พนักงานสอบสวนได้นำไปใช้ในการตรวจหาแผนประทุษกรรมผู้กระทำผิดในคดีดังกล่าว
3. การจัดทำ Application ที่เป็นแผนประทุษกรรมในคดีข่มขืนกระทำชำเรา เพื่อแสดงให้เห็นถึงแผนการกระทำผิด รูปแบบและวิธีการกระทำผิด พร้อมทั้งแสดงจุดหรือบริเวณที่พยานหลักฐานในคดีเกี่ยวกับเพศจะไปปรากฏอยู่ เพื่อนำมาอบรม สอน หรือนำไปใช้ประกอบการปฏิบัติงานได้จริง

4. การปรับปรุงโทษและกฎหมายให้มีความหนักและผู้กระทำความผิดได้รับการลงโทษอย่างรวดเร็ว เพื่อให้ผู้กระทำความผิดเกิดความหลาบจำ และไม่กล้าที่จะกระทำความผิดอีก

5. เสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ได้จัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในรูปแบบการจัดนิทรรศการและการจัดสัมมนาทางวิชาการ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของพยานหลักฐานในคดีข่มขืน กระทำชำเรา และรูปแบบการจัดเก็บพยานหลักฐาน การรักษาที่เกิดเหตุ เพื่อนำไปสู่การจับกุมผู้กระทำความผิด

6. ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ตรวจสถานที่เกิดเหตุในการเก็บพยานหลักฐานในคดีข่มขืนกระทำชำเราและวิธีการตรวจสอบแผนประทุษกรรมผู้กระทำความผิด เพื่อหารูปแบบและแนวทางในการค้นหาพยานหลักฐานที่นำไปสู่การจับกุมผู้กระทำความผิดและนำพยานหลักฐานยื่นฟ้องต่อพนักงานอัยการ

เอกสารอ้างอิง

- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. (2544). ทำไมต้องข่มขืน.วารสารสังคมศาสตร์ ปีที่ 32 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2544.
- พงศ์พัฒน์ ฉายาพันธุ์. (2537). ความรู้เบื้องต้นการสอบสวนอาชญากรรม. กรุงเทพมหานคร : ศิลปสยามการพิมพ์.
- สฤณี สืบพงษ์ศิริ. (2560). แผนประทุษกรรมกับลายเซ็นอาชญากรรมของคนร้าย : ความเหมือนที่แตกต่าง.วารสารวิชาการอาชีวศึกษาและนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ. ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม – ธันวาคม 2560.
- สันดี สุขวัจน์. (2550). นิติวิทยาศาสตร์. นครปฐม: โรงเรียนนายร้อยตำรวจ.
- Dan Robb. (2015). Why do certain thieves/criminals intentionally leave some sort of mark or signature behind at the crime scene?. Retrieved August 10,2017, <https://www.quora.com/Why-do-certain-thieves-criminals-intentionally-leave-some-sort-of-mark-or-signature-behind-at-the-crime-scene/answer/Dan-Robb-2>.
- David Webb. (2012). Profiling Methodology. www.all-about-psychology.com.
- Hobson, C. B. (1991). Fire Investigation a new concept. Illinois: Charles C. Tomas Publisher.
- Jennifer Chase. (2011). Offender’s Signature vs. Modus Operandi. Retrieved August 10,2017, from <https://authorjenniferchase.com/2011/06/22/offender%E2%80%99s-signature-vs-modus-operandi>.
- Karpman Benjamin. (1962). The Sexual Offender and his Offences: Etiology, pathology, psychodynamics and treatment. New York: Julian Press.
- Richard Walker. (1996). The Effect of Social Disclosure on the Intensity of Affect Provoked by Autobiographical Memories.

ปัญหาสิทธิความเสมอภาคในการดำเนินคดีปกครองของข้าราชการทหาร
Problems of equal rights in administrative litigation of military officials

จิโรจน์ พลอรอด¹ สมศักดิ์ เจริญพูล² และศักดา ศรีทิพย์³

^{1,2,3}หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายปกครองและการบริหารงานภาครัฐ

โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

Jiroj Polutt¹ Somsak Charoenpool² and Sakda Srithip³

^{1,2,3}Master of Arts Program in Administrative Law and Public Administration

School of Law and Politics, Suan Dusit University

jirojpolutt@gmail.com

รับบทความ : 14 มีนาคม 2566 แก้ไขบทความ 19 พฤษภาคม 2566 ตอรับบทความ 20 มิถุนายน 2566

บทคัดย่อ

การค้นคว้าอิสระนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการณ์เกี่ยวกับวินัยและสิทธิของข้าราชการทหารในการอุทธรณ์และการฟ้องต่อศาลปกครอง และเปรียบเทียบสิทธิในการอุทธรณ์และฟ้องต่อศาลปกครองของข้าราชการทหาร ตำรวจ และพลเรือน รวมทั้งนำเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการดำเนินคดีปกครองของข้าราชการทหาร โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการวิจัยเชิงเอกสาร โดยศึกษาหลักกฎหมาย คำสั่ง และคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการทางวินัย เป็นต้น ข้อมูลที่ได้จะนำมาวิเคราะห์เนื้อหา และวิเคราะห์จำแนกและจัดระบบหมวดหมู่ ผลการวิจัยพบว่า ประการที่ 1 ข้าราชการทหารที่ถูกทัณฑ์ทางวินัยตาม พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 แล้วพบว่า ไม่มีสิทธิในการอุทธรณ์และการฟ้องต่อศาลปกครองได้ มีแต่ร้องทุกข์ได้ ประการที่ 2 ข้าราชการตำรวจที่ถูกทัณฑ์ทางวินัยตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 และข้าราชการพลเรือนที่ถูกทัณฑ์ทางวินัยตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 มีสิทธิการร้องทุกข์ หรือการอุทธรณ์ และการฟ้องต่อศาลปกครองได้ ประการสุดท้ายแนวทางในการแก้ปัญหาการอุทธรณ์คำสั่งทางวินัยของข้าราชการทหารต่อศาลปกครองคือ ข้าราชการทหารผู้อุทธรณ์ที่ไม่พอใจควินิจฉัยขององค์กรพิจารณาอุทธรณ์ควรมีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้

คำสำคัญ : หลักนิติรัฐ, หลักความเสมอภาค, ทฤษฎีความยุติธรรม, วินัย

Abstract

The purpose of this independent study was to study the situation regarding the disciplinary and rights of military officials to appeal and sue to the Administrative Court and compare the right to appeal and sue to the Administrative Court of civil servants, soldiers, polices, and civilians. As well as presenting

¹ พันเอก, นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายปกครองและการบริหารงานภาครัฐ โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายปกครองและการบริหารงานภาครัฐ

³ อาจารย์ประจำโรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

appropriate guidelines for prosecuting military officials' administrative proceedings using a qualitative research method. Focus on documentary research by studying principles of law, orders, and judgments of the Supreme Administrative Court. Related to disciplinary action, etc. The data will be analyzed for content by categorizing and categorizing. The results showed that. First, Military officials subject to disciplinary penalties after the Military Discipline Act B.E. 2476, he found that he had no right to appeal and that he could file a complaint with the Administrative Court. Second, police officers subject to disciplinary punishment National Police Act B.E. 2547 and civil servants subject to disciplinary punishment Civil Service Act B.E. 2551 has the right to complain or appeal and prosecution to the Administrative Court. Finally, the guideline for solving the problem of appealing disciplinary orders of military officials to the Administrative Court is that appellant military officials who are dissatisfied with the decision of the appellate body should have the right to file a lawsuit to the Administrative Court.

Keywords: The rule of law, The principle of equality, Theory of Justice, Discipline

บทนำ

ข้าราชการทหารเป็นข้าราชการหน่วยงานหนึ่งของส่วนราชการตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 (พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน, 2534) มีพระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2551 (พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม, 2551) ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมมีอำนาจออกกฎกระทรวง ข้อบังคับ ระเบียบ ประกาศ และคำสั่งเพื่อปฏิบัติตาม โดยที่ข้าราชการทหารทุกคนจะต้องยึดถือปฏิบัติตามโดยเคร่งครัด หากผู้ใดฝ่าฝืนจะมีโทษตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 (พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร, 2476) และเมื่อข้าราชการทหารผู้ใดได้กระทำความผิดทางวินัยถูกสั่งลงโทษหรือถูกสั่งให้ปลดออกจากราชการ ผู้นั้นไม่มีสิทธิอุทธรณ์ต่อผู้บังคับบัญชาของผู้บังคับบัญชาที่สั่งลงโทษ แต่โดยที่มีได้มีการบัญญัติขั้นตอนหรือวิธีการให้สิทธิแก่ข้าราชการทหารที่ถูกสั่งลงโทษทางวินัยทหารในการอุทธรณ์ หรือฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้แต่อย่างใด มีเพียงแต่การกำหนดวิธีร้องทุกข์ไว้เท่านั้นในหมวด 4 วิธีร้องทุกข์ ตามมาตรา 21 และมาตรา 22 ได้บัญญัติไว้เพียงว่าการกระทำของผู้บังคับบัญชาที่ไม่ยุติธรรมผิดกฎหมาย และผิดแบบธรรมเนียมทหารนั้น ผู้ร้องทุกข์สามารถที่จะร้องทุกข์ได้โดยไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนถึงการกระทำในการใช้สิทธิร้องทุกข์ไว้ และความแตกต่างของการร้องทุกข์กับอุทธรณ์แท้จริงแล้วคือ การร้องทุกข์จะต้องเป็นการกระทำที่ทำให้ตนเดือดร้อน ไม่ใช่จากการถูกลงโทษทางวินัย หรือถูกสั่งให้ออกจากราชการ หรือถอดจากยศทหาร ปัญหาผู้มีอำนาจพิจารณาเรื่องร้องทุกข์ขาดความเป็นอิสระอันมีผลต่อหลักประกันความเป็นธรรมของข้าราชการทหาร กล่าวคือ มาตรา 26 ผู้มีอำนาจพิจารณาเรื่องร้องทุกข์คือ ผู้บังคับบัญชาโดยตรงของผู้ที่จะกล่าวโทษ จะกระทำเป็นหนังสือหรือด้วยวาจาก็ได้ ถ้าไม่ทราบแน่ชัดว่าผู้ที่ทำให้ตนเดือดร้อนเป็นผู้ใดให้ร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาโดยตรงของตน และให้ผู้บังคับบัญชาโดยตรงรายงานตามลำดับชั้นขึ้นไปจนถึงผู้ที่มีอำนาจแก้ไขความเดือดร้อนนั้น โดยจะต้องรีบไต่สวนและจัดการแก้ไขความเดือดร้อนภายใน 15 วัน หากมีการเพิกเฉยผู้บังคับบัญชามีความผิดทางวินัย และเป็นการพิจารณาโดยคนเพียงคนเดียว แม้ในทางปฏิบัติการพิจารณาเรื่องร้องทุกข์ผู้บังคับบัญชาจะมีการตั้งคณะกรรมการขึ้นมาพิจารณา หากแต่ผลการพิจารณาของคณะกรรมการอาจไม่ผูกพันดุลพินิจของผู้บังคับบัญชาที่จะมีคำสั่งได้ แม้ไม่พอใจผลการพิจารณาสามารถร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปได้ก็ตาม แต่ก็คงเป็นดุลพินิจของผู้บังคับบัญชาเป็นหลัก มิได้เกิดจากความเป็นอิสระในรูปแบบของ

คณะกรรมการอย่างแท้จริง รวมถึงผู้บังคับบัญชาที่สูงขึ้นอาจปกป้องผู้บังคับบัญชาผู้ออกคำสั่งและรูปแบบการพิจารณานี้ ไม่ได้เปิดโอกาสให้ผู้ที่ถูกกระทบสิทธิได้มีการโต้แย้งสิทธิอย่างเพียงพอ และตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 วรรคสอง (1) ดังต่อไปนี้ไม่อยู่ในอำนาจศาลปกครอง (1) การดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร (พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง, 2542)

ส่วนข้าราชการพลเรือน ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 (พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน, 2551) เมื่อข้าราชการพลเรือนผู้ใดได้กระทำผิดทางวินัยและถูกสั่งลงโทษตามพระราชบัญญัตินี้ หรือถูกสั่งให้ออกจากราชการก็มีสิทธิโต้แย้งในการอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรม (ก.พ.ค.) หรือในกรณีที่ผู้อุทธรณ์ไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยอุทธรณ์ของ ก.พ.ค. ให้ฟ้องคดีต่อศาลปกครองสูงสุดภายใน 90 วัน นับแต่วันที่ทราบหรือถือว่าทราบคำวินิจฉัยของ ก.พ.ค. (กฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาวินัยอุทธรณ์, 2551) และข้าราชการตำรวจตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 (พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ, 2547) เมื่อข้าราชการตำรวจผู้ใดได้กระทำผิดทางวินัยถูกสั่งลงโทษหรือถูกสั่งให้ออกจากราชการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ผู้นั้นมีสิทธิอุทธรณ์ต่อผู้บังคับบัญชาของผู้บังคับบัญชาที่สั่งลงโทษ แต่ในกรณีที่ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นผู้สั่งลงโทษ ให้อุทธรณ์ต่อคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ (ก.ตร.) หรือกรณีถูกสั่งลงโทษปลดออกหรือไล่ออก หรือถูกสั่งให้ออกจากราชการให้อุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อ คณะกรรมการข้าราชการตำรวจ และในกรณีที่ผู้อุทธรณ์ไม่พอใจคำวินิจฉัยอุทธรณ์ก็มีสิทธิในการฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ (กฎ ก.ตร. ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาอุทธรณ์, 2547)

การเปรียบเทียบระหว่างข้าราชการทหาร ข้าราชการตำรวจ และข้าราชการพลเรือน ในการลงโทษทางวินัยที่เป็นคดีพิพาทการกระทำทางปกครองแล้วนั้น มีความแตกต่างกันเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันแก่ข้าราชการทหารที่ถูกสั่งลงโทษทางวินัยโดยไม่ชอบ ให้มีสิทธิโต้แย้งคำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัย โดยการใช้สิทธิในการอุทธรณ์ หรือฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้เหมือนกับข้าราชการพลเรือนหรือตำรวจ แต่โดยที่มิได้ให้สิทธิแก่ข้าราชการทหารที่ถูกสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยในการอุทธรณ์ หรือฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับความเสมอภาคทางกฎหมายตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560) มาตรา 27 วรรคแรก “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน” หรือเป็นหลักการว่าปัจเจกชนทุกคนต้องได้รับการปฏิบัติทางกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน และทั้งหมดอยู่ในบังคับของกฎหมายยุติธรรมเดียวกัน ฉะนั้น กฎหมายต้องรับประกันว่าไม่มีปัจเจกหรือกลุ่มปัจเจกที่มีอภิสิทธิ์ หรือถูกเลือกปฏิบัติ ความเสมอภาคทางกฎหมายเป็นหลักการพื้นฐานอย่างหนึ่งของเสรีนิยม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์เกี่ยวกับความเสมอภาคในการดำเนินคดีปกครองของข้าราชการทหารในการอุทธรณ์และการฟ้องต่อศาลปกครอง
2. เพื่อเปรียบเทียบสิทธิในการอุทธรณ์และฟ้องต่อศาลปกครองของข้าราชการทหาร ตำรวจ และพลเรือน
3. เพื่อนำเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการดำเนินคดีปกครองของข้าราชการทหาร

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดหลักนิติรัฐ

หลักนิติรัฐประกอบไปด้วยหลักการย่อย ๆ หลายประการที่สำคัญได้แก่ หลักการแบ่งแยกอำนาจ หลักความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำขององค์กรของรัฐ หลักการประกันสิทธิในกระบวนการพิจารณาตัดสินคดี ตลอดจนหลักการประกันสิทธิของปัจเจกบุคคลในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

หลักการแบ่งแยกอำนาจ เรียกร้องให้อำนาจของรัฐรวมศูนย์อยู่ที่องค์กรใดองค์กรหนึ่ง แต่ให้มีการแบ่งแยกการใช้อำนาจหรือกระจายการใช้อำนาจของรัฐให้องค์กรต่างองค์กรกันเป็นผู้ใช้ เพื่อให้เกิดการดุลและคานอำนาจกัน โดยทั่วไปรัฐธรรมนูญของนิติรัฐจะแบ่งแยกองค์กรที่ใช้อำนาจรัฐออกเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติ องค์กรที่ใช้อำนาจบริหาร และองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการ

ส่วนหลักความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำขององค์กรของรัฐ เรียกร้องให้การกระทำขององค์กรนิติบัญญัติต้องผูกพันอยู่กับรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ ในการตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับในรัฐนั้น องค์กรนิติบัญญัติจะตรากฎหมายล่วงกรอบที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ไม่ได้ หลักการดังกล่าวนี้ยังเรียกร้ององค์กรบริหาร (โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรฝ่ายปกครอง) และองค์กรตุลาการให้ต้องผูกพันต่อกฎหมาย ซึ่งหมายถึงต้องผูกพันต่อรัฐธรรมนูญและบรรดากฎหมายต่าง ๆ ที่ใช้บังคับอยู่จริงในบ้านเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายที่องค์กรนิติบัญญัติได้ตราขึ้น กล่าวเฉพาะฝ่ายปกครอง หลักการดังกล่าวนี้เรียกร้องให้ฝ่ายปกครองต้องกระทำการโดยไม่ขัดต่อกฎหมาย และในกรณีที่การกระทำทางปกครองมีผลก้าวล่วงสิทธิเสรีภาพของราษฎร ย่อมจะต้องมีกฎหมายให้อำนาจฝ่ายปกครองกระทำการเช่นนั้นได้ หากไม่มีกฎหมายให้อำนาจแล้ว การกระทำทางปกครองนั้นย่อมไม่ชอบด้วยกฎหมาย

นอกจากนี้ หลักการประกันสิทธิในกระบวนการพิจารณาคดีในชั้นเจ้าหน้าที่และศาลเรียกร้องให้รัฐต้องเปิดโอกาสให้ราษฎรได้ต่อสู้ป้องกันสิทธิของตนในกระบวนการพิจารณาต่าง ๆ ของรัฐได้อย่างเต็มที่ ด้วยเหตุนี้ระบบกฎหมายของรัฐจึงกำหนดให้องค์กรของรัฐต้องรับฟังบุคคล เปิดโอกาสให้บุคคลนำพยานหลักฐานเข้าหักล้างข้อกล่าวหาต่าง ๆ ก่อนที่จะตัดสินใจกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่เป็นผลร้ายแก่บุคคลนั้น ทั้งนี้กระบวนการพิจารณาที่ได้รับการออกแบบขึ้นจะต้องเป็นกระบวนการพิจารณาที่เป็นธรรม (fair) ด้วย อนึ่งในกรณีที่ราษฎรได้รับความเสียหายจากการใช้อำนาจมหาชนขององค์กรของรัฐ รัฐจะต้องเปิดโอกาสให้ราษฎรสามารถฟ้ององค์กรของรัฐที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ตนต่อศาลได้

ด้านหลักการประกันสิทธิของปัจเจกบุคคลในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม เรียกร้องให้รัฐกำหนดกระบวนการวินิจฉัยข้อพิพาทที่เกิดขึ้นระหว่างเอกชนกับเอกชนด้วยกันอย่างมีประสิทธิภาพ เอกชนที่พิพาทกันเองต้องมีหนทางในการนำข้อพิพาทนั้นไปสู่ศาล และกฎหมายวิธีพิจารณาคดีในชั้นศาลจะต้องได้รับการออกแบบให้การพิจารณาคดีเป็นไปอย่างรอบด้านตลอดจนกำหนดผลผูกพันเด็ดขาดของคำพิพากษาไว้เพื่อให้เกิดความมั่นคงแน่นอนในระบบกฎหมาย (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2553)

2. แนวคิดหลักความเสมอภาค

รากฐานแนวความคิดเรื่องหลักความเสมอภาคนั้น ปรากฏตั้งแต่สมัยกรีกและโรมัน ซึ่งในยุคนี้ยังมิได้มีการยอมรับหลักเรื่องความเสมอภาคมากนัก เพราะสังคม วัฒนธรรม และกฎหมายยุคนั้นเป็นระบบศักดินา ชนชั้น และทาส อย่างไรก็ตามในยุคนั้นเรียกร้องให้มีการปฏิบัติต่อบุคคลอย่างเท่าเทียม อาทิ อริสโตเติล ได้กล่าวถึงความยุติธรรมไว้ว่าการให้สิ่งที่เท่ากันแก่ผู้ที่มีความสามารถ หรือคุณธรรมต่างกันและการให้สิ่งที่ไม่เท่ากันแก่ผู้มีความสามารถหรือคุณสมบัติต่างกันย่อมไม่เป็นธรรมต่อมาในศตวรรษที่ 18 ซึ่งเป็นยุคแห่งการอาศัยหลักเหตุผลตามธรรมชาติวิพากษ์

วิจารณ์การกระทำที่ไม่ชอบของผู้ปกครองรัฐมิให้ใช้อำนาจตามอำเภอใจ หลักกฎหมายธรรมชาติ จึงได้กลายมาเป็นหลักการที่นักกฎหมายยกขึ้นปกป้องสิทธิพื้นฐานของมนุษย์ และความรับรู้ในเรื่องความเสมอภาคนั้นก็แสดงให้เห็นว่าการให้หรือรับรองสิทธิพิเศษแก่บุคคลในกรณีใด ๆ ในระบบกฎหมายนั้นจะทำได้ต่อเมื่อมีเหตุผลอันสมควรเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเท่านั้น (ภาคภูมิ โภชะอินทร์, 2549)

แนวความคิดเรื่องความเสมอภาคในสมัยดั้งเดิมนั้น เกิดจากคำสอนของศาสนาคริสต์ที่ส่งผลกระทบต่อระบบโครงสร้างทางเศรษฐกิจและระบบทาสที่มีอยู่ในยุคโรมัน และต่อมาในสมัยกลางระบบศักดินาได้ยกเลิกแนวคิดเรื่องความเสมอภาค โดยสร้างลำดับชั้นของสังคมขึ้น ซึ่งแปรผันตามที่ดินและเจ้าของที่ดินเจ้าศักดินา แต่อย่างไรก็ตามความไม่เสมอภาคในสมัยกลางค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไป เมื่อเกิดชนชั้นกลางที่เข้มแข็งขึ้น จนนำไปสู่การเรียกร้องให้เปลี่ยนแปลงความไม่เสมอภาค ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ซึ่งต่อมาได้มีเอกสารที่แสดงออกถึงหลักความเสมอภาคที่ดีที่สุด เช่น ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและพลเมืองฝรั่งเศส ลงวันที่ 26 สิงหาคม ปีคริสต์ศักราช 1789 โดยบัญญัติรับรองไว้ 3 มาตรา ได้แก่ มาตรา 116 มาตรา 617 และมาตรา 1318 มีสาระสำคัญ คือ มนุษย์ทุกคนล้วนเท่าเทียมกันไม่ว่าจะเป็นการคุ้มครองหรือลงโทษ และการจำกัดสิทธิจะกระทำได้เพียงเพื่อส่วนรวมเท่านั้น (สมคิด เลิศไพฑูรย์, 2543)

หลักความเสมอภาคเป็นหลักการพื้นฐานของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งได้รับรองและคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันในฐานะที่เป็นมนุษย์ โดยมีต้องคำนึงถึงเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และถิ่นกำเนิด เป็นต้น และขณะเดียวกันก็ควบคุมการใช้อำนาจของรัฐตามอำเภอใจ โดยการใช้อำนาจรัฐให้อำนาจแก่บุคคลใดต้องอธิบายได้ว่าเพราะเหตุใดจึงให้อำนาจแก่บุคคลนั้น โดยเฉพาะหลักความเสมอภาคนี้ก็ได้มีการนำมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญหลาย ๆ ประเทศด้วย อาทิ ได้บัญญัติไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิ พลเมือง และสิทธิทางการเมือง ข้อ 26 รวมถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เป็นต้น ดังนั้นจึงได้นำบทบัญญัติตามกฎหมายที่ได้บัญญัติเรื่องความเสมอภาคประกอบกับความเห็นของนักวิชาการต่าง ๆ มาอธิบายความหมายของหลักความเสมอภาคเพื่อให้เข้าใจหลักเกณฑ์พื้นฐานมากยิ่งขึ้น เช่น บทบัญญัติในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ 26 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 27 ซึ่งคำพิพากษาของศาลปกครองสูงสุดได้วางหลักความเสมอภาคตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 27 ไว้ว่า องค์การต่าง ๆ ของรัฐ ซึ่งรวมถึงฝ่ายปกครองต้องปฏิบัติต่อบุคคลที่เหมือนกันในสาระสำคัญอย่างเดียวกันและปฏิบัติต่อบุคคลที่แตกต่างกันใน สาระสำคัญที่แตกต่างกัน การปฏิบัติต่อบุคคลที่แตกต่างกันในสาระสำคัญอย่างเดียวกันก็ตี ย่อมขัดต่อหลักความเสมอภาคคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด ที่เป็นบรรทัดฐานเรื่องการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลระบุไว้ว่า การตัดสิทธิผู้เข้าสอบตำแหน่งอัยการผู้ช่วยเพราะเหตุที่ร่างกายพิการ การตัดสิทธิดังกล่าวเป็นการเลือกปฏิบัติ กรณีที่ยกตัวอย่างคำพิพากษาของศาลปกครองมานี้ก็เพื่ออธิบายถึงความหมายและลักษณะของหลักความเสมอภาคโดยทั่วไป (ภาคภูมิ โภชะอินทร์, 2549)

3. ทฤษฎีความยุติธรรม

ทฤษฎีความยุติธรรมในฐานะความเที่ยงธรรม (Justice as a Fairness) Rawls (1971) ได้สร้างทฤษฎีความยุติธรรมที่เรียกว่าความยุติธรรมในฐานะความเที่ยงธรรม (Justice as Fairness) เป็นการผสมผสานเรื่องคุณค่าเสรีภาพและความเสมอภาคเข้าด้วยกันเป็นแนวคิดที่มีการผสมผสานแนวคิดพื้นฐานของวัฒนธรรมสาธารณะ (Public Culture) ของสังคมประชาธิปไตย (A Democratic Societies) โดยมีจุดประสงค์ในการสร้างทฤษฎีความยุติธรรมขึ้นมาคือ เพื่ออธิบายการจัดการที่ยุติธรรมของระบบการเมือง และสถาบันทางสังคมของสังคม โดยทั้งสองระบบมีลักษณะเป็น

สังคมเสรีนิยมที่มีรัฐธรรมนูญ ระบบกฎหมาย ระบบเศรษฐกิจ เป็นต้น เป็นการสร้างแนวคิดที่มีจุดประสงค์ในการจัดหาปรัชญาและศีลธรรมพื้นฐานของสถาบันทางประชาธิปไตยที่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปให้ความสำคัญว่าจะทำให้ข้ออ้างเกี่ยวกับเสรีภาพและความเสมอภาคเข้าใจได้อย่างไร

หลักการความยุติธรรม (The Principle of Justice) ได้วางหลักการเพื่อความยุติธรรมไว้ว่า ทุกคนต้องมีสิทธิที่จะมีสิทธิเท่าเทียมกันตามระบบของเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่เท่าเทียมกันที่กว้างขวางมากที่สุดซึ่งสอดคล้องกับระบบของเสรีภาพที่คล้ายคลึงกันสำหรับทุกคน (Each Person is to Have an Equal Right to the Most Extensive Basic Liberty Compatible with a Similar Liberty for Others) หรือหลักการเสรีภาพที่เท่าเทียมกันมากที่สุด (The Principle of Greatest Equal Liberty) คือ บุคคลแต่ละบุคคลมีสิทธิที่เสมอภาคกันตามเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่เท่าเทียมและสามารถเข้ากับระบบเสรีภาพขั้นพื้นฐานอื่น ๆ ได้โดยที่ระบบเสรีภาพขั้นพื้นฐานนั้น ๆ จะต้องขยายให้กว้างขวางมากที่สุด เพราะการที่บุคคลมีเสรีภาพขั้นพื้นฐานมากเท่าไร ยิ่งทำให้บุคคลมีสิทธิขั้นพื้นฐานมากขึ้นเช่นกัน เป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตตามความต้องการได้หลากหลาย หลักการนี้ใช้ในการออกแบบรัฐธรรมนูญ และเป็นข้อแรกที่ Rawls บอกว่า ต้องทำให้สำเร็จก่อน ซึ่งเป็นไปตามกฎลำดับก่อนหลัง (The Priority Rule) ของ Rawls นั่นเอง (สุจินตนา ภาวสิทธิ์, 2555)

4. วินัยของข้าราชการ

4.1 วินัยข้าราชการทหาร พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 มาตรา 4 ได้ให้คำจำกัดความหมายของวินัยทหารว่า คือ “การที่ทหารต้องประพฤติตามแบบธรรมเนียมของทหาร” ซึ่งมีได้มีคำอธิบายให้ชัดเจนว่าแบบธรรมเนียมของทหารได้แก่อะไรบ้าง แต่อย่างไรก็ตามอาจจะอนุมานว่าหมายถึงบรรดา กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง คำแนะนำ คำชี้แจง ประกาศและสรรพ หนังสือต่าง ๆ ที่ผู้บังคับบัญชาได้ออก หรือได้วางไว้เป็นหลักฐานให้ทหารถือปฏิบัติ ซึ่งรวมทั้งขนบธรรมเนียมและประเพณีอันดีของทหารทั้งที่เป็นและไม่เป็นลายลักษณ์อักษร แต่ส่วนใหญ่แล้วแบบธรรมเนียมของทหารจะออกเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อเป็นเครื่องเตือนตาเตือนใจทั้งอ้างอิงนำสืบการฝ่าฝืนได้ง่าย อันมีอยู่มากหมาย เช่น 1) พระราชบัญญัติเครื่องแบบนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2521 2) ข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยการสั่งการและประชาสัมพันธ์ พ.ศ. 2527 ซึ่งแนวความคิดทางทหาร (Military Concept) แบบธรรมเนียม หมายถึง กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง คำแนะนำ คำชี้แจง ประกาศ ตลอดจนบันทึกสั่งการต่าง ๆ ของผู้บังคับบัญชา ดังนั้น ทหารผู้ใดฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามแบบธรรมเนียมของทหารไม่ว่าจะเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ตาม ย่อมถือว่าทหารผู้นั้นกระทำผิดวินัยทหาร ทั้งนี้ตาม มาตรา 5 “วินัยเป็นหลักสำคัญที่สุดสำหรับทหาร เพราะฉะนั้น ทหารทุกคนจักต้องรักษาโดยเคร่งครัดอยู่เสมอ ผู้ใดฝ่าฝืนท่านให้ถือว่าผู้นั้นกระทำผิด” แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 (นิติน ออรุ่งโรจน์, 2540)

4.2. วินัยข้าราชการตำรวจ คือการที่ตำรวจต้องประพฤติตนให้เป็นผู้มีมรรยาทอันดีงามตามแบบอย่างธรรมเนียมของตำรวจ และการกระทำผิดวินัยตำรวจนั้น ท่านให้หมายความรวมถึง การกระทำความผิดจะกล่าวต่อไปนี้เป็น ข้อ ขัดขืน หลีกเลียง หรือละเลยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาเหนือตนที่ชอบด้วยกฎหมายตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 ซึ่งวินัยและการรักษาวินัย คือ การกระทำผิดวินัยอย่างไม่ร้ายแรง ได้แก่ การไม่รักษาวินัยตามที่บัญญัติเป็นข้อปฏิบัติและข้อห้ามในเรื่องดังต่อไปนี้ 1) ต้องปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และเที่ยงธรรม เป็นไปตาม กฎหมาย กฎ ระเบียบของทางราชการ มติคณะรัฐมนตรี จรรยาบรรณของตำรวจ และนโยบายของรัฐบาล โดยไม่ให้เสียหายแก่ราชการ 2) ต้องรักษาระเบียบการเคารพระหว่างผู้ใหญ่ ผู้น้อย (พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ, 2547)

4.3. วินัยข้าราชการพลเรือน คือระเบียบแบบแผนความประพฤติที่บัญญัติไว้ให้ข้าราชการปฏิบัติและห้ามมิให้ข้าราชการปฏิบัติ เพื่อข้าราชการใช้ควบคุมตนเอง ผู้บังคับบัญชาใช้ควบคุมผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อให้ข้าราชการมีความประพฤติดี ละเว้นความประพฤติมิชอบ และผู้บังคับบัญชาจะต้องส่งเสริมและดูแลระมัดระวังให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติตามวินัย และดำเนินการทางวินัยแก่ผู้ที่กระทำความผิดวินัยด้วยตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ตามระเบียบสำนักคณะรัฐมนตรีว่าด้วยมารยาททางการเมืองของข้าราชการพลเรือน ลงวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2499 ข้าราชการพลเรือนสามัญต้องกระทำการอันเป็นข้อปฏิบัติดังต่อไปนี้ 1) ต้องปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต และเที่ยงธรรม 2) ต้องอุทิศเวลาของตนให้แก่ราชการจะละทิ้งหรือ ทอดทิ้งหน้าที่ราชการมิได้ (พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน, 2551)

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาแนวคิดและทฤษฎีข้างต้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และศึกษาความยุติธรรมเป็นหลักการว่า ปัจเจกชนทุกคนต้องได้รับการปฏิบัติทางกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน และทั้งหมดอยู่ในบังคับของกฎหมายยุติธรรมด้วยกัน ฉะนั้นกฎหมายต้องรับประกันว่าไม่มีปัจเจกหรือกลุ่มปัจเจกที่มีอภิสิทธิ์ หรือถูกเลือกปฏิบัติ ความเสมอภาคทางกฎหมายเป็นหลักการพื้นฐานอย่างหนึ่งของเสรีนิยม จะเห็นได้ว่าเมื่อมีการเปรียบเทียบระหว่างข้าราชการทหาร ข้าราชการตำรวจ และข้าราชการพลเรือน ในการลงโทษทางวินัยที่เป็นคดีพิพาทการกระทำทางปกครองแล้วนั้น มีความแตกต่างกันเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันแก่ข้าราชการทหารที่ถูกสั่งลงโทษทางวินัยโดยไม่ชอบให้มีสิทธิโต้แย้งคำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัย โดยการใช้อิทธิพลในการอุทธรณ์ หรือฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้เหมือนกับข้าราชการตำรวจ หรือข้าราชการพลเรือน แต่โดยที่พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 มิได้ให้สิทธิแก่ข้าราชการทหารที่ถูกสั่งลงทัณฑ์ในการอุทธรณ์ หรือฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ ดังนั้นจึงเห็นควรแก้ไข พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 โดยตัดมาตรา 9 วรรคสอง (1) ที่บัญญัติว่าเรื่องดังต่อไปนี้ ไม่อยู่ในอำนาจศาลปกครอง “การดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร” ออกทั้งหมด เพื่อให้ข้าราชการทหารมีสิทธิโต้แย้งในการอุทธรณ์ หรือฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสารในแง่การวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมาย โดยวิจัยจากกฎหมายที่เกี่ยวข้อง คำสั่ง คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด วิทยานิพนธ์ สื่อข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องกับข้าราชการทหารที่มีคดีพิพาทการกระทำทางปกครองไม่มีสิทธิการอุทธรณ์คำสั่งและฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ ส่วนข้าราชการตำรวจและข้าราชการพลเรือนที่มีคดีพิพาทการกระทำทางปกครองมีสิทธิการอุทธรณ์คำสั่งและฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ และผู้วิจัยจึงได้ดำเนินวิธีการวิจัยที่สำคัญดังนี้ 1) รูปแบบการวิจัย 2) กลุ่มเป้าหมาย 3) การวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) รูปแบบการวิจัย การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร ในแง่การวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมาย โดยวิจัยจากกฎหมายที่เกี่ยวข้อง คำสั่ง คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด วิทยานิพนธ์ สื่อข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องกับข้าราชการทหารที่มีคดีพิพาทการกระทำทางปกครอง ไม่มีสิทธิการอุทธรณ์คำสั่ง และฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ ส่วนข้าราชการพลเรือนและข้าราชการตำรวจที่มีคดีพิพาทการกระทำทางปกครองมีสิทธิการอุทธรณ์คำสั่งและฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้

2) กลุ่มเป้าหมาย กลุ่มเอกสารเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 กฎ คณะกรรมการข้าราชการตำรวจ ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาอุทธรณ์ พ.ศ. 2547 กฎ คณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรม ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 และคำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 688/2547 ลง 3 พ.ย.47 8) คำสั่งศาลปกครองสูงสุด ที่ 304/2545 ลง 8 ส.ค. 45 9) และคำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 235/2547 ลง 29 มี.ค. 47

3) การวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาค้นคว้าอิสระเล่มนี้ ใช้วิธีวิจัยเชิงเอกสารจากแหล่งข้อมูล 9 แห่งตามที่กล่าวข้างต้น ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ข้อกฎหมายและแนวคำพิพากษา คำสั่งของศาลปกครองสูงสุดที่วินิจฉัยลักษณะคำสั่งลงโทษของข้าราชการทหาร ข้าราชการตำรวจ และข้าราชการพลเรือนที่มีความแตกต่างกัน โดยใช้หลักการลักษณะของคำสั่งทางปกครอง เปรียบเทียบกันกล่าวคือ คำสั่งลงโทษทางวินัยของข้าราชการทหาร ข้าราชการตำรวจ และข้าราชการพลเรือน มีลักษณะเป็นคำสั่งทางปกครอง คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 688/2547 คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 304/2545 และคำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 235/2547) ทำให้ในระหว่างการดำเนินการทางวินัยหรือขั้นตอนก่อนออกคำสั่งทางปกครองของข้าราชการทหารที่มีคดีพิพาทการกระทำทางปกครอง ไม่มีสิทธิการอุทธรณ์คำสั่งและฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ ส่วนข้าราชการตำรวจและข้าราชการพลเรือนที่มีคดีพิพาทการกระทำทางปกครองมีสิทธิการอุทธรณ์คำสั่งและฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ ควรเปิดโอกาสให้ข้าราชการทหารได้ชี้แจงเหตุผลได้อย่างเต็มที่ หากผู้ถูกดำเนินการทางวินัยไม่พอใจคำสั่งจะนำคดีไปสู่ศาลเพื่อเพิกถอนคำสั่งทางปกครอง ก็ต้องดำเนินการตามขั้นตอนก่อนฟ้องคดี คือการอุทธรณ์คำสั่งทางปกครองก่อนดำเนินการฟ้องคดี และการวิเคราะห์จัดระบบหมวดหมู่ข้อมูล (Typology and Taxonomy) เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับวินัยสิทธิและการอุทธรณ์ของข้าราชการทหาร ข้าราชการตำรวจและข้าราชการพลเรือน รวมทั้งสามารถนำเสนอแนวทางในการอุทธรณ์คำสั่งทางปกครองของข้าราชการทหาร เพื่อแก้ไขปัญหาให้ข้าราชการทหารได้มีสิทธิการอุทธรณ์คำสั่งและฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้

ผลการวิจัย

1. สภาพการณ์เกี่ยวกับวินัยและสิทธิของข้าราชการทหารในการอุทธรณ์และการฟ้องต่อศาลปกครองพบว่า การลงทัณฑ์ทางวินัยต่อข้าราชการทหารที่ได้กระทำการฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามแบบธรรมเนียมทหารซึ่งถือว่าการกระทำผิดวินัยทหาร ข้าราชการทหารผู้นั้นจะต้องได้รับทัณฑ์ตามที่กำหนดไว้ในหมวด 3 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 มาตรา 8 ที่กำหนดไว้ 5 สถาน คือ 1) ภาคทัณฑ์ 2) ทัณฑ์กรรม 3) กัก 4) ชัง และ 5) จำขัง และอาจต้องถูกปลดประจำการ หรือถูกถอดจากยศทหาร

เมื่อข้าราชการทหารผู้ใดได้ถูกลงทัณฑ์ทางวินัยตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 แล้วไม่มีสิทธิในการอุทธรณ์ในการลงทัณฑ์ทางวินัยแต่อย่างใดได้แต่เพียงมีสิทธิให้ร้องทุกข์คัดค้านในการถูกลงทัณฑ์วินัยเท่านั้น ซึ่งการร้องทุกข์มีขั้นตอนดังนี้

1) ข้าราชการทหารที่เห็นว่าตนมิได้รับความเป็นธรรม หรือผิดกฎหมาย หรือแบบธรรมเนียมทหารว่าตนมิได้รับผลประโยชน์หรือสิทธิตามที่ควรจะได้รับในราชการ

2) ข้าราชการทหารจะร้องทุกข์ได้แต่สำหรับตนเองเท่านั้น ห้ามมิให้ร้องทุกข์แทนผู้อื่นเป็นอันขาด

3) ข้าราชการทหารจะร้องทุกข์ ก่อนเวลาล่วงไปแล้ว 24 ชั่วโมง นับตั้งแต่ที่มีเหตุจะต้องร้องทุกข์เกิดขึ้นไม่ได้

4) ข้าราชการทหารเมื่อได้ยื่นคำร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาตามระเบียบที่ว่ามานี้แล้วและเวลาล่วงพ้นไป 15 วัน ยังไม่ได้รับความชี้แจงประการใด ทั้งความเดือดร้อนก็ยังไม่ปลดเปลื้องไป

5) ข้าราชการทหารจะยื่นคำร้องทุกข์ใหม่ต่อผู้บังคับบัญชาชั้นที่สูงถัดขึ้นไปเป็นลำดับอีกและในการร้องทุกข์ครั้งนี้ให้ชี้แจงด้วยว่าได้ร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาชั้นใดมาแล้วแต่เมื่อใด

6) ผู้บังคับบัญชาเมื่อได้รับการร้องทุกข์จากข้าราชการทหารผู้ได้บังคับบัญชาแล้ว จะต้องรีบดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 15 วัน มิฉะนั้นผู้บังคับบัญชาผู้นั้นจะมีความผิดทางวินัยทหารได้

7) เมื่อผู้บังคับบัญชาที่ได้รับเรื่องร้องทุกข์ได้ชี้แจงให้ข้าราชการทหารผู้ร้องทุกข์ทราบแล้ว แต่ยังไม่หมดความสงสัย ก็ให้ร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือขึ้นไปได้ และต้องชี้แจงด้วยว่าได้ร้องทุกข์นี้ต่อผู้ใดและได้รับคำชี้แจงอย่างไรแล้วด้วย

2. ลักษณะในการร้องทุกข์ของข้าราชการทหารมีดังนี้ 1) จะร้องทุกข์ด้วยวาจา คือ ถ้าผู้ร้องทุกข์มาร้องทุกข์ด้วยวาจา ให้ผู้รับการร้องทุกข์จดข้อความสำคัญของเรื่องที่ร้องทุกข์นั้น ให้ผู้ร้องทุกข์ลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐานด้วย 2) จะเขียนเป็นหนังสือ คือ ถ้าเขียนความร้องทุกข์เป็นจดหมายแล้ว จดหมายนั้นต้องลงลายมือชื่อของผู้ร้องทุกข์ ใบร้องทุกข์ฉบับใดไม่มีลายมือชื่อ ผู้บังคับบัญชาไม่มีหน้าที่จะต้องพิจารณา

ข้าราชการทหารผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการทหารที่กำหนด จะต้องถูกลงโทษทางวินัยทหาร ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 แต่ปรากฏว่าข้าราชการทหารไม่มีสิทธิในการอุทธรณ์ในการลงโทษทางวินัยแต่อย่างใด ได้แต่เพียงมีสิทธิให้ร้องทุกข์คัดค้านในการถูกลงโทษวินัยเท่านั้น และไม่มีสิทธิในการฟ้องต่อศาลปกครองได้แต่อย่างใด

3. การเปรียบเทียบสิทธิในการอุทธรณ์และฟ้องต่อศาลปกครองของข้าราชการทหาร ตำรวจ และพลเรือน พบว่าในการลงโทษทางวินัยที่เป็นคดีพิพาทการกระทำทางปกครองแล้วนั้น มีความแตกต่างกันเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันแก่ข้าราชการทหารที่ถูกสั่งลงโทษทางวินัยโดยไม่ชอบ ให้มีสิทธิโต้แย้งคำสั่งลงโทษทางวินัย โดยการใช้สิทธิในการอุทธรณ์หรือฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้เหมือนกับข้าราชการตำรวจหรือข้าราชการพลเรือน ดังนี้

3.1 ข้าราชการทหารตาม พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 ไม่มีสิทธิในการอุทธรณ์ในการลงโทษทางวินัยแต่อย่างใด ได้แต่เพียงมีสิทธิให้ร้องทุกข์คัดค้านในการถูกลงโทษวินัยเท่านั้น และไม่มีสิทธิในการฟ้องต่อศาลปกครองได้ การอุทธรณ์คำสั่งทางวินัยของข้าราชการทหารมีข้อดีคือ ข้าราชการทหารผู้ใดได้กระทำผิดทางวินัยและถูกสั่งลงโทษทางวินัยทหารตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 นี้ มิได้มีการบัญญัติขั้นตอนหรือวิธีการในการอุทธรณ์ไว้ ได้บัญญัติไว้ตามหมวด 4 วิธีร้องทุกข์ มาตรา 21 - 31 กำหนดว่าการกระทำของผู้บังคับบัญชาที่ไม่ยุติธรรมผิดกฎหมาย และผิดแบบธรรมเนียมทหารนั้น ผู้นั้นสามารถที่จะร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาได้เท่านั้น ส่วนข้อเสียนั้นพบว่า ข้าราชการทหารไม่มีสิทธิการอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง และพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 นี้มิได้มีการบัญญัติขั้นตอนหรือวิธีการให้สิทธิแก่ข้าราชการทหารที่ถูกสั่งลงโทษทางวินัยทหารในการฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ รวมทั้งไม่เหมือนกับข้าราชการตำรวจและข้าราชการพลเรือน ที่กำหนดให้มีสิทธิอุทธรณ์และฟ้องต่อศาลปกครองได้ ตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 และพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551

3.2 ข้าราชการตำรวจตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 ผู้ใดได้กระทำผิดทางวินัยถูกสั่งลงโทษ หรือถูกสั่งให้ออกจากราชการ ได้กำหนดให้มีสิทธิอุทธรณ์และฟ้องต่อศาลปกครองได้ การอุทธรณ์คำสั่งทางวินัยของข้าราชการตำรวจมีข้อดีคือ ข้าราชการตำรวจผู้ใดได้กระทำผิดทางวินัยถูกสั่งลงโทษหรือถูกสั่งให้ออกจาก

ราชการตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 นี้ ให้ผู้นั้นมีสิทธิอุทธรณ์ต่อผู้บังคับบัญชาของผู้บังคับบัญชาที่ส่งลงโทษ แต่ในกรณีที่ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นผู้ส่งลงโทษให้อุทธรณ์ต่อคณะกรรมการข้าราชการตำรวจหรือกรณีถูกส่งลงโทษปลดออกหรือไล่ออก หรือถูกสั่งให้ออกจากราชการให้อุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ และในกรณีที่ผู้อุทธรณ์ไม่พอใจคำวินิจฉัยอุทธรณ์ก็มีสิทธิในการฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ รวมทั้งพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 หมวด 9 การร้องทุกข์ มาตรา 106 และกฎ คณะกรรมการข้าราชการตำรวจว่าด้วยการร้องทุกข์ พ.ศ. 2551 กำหนดให้ข้าราชการตำรวจผู้ใดเห็นว่าผู้บังคับบัญชาใช้อำนาจหน้าที่ปฏิบัติต่อตนโดยไม่ถูกต้องหรือไม่ปฏิบัติต่อตนให้ถูกต้องตามระเบียบ กฎหมาย หรือเกิดจากการปฏิบัติโดยมิชอบของผู้บังคับบัญชาต่อตน ผู้นั้นอาจร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาหรือ คณะกรรมการข้าราชการตำรวจ แล้วแต่กรณีเพื่อขอให้แก้ไขได้ เว้นแต่เป็นกรณีที่มีสิทธิอุทธรณ์ตามหมวด 8 ให้ใช้สิทธิอุทธรณ์ตามที่กำหนดไว้ในหมวดนั้น หลักเกณฑ์และวิธีการร้องทุกข์ เหตุแห่งการร้องทุกข์ และการพิจารณาเรื่องร้องทุกข์ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎ ก.ตร. และในกรณีที่ผู้ร้องทุกข์ไม่พอใจคำวินิจฉัยร้องทุกข์ก็มีสิทธิในการฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ อย่างไรก็ตาม มีประเด็นที่ควรพิจารณาคือ ข้าราชการตำรวจที่ไม่พอใจคำวินิจฉัยอุทธรณ์ก็มีสิทธิในการฟ้องคดีต่อศาลปกครองชั้นต้น ไม่เหมือนกับข้าราชการพลเรือนที่ไม่พอใจคำวินิจฉัยอุทธรณ์ก็มีสิทธิในการฟ้องคดีต่อศาลปกครองสูงสุด

3.3 ข้าราชการพลเรือนตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ผู้ใดได้กระทำความผิดทางวินัยและถูกสั่งลงโทษ หรือถูกสั่งให้ออกจากราชการ ได้กำหนดให้มีสิทธิอุทธรณ์และฟ้องต่อศาลปกครองได้ โดยการอุทธรณ์คำสั่งทางวินัยของข้าราชการพลเรือนมีข้อดีคือ ข้าราชการพลเรือนผู้ใดได้กระทำความผิดทางวินัยและถูกสั่งลงโทษตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 นี้หรือถูกสั่งให้ออกจากราชการ ก็มีสิทธิโต้แย้งในการอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรม อีกทั้งในกรณีที่ผู้อุทธรณ์ไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยอุทธรณ์ของคณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรม ให้ฟ้องคดีต่อศาลปกครองสูงสุดภายใน 90 วัน นับแต่วันที่ทราบหรือถือว่าทราบคำวินิจฉัยของคณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรม และตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 หมวด 10 การร้องทุกข์ มาตรา 122 – 123 และกฎคณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรม ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ. 2551 กำหนดให้ข้าราชการพลเรือนผู้ใดมีความคับข้องใจอันเกิดจากการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติต่อตนของผู้บังคับบัญชา และเป็นกรณีที่ไม้อาจอุทธรณ์ตามหมวด 9 การอุทธรณ์ แห่งพระราชบัญญัตินี้ได้ ผู้นั้นมีสิทธิร้องทุกข์ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎคณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรมนี้ และในกรณีที่ผู้ร้องทุกข์ไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยนั้นก็มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองชั้นต้นตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครองต่อไปได้ แต่มีข้อควรพิจารณาคือ ข้าราชการพลเรือนผู้ใดได้กระทำความผิดทางวินัยและถูกสั่งลงโทษตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 นี้ หรือถูกสั่งให้ออกจากราชการ ผู้นั้นไม่มีสิทธิอุทธรณ์ต่อผู้บังคับบัญชาของผู้บังคับบัญชาที่ส่งลงโทษหรือถูกสั่งให้ออกจากราชการเหมือนกับข้าราชการตำรวจ รวมทั้งคำสั่งลงโทษข้าราชการทหาร ข้าราชการตำรวจ และข้าราชการพลเรือนในหน่วยงานของรัฐที่มีลักษณะเป็นคำสั่งทางปกครองส่งผลกระทบต่อข้าราชการในหน่วยงานของรัฐเหมือนกัน ไม่สอดคล้องกับแนวคิด หลักการความเสมอภาคและความเป็นธรรม

3. แนวทางการดำเนินการอุทธรณ์คำสั่งทางวินัยของข้าราชการทหาร สามารถสรุปได้ดังนี้

3.1 การออกคำสั่งลงโทษทางวินัยต่อข้าราชการทหาร ตาม พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 ไม่ได้บัญญัติให้มีสิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งทางปกครองได้ จึงเห็นควรให้แก้ไขพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 โดยเพิ่มเติมขึ้นใหม่ว่า

3.1.1 หมวดที่ 5 การอุทธรณ์คำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหาร โดยบัญญัติให้มีองค์กรพิจารณาอุทธรณ์ ในรูปคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ ให้มีอำนาจพิจารณาความชอบด้วยกฎหมายของคำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยของผู้บังคับบัญชาโดยตรงว่าเหมาะสมหรือถูกต้องหรือไม่ คณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์มีอำนาจในการพิจารณาเปลี่ยนแปลง หรือยกเลิก หรือเพิ่มเติม คำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยของผู้บังคับบัญชาโดยตรงได้

3.1.2 ผู้มีสิทธิอุทธรณ์ บัญญัติให้ผู้มีสิทธิอุทธรณ์เป็นข้าราชการทหารผู้ถูกคำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหาร

3.1.3 วิธีและระยะเวลายื่นอุทธรณ์ บัญญัติให้การอุทธรณ์ต้อง

- 1) การยื่นหนังสืออุทธรณ์ต่อผู้บังคับบัญชาที่มีตำแหน่งเหนือผู้บังคับบัญชาที่สั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหาร
- 2) การยื่นหนังสืออุทธรณ์ต่อองค์กรพิจารณาอุทธรณ์
- 3) การอุทธรณ์ให้อุทธรณ์ภายใน 30 วัน นับแต่วันทราบหรือถือว่าทราบคำสั่งที่เป็นเหตุแห่งการอุทธรณ์

3.1.4 ระยะเวลาในการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์บัญญัติให้

- 1) พิจารณาให้แล้วเสร็จและแจ้งผู้อุทธรณ์ทราบภายใน 60 วัน นับแต่วันที่ได้รับอุทธรณ์
- 2) เว้นแต่มีเหตุจำเป็นที่ทำให้การพิจารณาไม่แล้วเสร็จภายในระยะเวลาดังกล่าวก็ให้ขยายระยะเวลาได้อีกไม่เกิน 2 ครั้ง โดยแต่ละครั้งจะต้องไม่เกิน 30 วัน

3.2 ในการออกคำสั่งลงโทษทางวินัยต่อข้าราชการทหาร ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 ไม่ได้บัญญัติให้มีสิทธิสิทธิฟ้องต่อศาลปกครองได้ จึงเห็นควรให้แก้ไขพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 โดยเพิ่มเติมขึ้นใหม่ ดังนี้

3.2.1 บัญญัติกำหนดให้ผู้อุทธรณ์ซึ่งไม่พอใจคำวินิจฉัยของ “องค์กรพิจารณาอุทธรณ์” บัญญัติให้มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ภายใน 90 วัน นับแต่วันที่ทราบหรือถือว่าทราบคำวินิจฉัยขององค์กรพิจารณาอุทธรณ์ เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบคำวินิจฉัยขององค์กรพิจารณาอุทธรณ์” โดยองค์กรตุลาการ ซึ่งเป็นองค์กรอิสระและเป็นองค์กรภายนอกฝ่ายปกครองอีกชั้นหนึ่ง อันจะเป็นหลักประกันว่าสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกลงทัณฑ์ทางวินัยทหารโดยมิชอบหรือไม่เหมาะสม จะได้รับคุ้มครองมากยิ่งขึ้น

3.2.2 ให้ยกเลิกบทบัญญัติ มาตรา 9 วรรคสอง (1) แห่ง พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ที่กำหนดมิให้คดีการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหารอยู่ในอำนาจศาลปกครอง โดยเสนอให้ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหารได้ ยกเว้นกรณีการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหารที่เป็นเรื่องเล็กน้อยและการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหารในยามสงคราม สถานการณ์ฉุกเฉิน หรือในเขตที่ประกาศใช้กฎอัยการศึกเท่านั้น

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยผู้วิจัยเห็นว่าประเด็นที่สำคัญและได้นำมาอภิปรายดังนี้

1. ระบบศาลและเขตอำนาจศาล ปัจจุบันศาลมีอยู่ 2 ระบบ คือ ศาลเดี่ยวและระบบศาลคู่ โดยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาประเทศไทยใช้ระบบศาลเดี่ยว ตั้งแต่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ประเทศไทยใช้ระบบศาลคู่ ส่วนระบบการพิจารณาคดีมี 2 ระบบ คือระบบกล่าวหาและระบบไต่สวน ประเทศไทยใช้ระบบกล่าวหาและระบบไต่สวน กล่าวคือ ศาลยุติธรรม และศาลทหารใช้ระบบกล่าวหา ส่วนศาลปกครองใช้ระบบ

ได้ส่วน ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับสังคมที่เปลี่ยนแปลง โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 หมวด 8 ส่วนที่ 4 ศาลปกครอง มาตรา 276 ได้บัญญัติให้จัดตั้งศาลปกครองขึ้น ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 โดยที่ระบบศาลของประเทศไทยเป็นระบบที่เรียกว่า “ศาลคู่” ประกอบด้วย “ศาลยุติธรรม” เป็นศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีแพ่ง คดีอาญา และคดีอื่น ๆ ที่ไม่อยู่ในอำนาจของศาลอื่นและ “ศาลทหาร” เป็นศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร และ “ศาลปกครอง” เป็นศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีปกครอง “คดีปกครอง” หมายถึงคดีที่เป็นข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานทางปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกับเอกชนกรณีหนึ่ง และข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยกันเองอีกกรณีหนึ่ง โดยเป็นข้อพิพาทที่เกิดจากหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร กระทำละเมิดหรือมีความรับผิดชอบอื่นอันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมายหรือจากกฎ คำสั่งทางปกครองหรือคำสั่งอื่นหรือจากการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร หรือเป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง

2. การเปรียบเทียบองค์กร ข้าราชการทหาร ข้าราชการตำรวจ และข้าราชการพลเรือน เมื่อข้าราชการทหารที่ถูกผู้บังคับบัญชาลงทัณฑ์ทางวินัยทหาร ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 แล้วไม่สามารถใช้สิทธิทางศาลปกครองได้ แม้ว่าการลงทัณฑ์ทางวินัยทหารโดยผู้บังคับบัญชาทหารจะเป็นการใช้อำนาจทางปกครองก็ตามแต่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 วรรคสอง (1) ดังต่อไปนี้ “ไม่อยู่ในอำนาจศาลปกครอง (1) การดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหารในขณะเดียวกันปรากฏว่าเมื่อข้าราชการตำรวจได้กระทำผิดทางวินัยถูกสั่งลงทัณฑ์ หรือถูกสั่งให้ออกจากราชการตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 ให้ผู้นั้นมีสิทธิอุทธรณ์ต่อผู้บังคับบัญชาของผู้บังคับบัญชาที่สั่งลงทัณฑ์แต่ในกรณีที่ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นผู้สั่งลงทัณฑ์ ให้อุทธรณ์ต่อคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ (ก.ตร.) หรือกรณีถูกสั่งลงทัณฑ์ ปลดออก หรือไล่ออกหรือถูกสั่งให้ออกจากราชการให้อุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อ คณะกรรมการข้าราชการตำรวจ (ก.ตร.) และในกรณีที่ผู้อุทธรณ์ไม่พอใจคำวินิจฉัยอุทธรณ์ก็มีสิทธิในการฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ และเมื่อข้าราชการพลเรือนได้กระทำผิดทางวินัยและถูกสั่งลงทัณฑ์ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 หรือถูกสั่งให้ออกจากราชการก็มีสิทธิโต้แย้งในการอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรม (ก.พ.ค.) หรือในกรณีที่ผู้อุทธรณ์ไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยอุทธรณ์ของ ก.พ.ค. ให้ฟ้องคดีต่อศาลปกครองสูงสุดภายใน 90 วันนับแต่วันที่ทราบหรือถือว่าทราบคำวินิจฉัยของ ก.พ.ค.

ด้วยเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 วรรคสอง (1) ดังต่อไปนี้ “ไม่อยู่ในอำนาจศาลปกครอง (1) การดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร โดยเห็นว่าสภาพของการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหารเป็นคดีปกครอง หากไม่มีการบัญญัติยกเว้น คดีเกี่ยวกับวินัยทหารก็จะต้องอยู่ในอำนาจศาลปกครอง นอกจากนี้ อำนาจการบังคับบัญชาของทหารมีความแตกต่างจากข้าราชการอื่น และไม่ต้องทำให้ศาลปกครองอันเป็นองค์กรตุลาการที่มีอำนาจควบคุม และตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำของฝ่ายปกครองก้าวล่วงไปตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหารของผู้บังคับบัญชาทหาร โดยประสงค์ให้การดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหารเป็นอันเสร็จเด็ดขาดและถึงที่สุด ภายในอำนาจบังคับบัญชาของผู้บังคับบัญชาทหาร (พิชามณูษ์ แก้วพั่งทรัพย์, 2546)

ดังนั้น เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติรับรองไว้ใน มาตรา 25 วรรคแรก “ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย นอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มีได้ห้าม หรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือในกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำกรนั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตราบเท่าที่การใช้สิทธิหรือเสรีภาพเช่นว่านั้น ไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น และมาตรา 27 วรรคแรก “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน” จึงสมควรให้ศาลปกครองอันเป็นองค์กรตุลาการที่มีอำนาจควบคุมและตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำของฝ่ายปกครองเข้าไปตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหารของผู้บังคับบัญชาทหารได้

3. ขั้นตอนที่ผู้วินิจฉัยนำเสนอ มีข้อพิจารณาเป็นไปตามหลักกฎหมาย แนวคิดการบริหาร ดังนี้

การออกคำสั่งลงทัณฑ์ข้าราชการทหารในหน่วยงานของรัฐที่เป็นคำสั่งตามปกครอง และตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 ควรให้ข้าราชการทหารในหน่วยงานของรัฐมีสิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งและมีสิทธิฟ้องต่อศาลปกครองได้ เนื่องจากกระบวนการออกคำสั่งลงทัณฑ์ข้าราชการทหารในหน่วยงานของรัฐย่อมส่งผลกระทบต่อโดยตรงต่อสิทธิ และสถานภาพของข้าราชการทหารในหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการความเสมอภาคและความยุติธรรม ให้มีความตั้งใจทำงานราชการโดยไม่ต้องกังวลใจในการไม่ได้รับความยุติธรรม เป็นไปตามมาตรฐานการดำเนินการทางวินัย ตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 จะส่งผลให้เกิดความเป็นธรรมต่อทั้งหน่วยงานของรัฐ และต่อข้าราชการทหารในหน่วยงานของรัฐ โดยให้มีระเบียบวินัยที่จะทำให้การปฏิบัติราชการด้านการศึกษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

โดยผู้วินิจฉัยเห็นว่า เมื่อสภาพสังคมหรือสถานการณ์ภายในและภายนอกกองทัพได้เปลี่ยนแปลงไปมากแล้ว กฎหมายที่ย่อมควรมีการเปลี่ยนแปลงไปด้วย โดยคำนึงถึงจุดดุลยภาพที่ให้ความสมดุลระหว่างการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของข้าราชการทหาร และอำนาจบังคับบัญชาของผู้บังคับบัญชาทหารอันเบ็ดเสร็จเด็ดขาดที่จำเป็นต้องมีการปกครองบังคับบัญชาทหาร แต่เห็นว่าควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยวินัยทหาร กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องให้มีความเหมาะสมกับกองทัพปัจจุบันและอนาคตต่อไป ดังนั้นเพื่อให้เป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติรับรองไว้ใน มาตรา 25 วรรคแรก และมาตรา 27 วรรคแรก ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น จึงสมควรให้ศาลปกครองอันเป็นองค์กรตุลาการที่มีอำนาจควบคุมและตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำของฝ่ายปกครองนั้นสามารถเข้าไปตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหารของผู้บังคับบัญชาทหารได้ ดังนั้น กระบวนการออกคำสั่งลงทัณฑ์ข้าราชการทหารในหน่วยงานของรัฐจึงควรมีความชัดเจน และมีมาตรฐานการรักษาสิทธิทั้งผู้ออกคำสั่งและผู้รับคำสั่งตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 (พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง, 2539) และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

1. ควรมีบทบัญญัติกำหนดขอบเขตการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ โดยกำหนดให้มีองค์กรพิจารณาอุทธรณ์ นอกจากจะมีอำนาจพิจารณาความชอบด้วยกฎหมายของคำสั่งทางวินัยทหารแล้ว ให้มีอำนาจพิจารณาความเหมาะสมของคำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหารด้วย ทำนองเดียวกับพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 และพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551

2. ควรมีบทบัญญัติกำหนดให้ผู้อุทธรณ์ซึ่งไม่พอใจคำวินิจฉัยขององค์กรพิจารณาอุทธรณ์ให้มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบคำวินิจฉัยขององค์กรพิจารณาอุทธรณ์โดยองค์กรตุลาการ ซึ่งเป็นองค์กรอิสระและเป็นองค์กรภายนอกฝ่ายปกครองอีกชั้นหนึ่ง อันจะเป็นหลักประกันว่าสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกลงทัณฑ์ทางวินัยทหาร โดยมิชอบหรือไม่เหมาะสมจะได้รับคุ้มครองมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป คือ การวิจัยในครั้งต่อไปควรมีการศึกษาในเรื่องของบทบัญญัติต่าง ๆ ว่าถูกต้องเหมาะสมหรือไม่ เมื่อข้าราชการทหารที่ถูกผู้บังคับบัญชาลงทัณฑ์ทางวินัยทหารไม่สามารถใช้สิทธิทางศาลปกครองได้ ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ที่บัญญัติว่ามีให้คดีการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหารอยู่ในอำนาจศาลปกครอง

เอกสารอ้างอิง

กฎ ก.ตร.ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาอุทธรณ์ พ.ศ. 2547. (2547). **ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 121 ตอนที่ 59 ก หน้า 1- 9.**

กฎ ก.พ.ค.ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ พ.ศ. 2551. (2551). **ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 125 ตอนที่ 129 ก หน้า 1- 29.**

นิติน ออรุ่งโรจน์. (2540). **ปัญหาการดำเนินการเพื่อพิจารณาทัณฑ์ทางวินัยทหาร.** วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง

พิชามณูย์ แก้วพึ้งทรัพย์ (2546). **เขตอำนาจศาลปกครอง : ศึกษากรณีการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร.** วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542. (2542). **หมวด 9 มาตรา 1).** **ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 116 ตอนที่ 94 ก หน้า 1-39.**

พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2551. (2551). **มาตรา 5.ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 125 ตอนที่ 26 ก หน้า 35.**

พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547. (2547). **หมวด 8 มาตรา 105 - 105/1. ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 121 ตอนที่ 18 ก หน้า 1-57.**

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551. (2551). **หมวด 9 มาตรา 114 – 116 . ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 125 ตอนที่ 22 ก หน้า 1-51.**

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534. (2534). **มาตรา 4-7. ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 108 ตอนที่ 156 หน้า 1**

- พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476. (2476). **หมวด 4 มาตรา 21-31. ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 50 หน้า 473.**
- พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539. (2539). **มาตรา 5.ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 113 ตอนที่ 60 ก หน้า 1-22.**
- ภาคภูมิ โกทะอินทร์. (2549). **หลักความเสมอภาคในระบบกฎหมายไทย.** นิติศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). **หมวด 3 มาตรา 25 - 27.ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก หน้า 1-90.**
- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2553). **หลักนิติรัฐและหลักนิติธรรม.** โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2543). **หลักความเสมอภาค.** วารสารนิติศาสตร์ธรรมศาสตร์. 30(2), 160-183.
- สุจินตนา ภาวสิทธิ์. (2555). **แบบกระบวนการเสริมสร้างและการปรับใช้ความเป็นธรรมทางสังคมกรณีศึกษา ชุมชนภาคกลาง.** วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิตพัฒนาสังคมและการจัดการสิ่งแวดล้อม คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- Rawls, J., (1971). **A Theory of Justice.** Harvard University Press.

การพัฒนาประสิทธิภาพโปรแกรมการให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยง Development of the JUDA program to assist at-risk children and youth

สุรัตน์ สาเรือง¹ และเปมิกา สนิทพจน์²

¹คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ และโรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

Surat Sareuang¹ and Pemika Sanitphot²

¹Faculty of Forensic Science, Royal Thai Police Academy and ²School of Law and Politics,

Suan Dusit University

suratrpca@gmail.com

รับบทความ : 1 พฤษภาคม 2566 แก้ไขบทความ 28 มิถุนายน 2566 ตอรับบทความ 29 มิถุนายน 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพ Module โปรแกรมในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในการให้คำปรึกษาและช่วยเหลือเด็กและเยาวชน กลุ่มเป้าหมายคือ เด็กและเยาวชนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ประชาชนจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ผลการวิจัย พบว่า Module ที่ได้รับการพัฒนาขึ้นมี 3 Module ได้แก่ 1) Module-Child เป็น Module เพื่อให้เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมได้ลงทะเบียนเข้าเป็นสมาชิกในระบบโปรแกรม JUDA 2) Module-Help เป็น Module ที่มีลักษณะเป็นพื้นที่ Chat Bot ให้นักเรียนที่เป็นสมาชิกที่ผ่านการประเมินตนเองแล้วเลือกผู้ให้คำปรึกษา (Hero) ในด้านการป้องกันอาชญากรรม และด้านอื่น ๆ 3) Module-Hero เป็น Module ที่ให้บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม นักกฎหมาย นักวิชาการ และผู้ที่มีองค์ความรู้ในการให้คำปรึกษาแก่เด็กและเยาวชนในด้านอื่น ๆ ลงทะเบียนเป็นสมาชิกโปรแกรม JUDA ผลการวิจัย พบว่า เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่มีแนวโน้มที่จะตกเป็นเหยื่อระดับน้อย มีพฤติกรรมรุนแรงในระดับเล็กน้อย และมีพฤติกรรมการใช้สารเสพติดระดับเล็กน้อยเช่นกัน สำหรับเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่ควรเฝ้าระวัง ได้แก่ การใช้สารระเหย และกัญชา ในสถานศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด แต่มีส่วนรู้เห็นและมีเพื่อนที่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด และทราบว่ามีการเสพยาบ้าง โดยยาเสพติดที่เด็กและเยาวชนทราบว่ามีการซื้อขายในชุมชน คือ ยาบ้า ไอซ์ ยาอี กัญชา สารระเหย และยาเสี่ยสาว เป็นต้น

คำสำคัญ : การให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชน, การพัฒนาประสิทธิภาพโปรแกรม, เด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

Abstract

The purpose of this research was to develop the efficiency of the program module in helping children and youth. Self-assessment of children and youth and promoting the participation of government agencies, the private sector, and the public sector in giving advice and helping

¹ รองศาสตราจารย์ พันตำรวจเอก, คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

² อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายมหาชนและการบริหารงานยุติธรรม โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

children and youth, people from government, private and public sectors. The results showed that there were 3 modules that had been developed: 1) Module-Child is a module for children and youth participating in the activities to register as members of the JUDA program system, 2) Module-Help is a module that looks like a chat bot area for students whose members are members who have passed self-evaluation and choose a hero to give advice, 3) Module-Hero is a module that allows kind adults in society to register as members of the JUDA program. The self-assessment of children and young people found that most children and young people had a low level of victimization. Slightly violent behavior and had a mild substance abuse behavior as well for children and youth, risk groups that should be monitored include the use of volatile substances and a small amount of marijuana. Most of them are not directly related to drugs, but there is a part in knowing and knowing that different types of drugs have been sold or is anyone using it?. The drugs that children and young people are known to use in the community are methamphetamine, ice, ecstasy, marijuana, volatile substances, and sex drugs, etc.

Keywords: Assistance for children and youth/program efficiency development/at-risk children and youth.

บทนำ

สำนักงานสถิติแห่งชาติพบข้อมูลที่น่าสนใจเกี่ยวกับจำนวนคดีเด็กและเยาวชนถูกจับกุมส่งสถานพินิจ และคุ้มครองเด็กและเยาวชน จำแนกตามฐานความผิดระหว่างปี พ.ศ. 2563 – 2564 พบว่า สถิติการกระทำความผิดมีจำนวนลดลงอย่างต่อเนื่อง จากคดีทั้งหมด 44,057 คดี เหลือ 14,593 คดี อย่างไรก็ตามคดีที่มีการกระทำความผิดมากที่สุดยังคงเป็นคดียาเสพติด จำนวน 6,943 คดี รองลงมา คดีอื่น ๆ และคดีเกี่ยวกับทรัพย์สิน (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2565) จากการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน พบว่า เยาวชนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีการก่อคดีกระทำความผิดสูงที่สุดในปี 2564 จำนวน 7,843 คดี รองลงมาได้แก่ ชั้นประถมศึกษา จำนวน 2,776 คดี และประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1,828 คดี ตามลำดับ ซึ่งจากข้อมูลพบว่าเด็กจากครอบครัวแยกกันอยู่ก่อคดี 10,375 คดี มากกว่าเด็กมาจากครอบครัวที่อยู่ร่วมกันกับพ่อแม่ถึงเกือบเท่าตัวที่ 5,483 คดี (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2565)

จากสถิติและปัญหาดังกล่าวทำให้คณะผู้วิจัยตระหนักว่าการป้องกันการเกิดอาชญากรรมของเด็กและเยาวชนที่อยู่ในสถานศึกษาก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา หรือก่อนที่เยาวชนจะก่อเหตุอาชญากรรมจะเป็นวิธีการที่ดีที่สุด โดยเฉพาะการป้องกันอาชญากรรมเยาวชนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่เป็นผู้ก่อเหตุอาชญากรรมมากที่สุด โดยการบูรณาการความร่วมมือจากหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม และการสร้างกลไกเครื่องมือดิจิทัล (Digital) ในการเข้าถึงเยาวชน เพื่อให้เยาวชนได้รับความช่วยเหลือในด้านการตกเป็นเหยื่อ และการป้องกันการเกิดเหตุอาชญากรรม โดยการต่อยอดความสำเร็จจากการพัฒนาโปรแกรม JUDA (Juvenile Deviate Analysis Application Program) โดยมุ่งเน้นการนำโปรแกรมไปใช้ให้มากขึ้นเพื่อช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในทุกภาคส่วน เพื่อให้ดำเนินงานไปได้อย่างต่อเนื่อง คณะผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการพัฒนาโปรแกรมการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนให้สอดคล้องกับโปรแกรม JUDA โดยการจัดทำโปรแกรมในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชน โดยขอความร่วมมือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม ในการส่งบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมร่วมเป็นอาสาสมัครในการเป็นผู้ให้คำแนะนำและคำปรึกษาแก่เด็กและเยาวชนในแต่ละกลุ่ม พร้อมทั้งได้นำเครือข่ายผู้ปกครอง/ชุมชน/ผู้ประกอบการเข้าร่วมให้คำปรึกษา และให้โอกาสแก่เด็กและเยาวชนในด้านอาชีพ การศึกษา สุขภาพร่างกาย จิตใจ

และการป้องกันการตกเป็นเหยื่อ และป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำผิดซ้ำ โดยเพิ่มฟังก์ชันในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในครั้งนี้งานนี้ จึงมุ่งเน้น 3 Module ได้แก่

1) Module การเข้าร่วมโปรแกรมของเด็กและเยาวชน (Module-Child) เป็นโปรแกรมคัดแยกเด็กและเยาวชนว่าเป็นเด็กที่กลุ่มปกติ กลุ่มที่เสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่อ หรือกลุ่มที่เสี่ยงต่อการมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน เพื่อให้สามารถเข้ารับคำปรึกษา ซึ่งโปรแกรมนี้นำเครื่องมือการจำแนกจากแนวคิด ทฤษฎีมาทำการประยุกต์เพื่อออกเป็นแบบสำรวจที่เป็นโปรแกรมออนไลน์ให้เด็กและเยาวชนได้เลือกตอบ เพื่อที่จะคัดแยกเด็กและเยาวชนว่าอยู่ในประเภทใด และโปรแกรมหุ้นกล่าวนี้จะถูกพัฒนาให้และติดตั้งในโปรแกรม JUDA โดยมีฟังก์ชันในการเลือกให้เข้าใช้งาน

2) Module การช่วยเหลือเด็กและเยาวชน (Module-Help) เป็นโปรแกรมออนไลน์ ที่จะช่วยคัดกรองว่าเด็กควรจะได้รับกรช่วยเหลือในด้านใดบ้าง ซึ่งเด็กและเยาวชน 1 คน สามารถที่จะได้รับความช่วยเหลือในหลายช่องทาง โดยโปรแกรมจะมีฟังก์ชันให้เลือกตอบ และมีระบบคัดกรองด้วยแบบประเมินที่สร้างขึ้นจากแนวคิด และทฤษฎีการประเมินตนเองที่เด็กได้เข้าใจ และรับรู้ว่าตนเองอยู่จะได้รับกรช่วยเหลือด้านใด และโปรแกรมจะมีการแบ่งกลุ่มกรช่วยเหลือ และเชื่อมโยงโปรแกรมไปยังกลุ่ม Line, Facebook ซึ่งเป็นแอปพลิเคชันที่มีอยู่ประจำเครื่องโทรศัพท์มือถือ เพื่อไม่ให้เกิดแอปพลิเคชันจำนวนมากเกินความจำเป็นในการใช้งาน และโปรแกรมดังกล่าวนี้จะถูกพัฒนาให้เชื่อมโยงไปยังแอปพลิเคชัน JUDA

3) Module บุคลากรให้ความช่วยเหลือเด็ก (Module-Hero) เป็นโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นในระบบออนไลน์จากโปรแกรม JUDA เพื่อให้บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมช่วยเหลือและให้คำแนะนำเด็กและเยาวชนได้สอดคล้องกับโปรแกรมและประเภทของเด็กและเยาวชน โดยโปรแกรมจะเชื่อมโยงไปยังกลุ่ม Line, Facebook ซึ่งเป็นแอปพลิเคชันที่มีอยู่ประจำเครื่องโทรศัพท์มือถือ เพื่อไม่ให้เกิดแอปพลิเคชันจำนวนมากเกินความจำเป็นในการใช้งาน และโปรแกรมดังกล่าวนี้จะถูกพัฒนาให้เชื่อมโยงไปยังแอปพลิเคชัน JUDA

จากความสำคัญของการพัฒนาโปรแกรม JUDA ในระยะที่ 3 ดังกล่าว จะทำให้สามารถป้องกันอาชญากรรมที่จะเกิดขึ้นในเด็กและเยาวชนได้ โดยผ่านเครื่องมือสำคัญ และดำเนินงานโดยผู้ใหญ่ในสังคมที่ร่วมกันสอดส่องและให้ความร่วมมือในการสร้างสังคมปลอดภัย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพ Module ของโปรแกรมในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในประเทศไทย
2. เพื่อประเมินผลตนเองของเด็กและเยาวชนในการเข้าร่วมใช้โปรแกรมในการเข้ารับกรช่วยเหลือให้ถูกต้องตามหลักสุขภาพจิตของเด็กและเยาวชน
3. เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในการให้คำปรึกษาและช่วยเหลือเด็กและเยาวชน

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเทคโนโลยีในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จากการศึกษาปัจจุบันโปรแกรมประยุกต์เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจมี จำนวน 7 โปรแกรม ได้แก่ (สุรัตน์ สาเรือง และคณะ, 2565)

1.1 Polis เป็นโปรแกรมสำหรับสนับสนุนการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการค้นหาหรือตรวจสอบคดีอาญา คดีจราจร ระบบควบคุมใบสั่งจราจร การบันทึกใบสั่ง และระบบเกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวกหรือธุรกิจ จุดแข็ง คือ สามารถบันทึกประวัติผู้กระทำผิดในคดีอาญาได้ จุดอ่อน คือ ระบบยังไม่เสถียร เมื่อมีการบันทึกข้อมูล บางครั้งไม่สามารถบันทึก และยังไม่สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ รวมถึงมีความคล้ายคลึงกับระบบ CRIMES ทำให้การทำงานซับซ้อนกัน

1.2 CRIMES โปรแกรมรวบรวมข้อมูลงานสอบสวน งานสืบสวน งานป้องกันปราบปราม งานจราจร และสามารถเชื่อมโยงไปยังฐานข้อมูลอื่นของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ หรือ หน่วยงานภายนอก เพื่อเป็นเครื่องมือในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม การสืบสวน การอำนวยความสะดวก อำนวยความสะดวกสบายให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ลดขั้นตอนการบันทึกข้อมูล ทำให้ประชาชนที่มาติดต่อราชการได้รับความสะดวกรวดเร็ว และเป็นธรรม จุดแข็ง คือ มีฐานข้อมูลที่กว้าง การวิเคราะห์ทำได้หลากหลาย จุดอ่อน คือ ระบบยังไม่เสถียรบางครั้งก็ระบบล่มไม่สามารถใช้งานได้

1.3 PDC เป็นโปรแกรมค้นหาข้อมูลจากฐานข้อมูลของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ แต่ส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยได้รับความนิยมในการใช้เท่าที่ควร

1.4 M help me เป็นแอปพลิเคชันเตือนภัย ป้องกันและให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบเหตุร้ายในพื้นที่เกิดเหตุได้อย่างทันท่วงที ซึ่งจะเกิดประโยชน์แก่ทุกคน โปรแกรมนี้ส่วนใหญ่ประชาชนเป็นผู้ใช้

1.5 Police i-lert U เป็นแอปพลิเคชันที่มีความปลอดภัย ผู้ใช้งานต้องลงทะเบียนกรอกรายละเอียดของผู้ใช้ในการสมัครเข้าใช้งานและเมื่อแจ้งเหตุ ข้อมูลของคุณ หมายเลขโทรศัพท์ ชื่อ รวมถึงตำแหน่งที่อยู่ของผู้แจ้งเหตุจะไปปรากฏอยู่ในข้อมูลของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่อยู่ในท้องที่เกิดเหตุทันที เพื่อสามารถเข้ารับการช่วยเหลือโดยตรง

1.6 i-edupol เป็นโปรแกรมที่สร้างขึ้นโดยกองบัญชาการศึกษา สามารถดาวน์โหลดใช้งานได้ทั้งระบบ Android และ IOS เพื่ออำนวยความสะดวกให้เจ้าหน้าที่ตำรวจนำไปใช้งานในการฝึกภาษาอังกฤษขณะที่ปฏิบัติงาน

1.7 Police Phone เป็นโปรแกรมที่สามารถโหลดใช้งานได้ทั้งระบบ Android และ IOS เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชนและเจ้าหน้าที่ตำรวจในการค้นหาชื่อ สกูล ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ เบอร์โทรสารของหน่วยงานในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

จากเทคโนโลยีดังกล่าว ทำให้คณะผู้วิจัยเกิดแนวคิดในการจัดทำโปรแกรม JUDA โดยมีจุดเด่นของโปรแกรม เพื่อนำไปใช้ในการวิจัยดังนี้

- 1) สามารถนำเข้าสู่ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ ข้อมูลด้านคดี และข้อมูลเชิงพื้นที่ของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในระดับสถานีตำรวจได้
- 2) เป็นโปรแกรมที่สามารถนำเข้าสู่ข้อมูล แก๊ซ ไลบ และนำไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ได้เฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติงานในสถานีตำรวจเท่านั้น
- 3) ประชาชนทั่วไปสามารถดูได้เฉพาะข้อมูลบางส่วนที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนเพื่อระงับภัยไม่ให้เกิดเป็นเหยื่อ เช่น สามารถดูพื้นที่ที่เกิดเหตุอาชญากรรมบ่อย เป็นต้น
- 4) เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติงานในแต่ละสถานีตำรวจจะมีการลงทะเบียนเข้าใช้ และมีรหัสเพื่อความปลอดภัยในการใช้งาน เพื่อป้องกันสิทธิการละเมิดข้อมูลของผู้กระทำผิด
- 5) สามารถส่งพิมพ์เป็นรายงานการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในรูปแบบตารางกราฟได้ โดยส่งผ่านเครื่องคอมพิวเตอร์

- 6) แสดงข้อมูลการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนได้ครอบคลุมในระดับสถานีตำรวจ
- 7) สามารถทำนายแนวโน้มการเกิดอาชญากรรมของผู้ที่เคยกระทำผิดมาแล้ว
- 8) การติดตั้งโปรแกรม JUDA ในสถานีตำรวจ โดยสถานีตำรวจนครบาลให้ความร่วมมือ และยอมรับโปรแกรม JUDA ซึ่งทุกสถานีตำรวจแสดงความคิดเห็นว่าเป็นโปรแกรมที่มีประโยชน์อย่างมากต่อสถานีตำรวจ และเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถจัดทำรายงานการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในพื้นที่รับผิดชอบได้ง่าย สะดวก และแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ต่าง ๆ ของการกระทำผิดเด็กและเยาวชน เช่น การหาความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับประเภทของการกระทำผิด อายุกับลักษณะการกระทำผิด ลักษณะการกระทำผิดกับช่วงเวลาการกระทำผิด เป็นต้น
- 9) การติดตั้งสัญญาณแจ้งเตือนภัยอาชญากรรม ซึ่งระบบแจ้งเตือนให้ระวังตัวในเขตพื้นที่เกิดอาชญากรรม เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดเป็นเหตุอาชญากรรม และเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถนำโปรแกรมดังกล่าวไปใช้ในการลาดตระเวนตรวจสอบพื้นที่อาชญากรรม

2. แนวคิดโปรแกรมประยุกต์ (Mobile Application)

โปรแกรมประยุกต์ (Mobile Application) หมายถึง ประกอบขึ้นด้วยคำสองคำ คือ Mobile กับ Application มีความหมายดังนี้ Mobile คืออุปกรณ์สื่อสารที่ใช้ในการพกพา ซึ่งนอกจากจะใช้งานได้ตามพื้นฐานของโทรศัพท์แล้วยังทำงานได้เหมือนกับเครื่องคอมพิวเตอร์ เนื่องจากเป็นอุปกรณ์ที่พกพาได้ จึงมีคุณสมบัติเด่น คือ ขนาดเล็ก น้ำหนักเบา ใช้พลังงานค่อนข้างน้อย ปัจจุบันมักใช้ทำหน้าที่ได้หลายอย่างในการติดต่อแลกเปลี่ยนข่าวสารกับคอมพิวเตอร์ สำหรับแอปพลิเคชัน หมายถึง ซอฟต์แวร์ที่ใช้เพื่อช่วยการทำงานของผู้ใช้ (User) โดยแอปพลิเคชันจะต้องมีสิ่งๆ ที่เรียกว่า ส่วนติดต่อกับผู้ใช้ (User Interface หรือ UI) เพื่อเป็นตัวกลางการใช้งานต่าง ๆ (อลิสสา สุขแก้ว, 2561)

โปรแกรมประยุกต์ (Mobile Application) หมายถึง การพัฒนาโปรแกรมประยุกต์สำหรับอุปกรณ์เคลื่อนที่ เช่น โทรศัพท์มือถือแท็บเล็ต โดยโปรแกรมจะช่วยตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค อีกทั้งยังสนับสนุนให้ผู้ใช้โทรศัพท์ได้ใช้งานยิ่งขึ้น ในปัจจุบันโทรศัพท์มือถือ หรือสมาร์ตโฟนมีหลายระบบปฏิบัติการที่พัฒนาออกมาให้ผู้บริโภคใช้บริการ ส่วนที่มีคนใช้บริการและเป็นที่ยอมรับมากที่สุดคือ iOS และ Android จึงทำให้เกิดการเขียนหรือพัฒนาแอปพลิเคชันลงบนสมาร์ตโฟนเป็นอย่างมาก เช่น แผนที่ เกมส์ โปรแกรมคุยต่าง ๆ และหลายธุรกิจก็เข้าไปเน้นในการพัฒนา Mobile Application เพื่อเพิ่มช่องทางในการสื่อสารกับลูกค้ามากขึ้น Mobile Application เหมาะสำหรับธุรกิจและองค์กรต่าง ๆ ในการเข้าถึงกลุ่มคน รวมถึงขยายการให้บริการผ่านมือถือ สะดวกง่าย ทุกที่ ทุกเวลา

โปรแกรมประยุกต์ (Mobile Application) หมายถึง แอปพลิเคชันที่ช่วยการทำงานของผู้ใช้บนอุปกรณ์สื่อสารแบบพกพา เช่น โทรศัพท์มือถือ ซึ่งแอปพลิเคชันเหล่านั้นจะทำงานบนระบบปฏิบัติการ (Platform หรือ OS) ที่แตกต่างกันไป ตัวอย่างของระบบปฏิบัติการบนอุปกรณ์เคลื่อนที่ ได้แก่ Symbian OS ที่ใช้กันอยู่ในมือถือของหลายบริษัท ได้แก่ โนเกีย Windows mobile ของบริษัท Microsoft, BlackBerry OS ของบริษัท RIM (Research In Motion), iOS ของบริษัท Apple และ Android OS ของบริษัท Google ซึ่งเป็นค่ายล่าสุดในขณะนี้ เป็นต้น

โปรแกรมประยุกต์ (Mobile Application) หมายถึง การพัฒนาโปรแกรมประยุกต์สำหรับอุปกรณ์เคลื่อนที่ เช่น โทรศัพท์มือถือ แท็บเล็ต โดยโปรแกรมจะช่วยตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค อีกทั้งยังสนับสนุนให้ผู้ใช้โทรศัพท์ได้ใช้งานยิ่งขึ้น ในปัจจุบันโทรศัพท์มือถือ หรือสมาร์ตโฟนมีหลาย ระบบปฏิบัติการที่พัฒนาออกมาให้ผู้บริโภคใช้ส่วนที่มีคนใช้และเป็นที่ยอมรับมากที่สุดคือ iOS และ Android จึงทำให้เกิดการเขียนหรือพัฒนาแอปพลิเคชันลงบนสมาร์ตโฟนเป็นอย่างมาก อย่างเช่น แผนที่ เกมส์ โปรแกรมคุยต่าง ๆ และหลายธุรกิจก็เข้าไปเน้นในการพัฒนา Mobile Application เพื่อเพิ่มช่องทางในการสื่อสารกับลูกค้ามากขึ้น ตัวอย่างแอปพลิเคชันที่ติดมากับโทรศัพท์

เช่น แอปพลิเคชันเกมส์ชื่อดังที่ชื่อว่า Angry Birds หรือ Facebook ที่สามารถแชร์เรื่องราวต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความรู้สึก สถานที่ รูปภาพ ผ่านทางแอปพลิเคชันได้โดยตรงไม่ต้องเข้าเว็บเบราว์เซอร์ (พร้อมเลิศ หล่อวิจิตร, 2555)

โปรแกรมประยุกต์ (Mobile Application) หมายถึง แอปพลิเคชันที่ช่วยการทำงานของผู้ใช้บนอุปกรณ์สื่อสารแบบพกพา เช่น โทรศัพท์มือถือ ซึ่งแอปพลิเคชันเหล่านั้นจะทำงานบนระบบปฏิบัติการ (OS) ที่แตกต่างกันไป ตัวอย่างของระบบปฏิบัติการ บนอุปกรณ์เคลื่อนที่ ได้แก่ Symbian OS ของโนเกีย, Windows Mobile ของ Microsoft BlackBerry OS ของ RIM Web OS ของ Palm iOS ของ Apple และ Android OS ของ Google เป็นต้น (สุชาติ พลาชัยภิรมย์ศิลป์, 2554)

จากความหมายของโปรแกรมประยุกต์ (Mobile Application) คณะผู้วิจัยได้สรุปความหมายไว้ว่า โปรแกรมประยุกต์ (Mobile Application) หมายถึง เป็นการพัฒนาระบบการทำงานบนคอมพิวเตอร์ให้สามารถปฏิบัติงานบนโทรศัพท์เคลื่อนที่ได้ในระบบ Android และระบบ iOS หรือในโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่มีสัญญาณการเปิดรับ Wi-Fi ซึ่งโปรแกรมประยุกต์จะเรียกสั้น ๆ ว่า แอปพลิเคชัน (Application) และในปัจจุบันก็มีการพัฒนาแอปพลิเคชัน (Application) ให้สามารถปฏิบัติงานบนโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่หลากหลายประเภทเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้ใช้งาน ซึ่งในแอปพลิเคชัน (Application) ของโปรแกรม JUDA ที่พัฒนาโปรแกรมให้สามารถใช้งานได้ในโทรศัพท์เคลื่อนที่ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับกลุ่มเป้าหมายได้หลายกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มของเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือพนักงานสอบสวนที่ใช้ในการสืบสวนและตรวจสอบการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน และการใช้งานโดยกลุ่มเยาวชนที่สามารถขอคำปรึกษาจากบุคคลที่มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ อายุ และความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านการป้องกันการกระทำผิด การให้ความช่วยเหลือทางอารมณ์ จิตใจ การศึกษา และอาชีพ ซึ่งถือว่าเป็นโปรแกรมประยุกต์ที่ได้อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน และทำให้เยาวชนได้มีเครื่องมือในการเข้าถึงความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่ในสังคม คณะผู้วิจัยได้นำแนวคิด Mobile Application มาประยุกต์ใช้ในการสร้างโปรแกรม และพัฒนา Module ให้สามารถใช้งานได้บนโทรศัพท์มือถือ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้ใช้งานนำมาใช้ได้ทุกที่ทุกเวลา และง่ายต่อการติดตั้งและดาวน์โหลด

3. แนวคิด ทฤษฎีการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน

การกระทำผิดของเด็กและเยาวชน เกิดจากการขยายตัวของเมืองและอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นปัญหาระดับโลกทำให้ครอบครัวแต่ละแห่งเริ่มสนใจการทำงานหาเงินเลี้ยงชีพมากกว่าการสนใจเด็กและเยาวชนในครอบครัว ทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และเป็นสาเหตุของการกระทำผิดต่าง ๆ สาเหตุที่เด็กและเยาวชนกระทำผิดมีสาเหตุมาจากปัจจัยหลายประการ ดังนี้

1) ปัจจัยด้านครอบครัว พบว่า มีสาเหตุมาจากการที่พ่อแม่ทำงานหนักมากเกินไป ครอบครัวแตกแยก หรือการทะเลาะระหว่างพ่อกับแม่ และความรุนแรงหรืออารมณ์รุนแรงของพ่อแม่ ทำให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนนำไปสู่การกระทำผิดในที่สุด เป็นต้น

2) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า มีสาเหตุมาจากการติดยาเสพติด อิทธิพลจากการคบเพื่อนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน และการมีทัศนคติในเชิงลบของเด็กและเยาวชน เป็นต้น

3) ปัจจัยด้านโรงเรียน พบว่า มีสาเหตุมาจากความล้มเหลวของโรงเรียนในการพัฒนาบุคลิกภาพของนักเรียน และการโดดเรียน เป็นต้น

4) หน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีสาเหตุมาจากอิทธิพลของสื่อ โทรทัศน์ นิตยสาร อินเทอร์เน็ต การ์ตูน ภาพยนตร์ และการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เป็นต้น

สาเหตุของการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนเกิดจากโครงสร้างทางสังคมที่เปลี่ยนแปลง และเกิดจากความเสื่อมโทรมของสังคม (Debbie and Ron, 2016) สาเหตุของการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนเกิดจากสาเหตุหลายประการ ได้แก่ ปัจจัยทางกายภาพ ปัจจัยทางจิตใจ สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย เพื่อน โรงเรียน เป็นต้น (Arseneault et al., 2000) สาเหตุการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนมีหลาย ปัจจัย ได้แก่ สภาพร่างกายที่ผิดปกติ สภาพจิตใจที่เปราะบาง สภาพแวดล้อมในบ้านและที่อยู่อาศัย โรงเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน การใช้ยาเสพติด อิทธิพลของสื่อ (Louis, 2015) สาเหตุของการกระทำผิดของเด็กไม่ได้เกิดจากสาเหตุเดียวแต่มีสาเหตุถึง 3 ประการ ได้แก่ (Priyanka, 2016)

1) ปัจจัยด้านชีวภาพ คือ เกิดจากความผิดปกติของร่างกาย เช่น ปัญหาการได้ยิน ปัญหาการระคายเคือง การปวดหัว ภาวะในน้ำตาลต่ำ หรือปัญหาด้านตา คอ จมูก เป็นต้น

2) ปัจจัยทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม คือ สิ่งแวดล้อมของวัฒนธรรมในสังคม ความขัดแย้งในครอบครัว และโครงสร้างทางสังคม โดยมีภูมิหลัง ได้แก่ ก) ครอบครัวแตกแยก ปัญหาดังกล่าวกระตุ้นให้เด็กกระทำผิดได้ง่ายขึ้น เมื่อครอบครัวปล่อยปละละเลย ทำให้เด็กกลายเป็นคนไม่มีระเบียบ เพราะขาดความเอาใจใส่จากครอบครัว จึงทำให้มีความเสี่ยงในการกระทำผิดได้ง่ายขึ้น ข) จำนวนคนในครอบครัวที่มากเกินไป จากการวิจัยพบว่า ครอบครัวที่มีคนจำนวนมาก หรือมีพี่น้องจำนวนมากจะทำให้เด็กมีความเสี่ยงก้าวร้าว และมักจะเกรง มีความเสี่ยงทำผิดมากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวขนาดเล็ก ค) ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และลูก ซึ่งพบว่าถ้าพ่อแม่มีพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงต่อเด็ก ก็จะทำให้เด็กมีพฤติกรรมดังกล่าวตามไปด้วย และ ง) พ่อแม่ดื่มแอลกอฮอล์ พ่อเลี้ยง แม่เลี้ยง ไม่ใช่พ่อแม่ที่แท้จริง รวมถึงการถ่ายทอดทางพันธุกรรมและพฤติกรรม เป็นต้น

3) ปัจจัยส่วนบุคคล หรือปัจจัยทางจิตวิทยา เด็กและเยาวชนมีสภาวะโรคซึมเศร้า โรคไบโพลาร์ หรือมีอาการทางจิต มีพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงเพราะจิตใจได้รับผลกระทบเป็นเวลานาน หรือมีจิตใจที่ขุ่นมัวอยู่เสมอ จะทำให้มีความเสี่ยงที่จะกระทำผิดได้ง่าย

จากการศึกษาสาเหตุการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน พบว่าการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนเกิดจากปัจจัยและสาเหตุหลายอย่าง โดยมีปัจจัยหลัก 3 ประการ คือ ประการที่ 1 สาเหตุจากทางจิตใจและการป่วยทางร่างกาย เช่น การป่วยเป็นโรคทางจิตเภท การป่วยเป็นโรคไบโพลาร์หรืออาการผิดปกติทางร่างกาย เช่น การปวดหัว มีปัญหาทางสายตา คอ หู จมูก เป็นต้น ประการที่ 2 สาเหตุจากครอบครัวและสังคมที่เด็กอาศัยอยู่ โดยเริ่มตั้งแต่ครอบครัวแตกแยก พ่อแม่ทะเลาะกัน หรือใช้อารมณ์รุนแรงกับลูก การคบเพื่อนที่ติดยาเสพติดหรือมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน และสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยที่มีคนกระทำผิดอยู่จำนวนมาก ประการที่ 3 คือ สาเหตุจากหน่วยงานหรือองค์กรสังคม เช่น โรงเรียน สื่อลามก องค์กรทางศาสนา หรือหน่วยงานทางกระบวนการยุติธรรมที่มีอิทธิพลผลักดันให้เด็กเข้าสู่กระบวนการกระทำผิดมากยิ่งขึ้น (เปมิกา สนิทพจน์, 2565)

ในในประเทศไทย พบว่า ความหมายของเด็กกระทำผิดจะยึดโยงตามกฎหมาย คือ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2560 มาตรา 73 กำหนดว่าเด็กอายุไม่ถึง 12 ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดเด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ ให้พนักงานสอบสวนส่งตัวเด็กตามวรรคหนึ่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก เพื่อดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพตามกฎหมาย และมาตรา 74 เด็กอายุเกินกว่า 12 ปี แต่ไม่เกิน 15 ปีบริบูรณ์ กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ให้ศาลมีอำนาจที่จะดำเนินการต่อไป

จากแนวคิดการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนที่พบว่า เด็กส่วนใหญ่ที่กระทำผิดอายุอยู่ระหว่าง 15 - 17 ปี ซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนที่กำลังเรียนอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังนั้น กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จึงเป็นนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดและเยาวชนเข้าสู่การกระทำผิดและป้องกันการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม

ระเบียบวิธีวิจัย

1. วิธีการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เพื่อพัฒนาโปรแกรม JUDA ให้เป็นกลไกสำคัญในการช่วยเหลือเยาวชนที่อยู่ในช่วงอายุ 15-17 ปี ซึ่งเป็นช่วงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายให้สามารถได้รับความช่วยเหลือและคำแนะนำที่มีประโยชน์ในการดำเนินชีวิต โดยคณะผู้วิจัยได้พัฒนาโปรแกรมโดยสร้าง Module จำนวน 3 Module ได้แก่ Module การเข้าร่วมโปรแกรมของเด็กและเยาวชน (Module-Child) Module การช่วยเหลือเด็กและเยาวชน (Module-Help) Module บุคลากรให้ความช่วยเหลือเด็ก (Module-Hero)

2. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มที่ 1 เยาวชนที่กำลังเรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ที่มีอายุระหว่าง 13-17 ปี ในสถานศึกษา จำนวนไม่ต่ำกว่า 4,678 คน ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร จังหวัดนนทบุรี จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดชลบุรี โดยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ 1) เป็นเด็กและเยาวชนที่กำลังเรียนอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 2) มีความสมัครใจในการเข้าร่วมโครงการ กลุ่มที่ 2 กลุ่มบุคลากรในสังคม ในกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานอัยการ นักกฎหมาย นักวิชาการ เจ้าหน้าที่จากราชทัณฑ์ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ครู อาจารย์ ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการ เป็นต้น ไม่ต่ำกว่า 597 คน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง คือ มีความสมัครใจในการเข้าร่วมให้คำปรึกษาแก่เด็กและเยาวชน มีการยืนยันตัวตนในการสมัครเข้าร่วมโปรแกรม เพื่อคัดกรองผู้ให้คำปรึกษาแก่เด็กและเยาวชน

3. เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบประเมินตนเองของเด็กและเยาวชน จำนวน 3 ชุด ได้แก่ แบบประเมินการตกเป็นเหยื่อ แบบประเมินความรุนแรง และแบบประเมินความเสี่ยงต่อการใช้ยาเสพติด จากกรมสุขภาพจิต (2563)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยกำหนดให้มีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content analysis) ทำการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยและเรียบเรียงให้สอดคล้องกับแผนการวิจัย พร้อมทั้งนำเสนอข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้รับจากการประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรม และการประเมินผลจากแบบประเมิน จะทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติขั้นพื้นฐาน ได้แก่ จำนวน (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) และแสดงผลการวิจัยในรูปแบบของตาราง ภาพ แผนภูมิ เพื่อให้เห็นภาพรวมของข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาประสิทธิภาพ Module ของโปรแกรมในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในประเทศไทย ผลการวิจัย พบว่า โปรแกรมได้มีการพัฒนา Module ในการปฏิบัติการได้มากขึ้น จำนวน 3 Module ได้แก่

1.1 Module-Child เป็น Module เพื่อให้เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมได้ลงทะเบียนเข้าเป็นสมาชิกในระบบโปรแกรม JUDA หลังจากลงทะเบียนเข้าร่วมเป็นสมาชิกแล้ว เด็กและเยาวชนทุกคนจะต้องตั้งชื่อพร้อมรหัสการเข้ามาใช้ในครั้งต่อไป หากต้องการคำปรึกษาเด็กและเยาวชนจะต้องเข้าสู่ระบบการประเมินตนเอง

เช่น สุรา ยาบ้า กัญชา สารระเหย เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.65 แต่ก็ยังอยู่ในระดับเล็กน้อย รองลงมาเป็นการแสดงออกทางอารมณ์ มีพฤติกรรมที่หวาดระแวงว่าผู้อื่นจะมาทำร้ายและไม่เป็นมิตร คะแนนเฉลี่ย 2.68 และมีการแสดงท่าทางคุกคามข่มขู่ผู้อื่น คะแนนเฉลี่ย 2.65 เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการในประเด็นที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงส่วนใหญ่ให้ความเห็นความในการดำเนินชีวิตของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มักจะได้ออกกำลังกายหลากหลายรูปแบบ ทั้งกีฬา การเต้น การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน ซึ่งเป็นการออกกำลังกายที่เหมาะสมในระดับหนึ่ง ทำให้ไม่ค่อยเหลือพลังในการทำกิจกรรมอื่น ๆ มาก สำหรับกลุ่มที่มีพฤติกรรมเสี่ยงที่มีการทำร้ายเพื่อนหรือมีการทะเลาะกันระหว่างเพื่อนทั้งในโรงเรียนเดียวกันหรือต่างโรงเรียน นักเรียนมีความคิดเห็นแตกต่างกัน โดยมีความคิดเห็นแตกต่างกันออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

กลุ่มที่ 1 การใช้ความรุนแรงประเภทการทำร้ายคนอื่น หรือการใช้กำลังเพื่อทำลายสิ่งของ หรือทำลายสิ่งแวดล้อม หรือเป็นการใช้ความรุนแรงเพื่อทำลาย ส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นในกลุ่มนักเรียนชาย และมักจะเป็นกลุ่มที่มีความเชื่อมโยงกับการใช้ยาเสพติดหรือกลุ่มที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่ทำผิดระเบียบของโรงเรียนอยู่เป็นประจำ ส่วนกลุ่มนักเรียนหญิงมักจะมีจำนวนน้อย และมีความรุนแรงไม่เท่าเทียมกับผู้ชาย

กลุ่มที่ 2 การใช้ความรุนแรงแบบทำร้ายตนเอง ซึ่งในโรงเรียนแต่ละแห่งมีจำนวนน้อย หรือบางโรงเรียนแทบไม่มีเลย เพราะนักเรียนหรือเพื่อนนักเรียนที่มักจะทำร้ายตนเอง มักจะไม่ค่อยได้มาโรงเรียน หรือผู้ปกครองมักจะส่งไปที่โรงพยาบาลมากกว่า

2.3 การประเมินความเสี่ยงต่อการใช้ยาเสพติด จากการประเมินตนเองของเด็กและเยาวชนเกี่ยวกับความเสี่ยงต่อการใช้ยาเสพติด พบว่า มีเด็กและเยาวชนเกี่ยวข้องกับยาเสพติดในระดับน้อยมาก โดยในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา พบว่า มีการใช้สารระเหยและกัญชา อยู่บ้างเล็กน้อย ส่วนใหญ่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับโดยตรงกับยาเสพติด แต่มีส่วนรู้เห็นและทราบว่ายาเสพติดประเภทต่าง ๆ ได้มีการจำหน่าย หรือมีใครเสพยา โดยยาเสพติดที่เด็กและเยาวชนทราบว่ามีการใช้ในชุมชน คือ ยาบ้า ไอซ์ ยาอี กัญชา สารระเหย และยาเสี่ยสาว เป็นต้น สำหรับการประเมินความเสี่ยงต่อการใช้ยาเสพติด พบว่า เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ร้อยละ 99.34 ไม่เคยใช้ยาและสารเสพติดหลักที่ใช้ในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา นอกจากนี้ ร้อยละ 0.55 ใช้สารเสพติดเพียง 1 – 2 ครั้ง และใช้เดือนละ 1 – 3 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.55 สำหรับการสำรวจความต้องการหรือการมีความรู้สึกรู้จักใช้ยาเสพติดจนทนไม่ได้ นั่น พบว่าเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ร้อยละ 99.96 ไม่เคยมีความต้องการดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ยังมีเด็กและเยาวชนร้อยละ 0.04 ยังมีความต้องการหรือการมีความรู้สึกรู้จักใช้ยาเสพติดจนทนไม่ได้ การสำรวจในเรื่องการใช้ยาเสพติดทำให้เกิดปัญหาสุขภาพ ครอบครัวยุติธรรม กฎหมายหรือปัญหาทางการเงิน พบว่า เด็กและเยาวชนร้อยละ 99.89 ไม่เคยมีปัญหา ส่วนร้อยละ 0.1 มีปัญหาดังกล่าวเพียง 1 – 2 ครั้ง การสำรวจการใช้ยาเสพติดทำให้ไม่สามารถรับผิดชอบหรือทำกิจกรรมที่คุ้นเคยทำตามปกติได้ พบว่า เด็กและเยาวชนร้อยละ 99.34 ไม่เคยมีปัญหาในประเด็นดังกล่าว และร้อยละ 0.40 มีปัญหาเพียง 1 – 2 ครั้ง และร้อยละ 0.26 มีปัญหาเดือนละ 1-2 ครั้ง

ในการดำเนินงานโครงการครั้งนี้ มีโรงเรียนบางแห่งได้นำกลุ่มเด็กและเยาวชนที่มีความเสี่ยง หรือมีพฤติกรรมเสี่ยงในการกระทำผิด หรือเป็นเด็กที่เคยผ่านการกระทำผิดมาแล้วทั้งในระดับรุนแรง ระดับกลาง และระดับเฝ้าระวัง เข้าร่วมโครงการทำให้ผู้วิจัยได้ขอสัมภาษณ์เด็กและเยาวชนในประเด็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ยาเสพติด พบว่า เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่กระทำผิดในประเด็นเกี่ยวกับการละเมิดระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน ในเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น การโดดเรียน การสูบบุหรี่ การทะเลาะเบาะแว้ง รวมไปถึงเรื่องที่ใหญ่ขึ้น เช่น การลักขโมย การแอบสูบบุหรี่ เป็นต้น เด็กและเยาวชนเหล่านี้เคยถูกญาติเพื่อนหรือคนที่รู้จักของเด็กและเยาวชนเคยว่ากล่าว ตักเตือนวิพากษ์วิจารณ์ จับผิดหรือแสดงท่าทีสงสัยว่าคุณเกี่ยวข้องกับการใช้ยาเสพติด โดยเฉพาะครูที่ปรึกษาและ

ผู้ปกครองที่มักจะคอยจับตาดูอย่างใกล้ชิดถึงพฤติกรรมต่าง ๆ เมื่อสอบถามไปถึงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่จะไม่กระทำผิดอีก เด็กและเยาวชนให้ความเห็นว่ามีความพยายามที่จะหยุดพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ เช่นกัน แต่บางครั้งไม่สามารถทำได้เต็มที่ เนื่องจากมีเพื่อนและสิ่งแวดล้อมที่กระตุ้นให้กระทำผิด แต่ก็ยังมีผู้ปกครองและครูที่ปรึกษาคอยดูแลทำให้ไม่สามารถทำได้เต็มที่และไม่สามารถเลิกพฤติกรรมได้ร้อยเปอร์เซ็นต์เช่นกัน แต่ถ้าเปรียบเทียบกันแล้วเด็กและเยาวชนที่เป็นกลุ่มเสี่ยงมีความคิดและทัศนคติที่จะเลิกกระทำผิดหรือเลิกพฤติกรรมความเสี่ยงต่าง ๆ ด้วยความสมัครใจจากการสัมภาษณ์เด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่มีพฤติกรรมเคยใช้ยาเสพติดมาก่อน พบว่า เคยมีความพยายามในการหยุดหรือเลิกใช้ยาเสพติดมาก่อนแต่ไม่ประสบผลสำเร็จร้อยเปอร์เซ็นต์เช่นกัน เนื่องจากยังคงอยู่ในสิ่งแวดล้อมเดิมเพื่อนกลุ่มเดิม และการใช้ชีวิตประจำวันอยู่ในรูปแบบเดิม ทำให้การเลิกพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ ได้ผลไม่เต็มที่

3. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในการให้คำปรึกษาและช่วยเหลือเด็กและเยาวชน คณะผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือไปยังหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อให้เข้าร่วมโปรแกรม JUDA ใน Modules-Hero เพื่อให้สามารถเป็นบุคคลที่ให้คำปรึกษาแก่เด็กและเยาวชนได้ตามความถนัดและความเหมาะสม และเพื่อให้เกิดความปลอดภัยในข้อมูลทั้งข้อมูลส่วนบุคคล และการกลั่นกรองข้อมูลของบุคลากรหรือ Hero ก่อนที่จะลงทะเบียนเข้าร่วมโครงการ จะต้องมีกรยืนยันตัวตนก่อนการลงทะเบียนเข้าใช้งาน โดยกลุ่มผู้ดูแลระบบจะคัดกรองและดูแลเบื้องหลังของการเข้าใช้งานของ Hero ทุกคน เพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่เด็กและเยาวชนที่มาขอรับคำปรึกษา สำหรับหน่วยงานและ Hero ที่สมัครลงทะเบียนใช้งานใน Modules-Hero แล้วมีดังนี้

3.1 กลุ่มนักเรียนนายร้อยตำรวจ ซึ่งในงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาประสิทธิภาพโปรแกรมการให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยง (Buddy Cop Program : BCP) กลุ่มเป้าหมายสำคัญ คือ การนำนักเรียนนายร้อยตำรวจร่วมเป็นเครือข่ายสำคัญในการให้ความช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่เด็กและเยาวชนที่เรียกว่า Buddy Cop Program (BCP) โดยมีนักเรียนนายร้อยแกนนำเข้าร่วมการดำเนินกิจกรรม ได้แก่ 1) การร่วมเป็น Hero ในการให้คำปรึกษาแก่เด็กและเยาวชน 2) การมีส่วนร่วมในการให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรมในสถานศึกษา 3) การอบรมศิลปะการป้องกันตัวจากอาชญากรในรูปแบบต่าง ๆ 4) การลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อร่วมสังเกตการณ์และร่วมเป็นคณะผู้ร่วมวิจัยในการพัฒนาโปรแกรม JUDA และให้คำปรึกษาแก่เด็กและเยาวชน

3.2 กลุ่มนักจิตวิทยา โดยเป็นกลุ่มนักจิตวิทยาจากบ้านพักเด็กและเยาวชน กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำหรับหน้าที่สำคัญของนักจิตวิทยาที่นอกจากจะเป็นเครือข่ายกลุ่ม Hero ยังเป็นวิทยากรให้แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานะจิตให้แก่เด็กและเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรม รวมถึงการมีส่วนร่วมให้คำแนะนำเกี่ยวกับแบบประเมินผลด้านจิตของเด็กและเยาวชน

3.3 กลุ่มเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ พนักงานอัยการ ทนายความ และเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญด้านกฎหมาย เช่น นิติกร เป็นต้น จะทำหน้าที่หลักในการให้คำปรึกษาผ่าน Modules-Help

จากการรวบรวมรายชื่อของกลุ่ม Hero หรือบุคคลหรือผู้ใหญ่ หรือบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม และสังคมที่ส่งรายชื่อเข้าร่วมโครงการ จำนวน 297 คน พบว่า เป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจ/ นักเรียนนายร้อยตำรวจ จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 35.35 คณะครูอาจารย์จากสถาบันการศึกษา จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 20.88 อาจารย์จากมหาวิทยาลัย จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 13.80 เป็นนักวิชาการ จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 42.79 เป็นนักกฎหมาย จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 4.71 ส่วนอื่น ๆ จะเป็นนักจิตวิทยา เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์

เจ้าหน้าที่กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เจ้าหน้าที่จากกระทรวงสาธารณสุข กรมการปกครอง ผู้ประกอบการ และผู้นำชุมชนและประชาชน

อภิปรายผล

1. Module-Child เป็น Module เพื่อให้เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมได้ลงทะเบียนเข้าเป็นสมาชิกในระบบโปรแกรม JUDA หลังจากลงทะเบียนเข้าร่วมเป็นสมาชิกแล้ว เด็กและเยาวชนทุกคนจะต้องตั้งชื่อพร้อมรหัส การเข้ามาใช้ในครั้งต่อไป หากต้องการคำปรึกษาเด็กและเยาวชนจะต้องเข้าสู่ระบบการประเมินตนเองจากแบบสอบถามที่โครงการฯ ได้กำหนดไว้ 3 ประเภท ได้แก่ แบบประเมินการตกเป็นเหยื่อ แบบประเมินความรุนแรง และแบบประเมินความเสี่ยงต่อการใช้ยาเสพติด แบบประเมินดังกล่าวจะทำให้เด็กและเยาวชนทราบว่าตนเองตกอยู่ในความเสี่ยงประเภทใด เพื่อขอรับคำปรึกษาจากกลุ่ม Hero ได้อย่างเหมาะสม ในการดำเนินโครงการครั้งนี้ พบว่ามีเด็กและเยาวชนเข้าร่วมโครงการ จำนวน 4,678 คน มีเด็กและเยาวชนที่สามารถลงทะเบียนเข้าสู่การเป็นสมาชิก และทำการประเมินตนเองสำเร็จ จำนวน 2,731 คน เป็นเพศชาย จำนวน 1,060 คน คิดเป็นร้อยละ 44.71 และเพศหญิง จำนวน 1,311 คน คิดเป็นร้อยละ 55.29 โดยมีสาเหตุหลักมาจากเด็กและเยาวชนบางส่วนไม่มีระบบอินเทอร์เน็ตหรือโทรศัพท์มือถือที่มี version 14 ขึ้นไปในการลงทะเบียนเข้าสู่ระบบ นอกจากนี้บางโรงเรียนไม่มีระบบอินเทอร์เน็ตให้เด็กและเยาวชนดาวน์โหลดโปรแกรมได้ใน ณ เวลาที่ลงทะเบียน และโทรศัพท์ของเด็กและเยาวชนบางคนระบบความจำของโทรศัพท์เต็มไม่สามารถดาวน์โหลดโปรแกรมเพิ่มได้ จากความขัดข้องทางด้านความพร้อมภายนอกดังกล่าว ทำให้เด็กและเยาวชนลงทะเบียนสำเร็จได้เพียงร้อยละ 50.68 ซึ่งถือว่ามีจำนวนครึ่งหนึ่งของเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการ

นอกจากนี้ โรงเรียนบางแห่งไม่มีพื้นที่เพียงพอหรือไม่มีเทคโนโลยีเพียงพอในการเข้าร่วมโครงการ ทำให้คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ให้ความรู้ในการป้องกันอาชญากรรม สอดคล้องกับแนวคิดเทคโนโลยีในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ คือ โปรแกรม Police i-Alert U ซึ่งเป็นแอปพลิเคชันที่จะมีความปลอดภัย ผู้ใช้งานต้องลงทะเบียนกรอกรายละเอียดของผู้ใช้ในการสมัครเข้าใช้งานและเมื่อแจ้งเหตุ ข้อมูลของคุณหมายเลขโทรศัพท์ ชื่อ รวมถึงตำแหน่งที่อยู่ของผู้แจ้งเหตุจะไปปรากฏอยู่ในข้อมูลของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ท้องที่เกิดเหตุทันที เพื่อสามารถเข้ารับความช่วยเหลือโดยตรง พร้อมทั้งการแจก QR Code ให้แก่นักเรียนเพื่อเข้าไปใช้งานลงทะเบียน และดาวน์โหลดโปรแกรมในภายหลัง และการมอบหมายให้ครูที่ปรึกษาเป็นผู้ประสานงานในการกำกับดูแลการลงทะเบียนเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียนในสถานศึกษานั้น ๆ ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า และสามารถที่จะให้เด็กและเยาวชนได้มีช่องทางในการเข้าร่วมกิจกรรมได้ในอนาคต สำหรับบางโรงเรียนได้ขอให้ นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเข้าร่วมโครงการ ซึ่งในการดำเนินโครงการครั้งนี้มุ่งหมายเฉพาะนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แต่เพื่อให้เกิดการขยายผลไปยังช่วงชั้นอื่น ๆ และทำให้นักเรียนในระดับชั้นอื่นได้มีช่องทางในการขอความช่วยเหลือ ทำให้โครงการได้กำหนดระดับกลุ่มเป้าหมายให้มีอายุที่หลากหลายหรือต่ำกว่า 15 ปี ในส่วนของการขยายผลการป้องกันอาชญากรรมไปยังกลุ่มเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยง พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่พร้อมที่จะให้เด็กกลุ่มเสี่ยงปรากฏตัวหรือแสดงตัว เนื่องจากเป็นการตีตราเด็กและเยาวชน อาจจะทำให้เด็กเกิดความอาย สิ่งที่สามารถดำเนินการได้คือ การนำเด็กเข้าร่วมกิจกรรมโดยไม่เอ่ยถึงคำว่า “กลุ่มเสี่ยง” เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้มีความเท่าเทียมกันในทุก ๆ ด้าน ไม่เป็นการกำหนดระดับชั้นในการเข้าร่วมกิจกรรม และไม่เป็นการตีตราว่าเป็นเด็กกลุ่มเสี่ยง แต่เพื่อให้คณะผู้วิจัยได้ทราบว่าเด็กและเยาวชนกลุ่มใดคือกลุ่มเสี่ยงนั้น คณะผู้วิจัยได้ทำการ

สังเกตการณ์จากการเข้าร่วมกิจกรรม และได้รับความร่วมมือจากผู้อำนวยการโรงเรียนในการร่วมสังเกตการณ์ เพื่อให้เด็กและเยาวชนกลุ่มดังกล่าวได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมได้ทุกกิจกรรม และได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกับเพื่อน ๆ และไม่เป็นการจับตามองพฤติกรรมที่จะทำให้เด็กเกิดความอึดอัดใจ สำหรับโรงเรียนที่ตอบรับการเข้าร่วมกิจกรรม แต่ยังไม่พร้อมที่จะส่งเด็กนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมในวันและเวลาที่คณะผู้วิจัยกำหนดไว้ ได้ขอให้คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพิ่ม หรือประชุมเพิ่ม หรือแม้กระทั่งในโรงเรียนที่เคยลงพื้นที่ก็ได้ขอให้คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ในการให้ความรู้แก่เด็กนักเรียนเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรมในทุก ๆ ปี เพื่อเป็นการให้ความรู้แก่เด็กและให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ได้ใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ และได้มีแนวทางในการติดต่อขอความช่วยเหลือกับเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อป้องกันการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนที่สาเหตุหลัก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนักวิชาหลายท่าน ที่เห็นว่าสาเหตุการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนมีหลาย ปัจจัย ได้แก่ สภาพร่างกายที่ผิดปกติ สภาพจิตใจที่เปราะบาง สภาพแวดล้อมในบ้านและที่อยู่อาศัย โรงเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน การใช้ยาเสพติด อิทธิพลของสื่อ (Louis, 2015) สาเหตุของการกระทำผิดของเด็กไม่ได้เกิดจากสาเหตุเดียวแต่มีสาเหตุถึง 3 ประการ ได้แก่ (Priyanka, 2016) ดังคำพูดดังกล่าวของคุณครูท่านหนึ่งได้ก่อให้เกิดคุณค่าแก่งานวิจัย และทำให้คณะผู้วิจัยมีแนวคิดในการที่จะดำเนินกิจกรรมและโครงการต่อไป แม้ว่าโครงการจะสิ้นสุดการดำเนินงานตามปีงบประมาณ แต่คณะผู้วิจัยจะดำเนินกิจกรรมต่อไปโดยการนำโปรแกรม JUDA มาเป็นตัวขับเคลื่อนให้เป็นเครื่องมือในการดำเนินโครงการต่อไปในอนาคต และขยายผลต่อไปยังโรงเรียนอื่นๆ ต่อไป

2. Module-Help เป็น Module ที่มีลักษณะเป็นพื้นที่ Chat Bot ให้นักเรียนที่สมาชิกเป็นสมาชิกที่ผ่านการประเมินตนเองแล้วเลือก Hero ที่ให้คำปรึกษา และเลือกด้านการขอความช่วยเหลือ โดยโครงการได้กำหนดด้านให้ความช่วยเหลือ จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 ด้านการป้องกันอาชญากรรม ด้านที่ 2 การป้องกันตนเองจากการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ด้านที่ 3 ด้านสุขภาพ ด้านที่ 4 ด้านการเรียน ด้านที่ 5 ด้านกฎหมาย และด้านที่ 6 ด้านอื่นๆ ลักษณะการขอความช่วยเหลือ เด็กและเยาวชนจะเข้าไปส่งข้อความหา Hero ที่นักเรียนเลือกมาปรึกษา และระบบจะแจ้งเตือนไปยัง Hero ว่ามีข้อความการขอคำปรึกษาจากเด็กและเยาวชนโปรแกรม Buddy Cop Program เพื่อให้ Hero ได้มาตอบข้อความ การได้ตอบข้อความดังกล่าวจะเป็นไปในระบบเท่านั้น โปรแกรม JUDA ไม่สนับสนุนให้มีการตอบโต้กันช่องทางอื่น เนื่องจากป้องกันไม่ให้มีฉ้อโกงใช้โปรแกรม JUDA เป็นช่องทางในการหลอกลวงเด็กและเยาวชน และป้องกันการละเมิดเวลาส่วนตัวในการขอคำปรึกษา เพื่อให้เด็กและเยาวชนและ Hero ได้มีพื้นที่ในการปรึกษาระหว่างกันเฉพาะทางและเป็นทางการและไม่เป็นการล่วงล้ำพื้นที่ส่วนตัวของแต่ละฝ่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของ อลิสา สุขแก้ว (2561) ที่เน้นให้โปรแกรมที่ใช้บน Application เป็นอุปกรณ์ที่พกพาได้ จึงมีคุณสมบัติเด่นคือ ขนาดเล็กน้ำหนักเบาใช้พลังงานค่อนข้างน้อย ปัจจุบันมักใช้ทำหน้าที่ได้หลายอย่างในการติดต่อแลกเปลี่ยนข่าวสารกับคอมพิวเตอร์

3. Module-Hero เป็น Module ที่ให้ผู้ใช้สนใจดีในสังคมได้ลงทะเบียนเป็นสมาชิกโปรแกรม JUDA และได้มีการยืนยันตัวตนจากผู้ดูแลระบบ เพื่อให้มั่นใจว่าไม่ใช่มีฉ้อโกงแฝงตัวมาหลอกลวงเด็กและเยาวชน สำหรับกลุ่ม Hero จะเป็นบุคลากรภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ประกอบด้วย ครูและอาจารย์ เจ้าหน้าที่ตำรวจ/นักเรียนนายร้อยตำรวจ นักจิตวิทยา นักกฎหมาย นักวิชาการ อาจารย์มหาวิทยาลัย เจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ เจ้าหน้าที่กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เจ้าหน้าที่จากกระทรวงสาธารณสุข เจ้าหน้าที่จากกรมการปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ประกอบการ และผู้นำชุมชนและประชาชน คณะผู้วิจัยจะดำเนินการคัดเลือก Hero จากผู้ที่สมัครเป็นสมาชิก โดยการตรวจสอบ ชื่อ สกุล ที่ทำงาน ประวัติส่วนบุคคล เบอร์โทรศัพท์ และภาพถ่าย เพื่อยืนยัน

การเข้าร่วมเป็น Hero ในโครงการ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการหลอกลวงเด็กและเยาวชน กลุ่ม Hero เหล่านี้มีความสนใจในการที่จะให้คำปรึกษาแก่เด็กและเยาวชนที่เป็นกลุ่มนักเรียน โดยแต่ละคนจะมีความเชี่ยวชาญแตกต่างกัน เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจและนักเรียนนายร้อยตำรวจจะให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการป้องกันตนเองจากยาเสพติด การห่างไกลยาเสพติด การป้องกันตนเองจากอาชญากรรมอื่นๆ รวมถึงข้อกฎหมายในการดำเนินชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็น การจราจร การเผยแพร่ข้อมูลทางออนไลน์ การหมิ่นประมาท รวมถึงการพาดพิงผู้เยาว์หรือคดีทางเพศอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเด็กและเยาวชนมีความเสี่ยงสูงในการตกเป็นเหยื่อและกระทำผิดได้ง่ายเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 การพัฒนาโปรแกรม JUDA ให้เชื่อมโยงกับ Application ของ กระทรวงศึกษาธิการ ชื่อว่า MOE Safety Center แอปพลิเคชันความปลอดภัยในสถานศึกษา ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นนโยบายสำคัญเร่งด่วนของกระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ซึ่งเป็นความท้าทายที่จะต้องทำให้สถานศึกษาเป็นมากกว่าสถานที่ให้ความรู้ แต่ยังคงเป็นสถานที่ที่อยู่แล้วมีความสุข มีความปลอดภัยด้วย จึงได้มีการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยส่งเสริม และสนับสนุนให้เกิดความสะดวกรวดเร็วในการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา เพื่อให้เข้าถึงนักเรียน ครู ผู้ปกครอง และประชาชนทั่วไป ให้สามารถแจ้งเหตุความไม่ปลอดภัยได้อย่างทั่วถึงและรวดเร็วมากขึ้น ผ่านการใช้แอปพลิเคชัน MOE Safety Center ซึ่งมีข้อดีหลายด้าน ทำให้การร้องเรียนมีความรวดเร็ว รวมถึงปัญหาการไม่กล้าร้องเรียนก็จะหมดไปด้วย ซึ่งขณะนี้ได้รับเรื่องร้องเรียนมาแล้วกว่า 50 เรื่อง และกำลังดำเนินการแก้ไขปัญหาโดยเร็วที่สุด สำหรับวิธีการเชื่อมโยงดังกล่าวนี้ โครงการได้รับการสนับสนุนจากบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม และคณะครูจากสถาบันการศึกษาให้รวมเป็น Application ที่สามารถใช้งานจบทุกอย่างในที่เดียว โดยโปรแกรม MOE ทำหน้าที่ในการแจ้งเตือนอาชญากรรม ส่วนโปรแกรม JUDA ทำหน้าที่ในการขอคำปรึกษาได้ในทุก ๆ เรื่อง และขอความช่วยเหลือได้โดยตรง เพราะมีสัญญาณการเตือนอยู่เสมอ ดังนั้น โปรแกรมทั้ง 2 Application ที่สามารถใช้งานบนระบบอินเทอร์เน็ตได้โดยตรงจึงมีความเหมาะสมในการนำไปใช้กับสถานศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

1.2 การประชาสัมพันธ์โปรแกรม JUDA ในสถานศึกษาให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น โดยการทำหนังสือเวียนจากโรงเรียนนายร้อยตำรวจ และการส่ง QR Code ในการลงทะเบียนโดยไม่ต้องส่งรายชื่อเข้าร่วมกิจกรรม แต่เป็นการกระจายและประชาสัมพันธ์ให้โปรแกรม JUDA เป็นที่รู้จักทั่วประเทศ และส่งหนังสือเวียนไปยังสถานศึกษาในแต่ละจังหวัด เพื่อให้แกนนำสถานศึกษาเป็นเครือข่ายสำคัญในการนำโปรแกรม JUDA ไปใช้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 การสร้างชมรมหรือสโมสรเด็กและเยาวชนแกนนำ เพื่อป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา โดยให้นักเรียนแกนนำในแต่ละโรงเรียนเป็นผู้ขับเคลื่อนชมรม และให้นำโปรแกรม JUDA เป็นเครื่องมือในการประสานงานการขอคำปรึกษา และเป็นสื่อกลางในการดำเนินกิจกรรมระหว่างโรงเรียน ซึ่งถือว่าการสร้างกลไกให้โรงเรียนได้มีเครื่องมือสำคัญในการป้องกันอาชญากรรมในสถานศึกษาอีกทางหนึ่ง

2.2 การจัดประชุม Hero กับกลุ่มนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้แนวทางในการป้องกันอาชญากรรม และนำเทคนิคใหม่ ๆ ที่ทันสมัยมาพัฒนาและปรับปรุงโปรแกรมให้สามารถนำไปใช้ถึงเด็กและเยาวชนได้ทุกกลุ่ม

2.3 การประชาสัมพันธ์ให้มีการนำโปรแกรม JUDA ไปใช้ร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจในสถานีตำรวจท้องถิ่นกับสถาบันการศึกษา เพื่อให้เกิดการสร้างการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมในสังคมต่อไป

3. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

3.1 การอบรมให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชนในการป้องกันตนเองจากอาชญากรรม และการป้องกันตนเองจากพฤติกรรมเสี่ยง ซึ่งควรจัดเป็นหลักสูตรสำหรับการเรียนการสอนในรายวิชาที่เหมาะสม

3.2 การนำโปรแกรม JUDA มาประยุกต์ใช้ในชั้นเรียน หรือการทำวิจัยชั้นเรียนเพื่อพัฒนาต่อยอดโปรแกรมการขอคำปรึกษา ให้เด็กและเยาวชนได้มีพื้นที่ปลอดภัยในการปรับปรุง และพัฒนาแนวคิดจากบุคคลต้นแบบในสังคม

3.3 เพิ่มมาตรการในการกลั่นกรองกลุ่มผู้ให้คำปรึกษาแก่เด็กและเยาวชน ที่จะต้องมีการรับรองและสัมภาษณ์ก่อนการลงทะเบียนการใช้งาน เพื่อให้มั่นใจได้ว่าเด็กและเยาวชนจะปลอดภัยหรือให้คำปรึกษาที่เกิดประโยชน์แก่เด็กและเยาวชน

เอกสารอ้างอิง

- พร้อมเลิศ หล่อวิจิตร. (2555). **คู่มือเขียนแอป Android สำหรับผู้เริ่มต้น**. โปรวีชั่น : กรุงเทพฯ.
- เปรมิกา สนิทพจน์. (2565). **การพัฒนารูปแบบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการดำเนินคดีเด็กอายุไม่เกิน 15 ปี**. ปรัชญาดุษฎีนิพนธ์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุชาดา พลาชัยภิมย์ศิลป์. (2554). **แนวโน้มการใช้โมบายแอปพลิเคชัน**. *วารสารนักบริหาร*, 31(4), 110-115.
- สุรัตน์ สาเรืองและคณะ. (2565). **การพัฒนาประสิทธิภาพโปรแกรมประยุกต์สำหรับการรวบรวมข้อมูลการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในระดับสถานีตำรวจ**. กรุงเทพฯ : สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ.
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2565). **เปิดสถิติคดีเด็กและเยาวชนกับโอกาสที่หวังให้กลับตัวเป็นคนดีคืนสังคม**. สืบค้นเมื่อ 12 สิงหาคม 2565 จาก <https://www.springnews.co.th/feature/828366>
- อลิสา สุขแก้ว (2561). **Mobile Application คืออะไร และมีประโยชน์อย่างไร**. สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2564 จาก <https://www.mindphp.com/forums/viewtopic.php?f=198&t=45583>.
- Arseneault, L., Tremblay, R.E., Boulerice, B., Sèquin, J.R., and Saucier, J.F. (2000). **Minor physical anomalies and family adversity as risk factors for violent delinquency in adolescence**. *National Library of Medicine*, 157(6), 917-923.
- Debbie, J.G. and Ron, G. (2016). **Juvenile Justice: A Collection of True-Crime Cases 1st Edition**. English: Pearson.
- Louis, H. (2015). **Causes of Juvenile Delinquency**. English: GRIN Verlag.
- Priyanka, Y. (2016). **Juvenile Delinquency as a Behavioural Problem**. *The International Journal of Indian Psychology*, 4(1), 293-309.

การยุติปัญหาในชุมชนด้วยบทบาทการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน Solving problems in the community with confidence mediating disputes

สิทธิพัฒน์ เฉลิมยศ¹

¹กองบัญชาการศึกษา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

Sitthipat Chalermmyot¹

¹Police Education Bureau, Royal Thai Police Headquarters

Rpmbase@gmail.com

รับบทความ : 14 มีนาคม 2566 แก้ไขบทความ 26 มิถุนายน 2566 ตอรับบทความ 27 มิถุนายน 2566

บทคัดย่อ

ข้อพิพาทหรือข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชนเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นบ่อยในสังคมและจะต้องได้รับการแก้ไขให้ทัน่วงทีก่อนที่จะลุกลามกลายเป็นปัญหาใหญ่ ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่เป็นปัญหาระดับการปกครอง เช่น ปัญหาสัตว์เลี้ยงทำลายผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร การจอดรถขวางหน้าบ้าน การก่อเสียงดังรบกวนเพื่อนบ้าน การหมิ่นประมาท การฟ้องร้องเรื่องมรดกในครอบครัวและการทะเลาะวิวาทภายในครอบครัว ซึ่งเป็นปัญหาที่สามารถไกล่เกลี่ยให้ทั้งสองฝ่ายสามารถยอมความและทำข้อตกลงร่วมกันในการยุติปัญหา พร้อมทั้งการเสนอแนวทางในการชดเชยความผิดด้วยความสมัครใจและความเต็มใจทั้งสองฝ่าย โดยมีผู้ไกล่เกลี่ยเป็นคนกลางในการพูดคุย ซึ่งเป็นกระบวนการยุติข้อพิพาทโดยไม่ต้องขึ้นศาลหรือเสียเวลาหรือสิ้นเปลืองงบประมาณในการดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรม ดังนั้น การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนจึงได้ถูกกำหนดขึ้นจากพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 เพื่อขับเคลื่อนการยุติข้อพิพาทในชุมชนและการชี้แจงให้ประชาชนเห็นถึงข้อดีในการไกล่เกลี่ยให้คดีจบในระดับชุมชนดีกว่าการขึ้นศาลหรือการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมที่ทำให้สิ้นเปลืองเงินและเสียเวลาในการดำเนินคดีและเป็นการช่วยลดคดีที่ขึ้นสู่ศาล เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรมและประชาชนได้รับผลประโยชน์ในระดับการไกล่เกลี่ยภาคประชาชน

คำสำคัญ : การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน, การยุติข้อพิพาทข้อขัดแย้งในชุมชน, การจัดการความขัดแย้ง, ชุมชน

Abstract

Disputes or conflicts arising in the community are frequent problems in society and must be addressed in a timely manner before it becomes a big problem. Most of the problems are administrative problems such as the problem of pets destroying agricultural products. Parking in front of the house making noise disturbing the neighbors defamation Family inheritance lawsuit and quarrels within the family, which is a problem that can be mediated for both parties to be able to compromise and make an agreement to resolve the problem along with offering guidelines for voluntary compensation and the willingness of

¹ พ.ต.อ. อาจารย์ (สบ4) กลุ่มงานอาจารย์ กองบัญชาการศึกษา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

both parties with a mediator as a mediator in the discussion This is a process to settle disputes without going to court or waste time or waste of budget in litigation in the judicial process. Therefore, mediation in the people's sector has been established from the Conciliation Act B.E. 2562. To drive the settlement of disputes in the community and explaining to the public the advantages of mediating the case at the community level rather than going to court or entering the justice system that wastes money and wastes time in prosecuting. Reduce cases that go to court to provide flexibility in litigation in the judicial process and people receive benefits at the level of mediation in the people's sector.

Keyword: Civil dispute mediation, Resolving conflicts in the community, Conflict management, Community

บทนำ

แนวทางการจัดการความขัดแย้งหรือข้อพิพาทในชุมชนของสังคมไทยที่ผ่านมา ยังคงมุ่งเน้นให้ประชาชนที่อยู่ใกล้ชิดกับปัญหาข้อพิพาทเป็นผู้ดำเนินการด้วยตนเอง โดยเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานในชุมชนตามแนวคิดยุติธรรมชุมชน (Community Justice) ซึ่งเป็นแนวคิดดังกล่าวเกิดขึ้นเพื่ออุดช่องว่างของระบบยุติธรรมกระแสหลัก ด้วยการให้ชุมชนแก้ปัญหาด้วยตนเองได้อย่างสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน (ชัชวาลย์ สุขสมจิตร, 2561) ซึ่งยุติธรรมชุมชนจะให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาเพื่อเน้นการยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิต และแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดความปลอดภัยของคนในชุมชนและผลประโยชน์ร่วมกันของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง (Chumpa, 2014) โดยภาครัฐเป็นผู้สนับสนุนและส่งเสริมให้กลุ่มผู้นำชุมชนเป็นผู้ดำเนินงาน โดยออกเป็นข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติงานประณีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2530 เพื่อให้ผู้ใหญ่บ้านและผู้นำชุมชนดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในหมู่บ้านได้ ซึ่งเป็นกลไกชุมชน เช่นกับประเทศฟิลิปปินส์ที่มีการใช้กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในระดับชุมชนในหมู่บ้าน (บาร์ังไกย์) เรียกว่าระบบยุติธรรมของบาร์ังไกย์ (Barangay Justice System) เป็นหน่วยงานท้องถิ่นเทียบเท่าหมู่บ้านโดยให้ผู้นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นคนกลางผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (วันชัย วัฒนศัพท์, 2555)

อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ความขัดแย้งหรือข้อพิพาทในชุมชนก็ยังไม่มีความโน้มที่ลดน้อยลง ทั้งที่ปัจจุบันสังคมทุกภาคส่วนกำลังต้องการแสวงหาทางออกของการจัดการกับปัญหาของประเทศชาติ เพื่อให้เกิดความสงบสุขของคนในประเทศ เพราะเริ่มตระหนักตรงกันว่า การใช้วิธีจัดการความขัดแย้งโดยกระบวนการศาลอาจไม่ใช่วิธีการจัดการกับความขัดแย้งที่ดีที่สุด เพราะนอกจากกระบวนการศาลจะไม่สามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งให้หมดไปได้แล้วยังก่อให้เกิดเป็นความขัดแย้งลุกลาม กลายเป็นความแค้นระหว่งครอบครัวและญาติพี่น้องของคู่พิพาท เป็นความขัดแย้งเรื้อรังไม่มีวันจบสิ้น (ธปภัค บุรณสิงห์, 2563) นอกจากนี้การยุติความขัดแย้งในชุมชนโดยผู้นำชุมชนไม่สามารถนำมาใช้เป็นหลักฐานในชั้นศาลได้ เนื่องจากผู้ไกล่เกลี่ยไม่ได้ขึ้นทะเบียนตามกฎหมายและไม่ได้รับการรับรองตามกฎหมาย

ดังนั้น รัฐบาลจึงได้กำหนดให้มีพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ขึ้น เพื่อให้กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่ง ซึ่งมีทุนทรัพย์ไม่มากนักและข้อพิพาททางอาญาบางประเภทมีระบบและมาตรฐานเดียวกัน โดยกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ไกล่เกลี่ยและการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ไกล่เกลี่ย เพื่อจัดระเบียบการประกอบอาชีพผู้ไกล่เกลี่ยและคุ้มครองประโยชน์ของคู่กรณีและบุคคลอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับข้อพิพาท ซึ่งการตราพระราชบัญญัตินี้ สอดคล้องกับเจตนารมณ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 26 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว

และช่วยให้การไกล่เกลี่ยในชุมชนได้รับการแก้ไขอย่างถูกต้อง ซึ่งในปัจจุบันข้อพิพาททางแพ่งและทางอาญาเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก เห็นควรให้นำกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งซึ่งมีทุนทรัพย์ไม่มากนักและข้อพิพาททางอาญาบางประเภทมากำหนดเป็นกฎหมายกลางเพื่อให้หน่วยงานของรัฐ พนักงานสอบสวนหรือศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนใช้ในการยุติหรือระงับข้อพิพาทดังกล่าว โดยคำนึงถึงความยินยอมของคู่กรณีเป็นสำคัญ ทำให้ปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลลดน้อยลง ลดปัญหาความขัดแย้ง เกิดความสมานฉันท์ขึ้นในสังคม ลดงบประมาณแผ่นดินและเสริมสร้างสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ บทความฉบับนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอถึงความสำคัญของการนำหลักการสำคัญในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมาแก้ไขปัญหาข้อพิพาทในชุมชน ทั้งการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามหลักพุทธ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้วยความสมัครใจ เป็นต้น ดังนั้น การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในหลาย ๆ รูปแบบจะถูกนำมาใช้ให้เหมาะสมกับบริบทและประเภทความขัดแย้งในชุมชน เนื่องจากชุมชนเป็นสังคมที่มีผู้นำ ประชาชนและสถาบันสำคัญต่าง ๆ จึงเป็นพื้นที่สำคัญที่จะต้องได้รับการสร้างให้เกิดสิ่งแวดล้อมที่ดีและเป็นแหล่งสำคัญในการดำเนินชีวิตของประชาชน ประการสำคัญเพื่อให้การปกครองภายในชุมชนและการอำนวยความสะดวกในชุมชนให้เกิดขึ้นอย่างเท่าเทียมและยุติธรรมอย่างทั่วถึงประชาชนทุกระดับ

เนื้อหา

ความขัดแย้งหรือข้อพิพาทในชุมชนที่มีทั้งความขัดแย้งรุนแรงชัดเจนและความขัดแย้งที่ไม่รุนแรงชัดเจน ตัวอย่างของความขัดแย้งที่ชัดเจนรุนแรง ได้แก่ ความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในครอบครัวหรือเครือญาติ มีสาเหตุมาจากการติดสิ่งเสพติดของสมาชิกบางคน การเล่นเกมพนัน การแบ่งปันมรดกของครอบครัวไม่เท่ากัน ความขัดแย้งของสมาชิกกลุ่มองค์กรในชุมชน ได้แก่ การแย่งชิงน้ำเพื่อทำการเกษตร สัตว์เลี้ยงไปทำลายพืชไร่ของชาวบ้าน การพูดกล่าวร้าย หมิ่นประมาทกันและเรื่องการเตรียมพื้นที่เพาะปลูกลูกกล้าที่ดินของผู้อื่น ความขัดแย้งเกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครอง กรณีการแย่งชิงกันดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านและเรื่องของผู้ใหญ่บ้านไม่ทำหน้าที่ผู้นำที่ดี ขอบเขารัดเอาเปรียบชาวบ้านที่ไม่ใช่พวกของตน ความขัดแย้งในเรื่องทรัพยากร เช่น มีการบุกรุกตัดไม้ทำลายป่าเพื่อขยายพื้นที่ทำกิน มีการลักลอบตัดไม้ไปขาย สมาชิกในชุมชนใช้สารเคมีในการเกษตรไม่ระมัดระวังเอาไปทิ้งและล้างภาชนะในลำน้ำของหมู่บ้าน ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มชาวบ้านกับพระสงฆ์และภิกษุในเรื่องเกี่ยวกับผลประโยชน์ของวัด ความขัดแย้งเรื่องของการศึกษาในชุมชน เช่น พ่อแม่ผู้ปกครองเด็กเล็กในหมู่บ้านไม่พอใจที่ผู้นำหมู่บ้านไม่จัดตั้งศูนย์อบรมเลี้ยงเด็กเล็ก สมาชิกในครอบครัวได้รับโอกาสในการศึกษาไม่เท่าเทียมกันและความขัดแย้งระหว่างสมาชิกชุมชนกับทางการ เช่น กรณีชาวบ้านเจรจาทันทีเรียกร้องให้ทางการประกันราคาพืชผัก ผลไม้ แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีความขัดแย้งที่ชุมชนไม่ได้รับรู้ เป็นความขัดแย้งระหว่างบุคคลที่ไม่รุนแรงนักไม่แสดงออกให้ปรากฏเห็นชัดเจนโดยเกิดขึ้นในชุมชนเป็นปกติ (ณัฏฐ์ เขียวงาม, 2556)

ปัญหาความขัดแย้งในระดับท้องถิ่นที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่นั้นมีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการเมืองและข้อกฎหมาย อีกทั้งโครงสร้างสังคมที่มีอยู่เดิมไม่สามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ความขัดแย้งในชุมชนท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในระดับกลุ่มผู้นำทั้งท้องถิ่นและท้องที่ จากความขัดแย้งที่ไม่รุนแรงไปสู่ขัดแย้งที่รุนแรง จากที่มีผู้เกี่ยวข้องจำนวนไม่มากก็กลายเป็นมีผู้เกี่ยวข้องมากขึ้น สาเหตุที่เป็นเช่นนั้น เนื่องจากลักษณะความสัมพันธ์เชิงสังคมของชุมชนระดับท้องถิ่นนั้นเป็นความสัมพันธ์แบบเครือญาติ พวกพ้อง ดังนั้น หากพวกพ้องตนหรือญาติ มีปัญหาขัดแย้งกับกลุ่มใด พวกพ้องก็มักจะมีปัญหาขัดแย้งตามไปด้วย จนท้ายที่สุดความขัดแย้งอาจลุกลาม

บานปลายเกินกว่าที่จะแก้ไขได้ และจากการศึกษาของสุกัญญา รุ่งทองใบสุรีย์ (2556) พบว่า กลุ่มตัวอย่างยอมรับว่าคนในชุมชนเกินครึ่งในชุมชนของตนมีความขัดแย้งที่ปรากฏออกมาแล้ว คิดเป็นร้อยละ 54.50 มีความขัดแย้งแฝงตัวอยู่ คิดเป็นร้อยละ 72.00 อันแสดงให้เห็นถึงสภาพบรรยากาศความไม่พอใจที่พร้อมจะลุกลามไปสู่ความขัดแย้งในระยะต่อไปได้ ถ้าไม่ได้รับการจัดการที่ดี (สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล, 2550) และสาเหตุของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชน จังหวัดปทุมธานีตามตัวแบบของ Moore (2003) พบว่าสาเหตุที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นบ่อยครั้งมาจากด้านผลประโยชน์ ด้านความสัมพันธ์ ด้านค่านิยม ด้านข้อมูลและด้านโครงสร้าง/กฎระเบียบตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบสาเหตุของการเกิดปัญหาความขัดแย้ง พบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนนอกเขตเทศบาล เน้นจากสาเหตุด้านผลประโยชน์และด้านความสัมพันธ์มากกว่า ส่วนชุมชนในเขตเทศบาลเน้นจากสาเหตุด้านค่านิยม ด้านข้อมูลและด้านโครงสร้าง/กฎระเบียบมากกว่า แสดงว่าในเขตเทศบาลปัญหาส่วนใหญ่จะเกิดจากพฤติกรรมเคยชินที่ไม่มีระเบียบวินัย/ พฤติกรรมลบล้างจากการอยู่อาศัยร่วมกันในชุมชนหมู่บ้านจัดสรร เช่น ปัญหาสัตว์เลี้ยง การจอดรถขวางทางเข้า-ออก การทิ้งขยะแบบไม่รับผิดชอบ ฯลฯ และการได้รับข้อมูลที่ไม่ว่าถึงเพราะต่างคนต่างอยู่ทำให้ไม่ได้พูดคุยกันและเกิดความเข้าใจผิดต่อกัน ส่วนนอกเขตเทศบาลสาเหตุส่วนใหญ่จะเกิดจากด้านผลประโยชน์ เช่น การรื้อกล้าที่ดิน (หลักเขตเดินได้) จากการทะเลาะกันแย่งลูกค้า/ แย่งกันขายของ การไม่แบ่งปันในช่วงน้ำท่วม ฯลฯ จะเห็นได้ว่าข้อพิพาทหรือความขัดแย้งในชุมชนก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบทำให้เกิดการแบ่งเป็นพรรคแบ่งพวก ทำลายความสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชน นำไปสู่ความตึงเครียดมากขึ้นมีผลกระทบต่อสุขภาพจิตของสมาชิกในชุมชนมากขึ้น ทำให้เกิดการสูญเสียทรัพยากรและเวลา ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจภายในครัวเรือน อีกทั้งยังทำให้เสียภาพลักษณ์ของผู้นำในชุมชนผลกระทบต่อเป้าหมายของการพัฒนาชุมชน บันทอนการพัฒนาชุมชนและประเทศ ทำให้การพัฒนาชุมชนและประเทศล่าช้า

บทความฉบับนี้ จึงมุ่งหมายที่จะวิเคราะห์การนำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในรูปแบบต่าง ๆ มาแก้ไขข้อพิพาทข้อพิพาทหรือความขัดแย้งในชุมชน โดยเฉพาะการนำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นทางเลือกที่เหมาะสมในการยุติปัญหาชุมชนและมีกฎหมายรองรับอย่างเหมาะสม ซึ่งตามกฎหมายการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท คือ การดำเนินการเพื่อให้คู่กรณีมีโอกาสเจรจาตกลงกัน ระวังข้อพิพาททางแพ่งและทางอาญาโดยสันติวิธีและปราศจากการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาท ทั้งนี้ ไม่รวมถึงการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ดำเนินการในชั้นศาลและในชั้นการบังคับคดี (พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562)

บทวิเคราะห์

จากปัญหาข้อพิพาทหรือความขัดแย้งในชุมชนควรได้รับการแก้ไขและยุติปัญหาด้วยความเป็นธรรมในทุกฝ่าย เนื่องจากความขัดแย้งในชุมชนส่วนใหญ่เป็นความขัดแย้งระดับที่สามารถไกล่เกลี่ยได้ เช่น การก่อเสียงดังรบกวนเพื่อนบ้าน การจอดรถขวางถนนทางเข้าออก การทะเลาะวิวาทระหว่างเพื่อนบ้าน การรื้อกล้าที่ดินจากการเกษตรหรือสัตว์เลี้ยงไปทำลายพืชทางการเกษตร เป็นต้น ซึ่งข้อพิพาทดังกล่าวถ้าไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน จะก่อให้เกิดความบาดหมางและอาจจะลุกลามไปจนถึงการทำร้ายร่างกายสาหัสได้ ดังนั้น การนำหลักการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมาใช้ในการในการยุติปัญหาในชุมชนด้วยบทบาทการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนจะมีความสำคัญ ดังนี้

1. หลักการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน

1.1. หลักการสมัครใจของทุกฝ่ายทุกคน การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนเป็นการดำเนินการที่เน้นวิถีชุมชนเป็นหลัก โดยผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจะไม่มีอำนาจชี้ขาดข้อพิพาทหรือไม่มี ข้อบังคับใด ๆ

ให้คู่กรณีต้องเข้าร่วมไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โดยกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเกิดขึ้นได้ด้วยการตัดสินใจของคู่กรณีเป็นสำคัญ โดยคู่กรณีทุกฝ่ายต้องสมัครใจเข้าร่วมเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตั้งแต่เริ่มต้นของกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (ธปภัค บูรณะสิงห์, 2563)

1.2 หลักการผ่อนปรนให้แก่กัน การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนจะเน้นการเสนอแนะให้คู่กรณีมองไปข้างหน้าในอนาคตที่ต้องอยู่อาศัยใกล้ชิดกันในชุมชนเดียวกันมากกว่าการมองย้อนกลับไปว่าใครผิดหรือใครถูก โดยในการไกล่เกลี่ยนั้นจะเน้นให้คู่กรณีผ่อนปรนให้แก่กัน เพื่อให้เกิดบรรยากาศแห่งการฟังความคิดเห็นอย่างเข้าใจกัน รับฟังความต้องการที่แท้จริงของคู่กรณี (วันชัย วัฒนศัพท์, 2555)

1.3 หลักการฟื้นฟูสานสัมพันธ์ของคู่กรณีเป็นหลักการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนที่ผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจะคอยดำเนินการโน้มน้าวให้คู่ความเจรจากัน เปิดเผยความต้องการอันแท้จริงของตนเอง พร้อมทั้งเปิดใจรับฟังความต้องการของอีกฝ่ายและลดความรุนแรงของอารมณ์ ด้วยการแสดงความเห็นอกเห็นใจของผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โดยเน้นให้คู่กรณีมีความเมตตาต่อเพื่อนร่วมทุกข์สุขในโลกและเป็นเพื่อนร่วมสังคม เพื่อนร่วมชุมชน และเป็นเพื่อนร่วมเกิด แก่ เจ็บ ตาย ดังนั้น ไม่ควรมองกันเป็นศัตรูคู่แค้นต้องเอาชนะกัน เพื่อนควรหันกลับมารัก เมตตาต่อกัน ให้อภัยกัน เพื่อให้อยู่ร่วมกันในชุมชนดั้งเดิมที่ผ่านมาเพื่อมุ่งช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชนต่อไปได้ (ธปภัค บูรณะสิงห์, 2563)

1.4 หลักการยุติคดีด้วยความพึงพอใจ เป็นหลักการยุติข้อพิพาทด้วยความพึงพอใจของคู่กรณีทุกฝ่าย ไม่บีบบังคับ ช่มชู้ หรือหลอกลวงให้คู่กรณียินยอม โดยเน้นให้คู่กรณีเป็นคนตัดสินใจเอง ไม่ว่าจะคู่กรณีจะตัดสินใจเลือกทางออกของข้อตกลงเป็นเช่นไร ยอมต้องอยู่บนฐานของความยินยอมด้วยความพึงพอใจเป็นสำคัญ (ธปภัค บูรณะสิงห์, 2563)

2. ขั้นตอนในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ประกอบด้วย วิเคราะห์ปัญหาตามหลักอริยสัจ 4 เปิดเวทีพูดคุยด้วยพระมหาวีรหาร จัดสานเสวนาแบบกัลยาณมิตร สร้างทางเลือกโดยไม่มีอคติ ยุติปัญหาด้วยดี โดยมีรายละเอียด ดังนี้ (ธปภัค บูรณะสิงห์, 2563)

2.1 วิเคราะห์ปัญหาตามหลักอริยสัจ 4 เป็นการที่ผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเริ่มต้นจากการใช้หลักอริยสัจ 4 เป็นกรอบในการวิเคราะห์ คือ เข้าใจทุกข์หรือปัญหาที่เกิดขึ้น สาเหตุของปัญหาเพื่อหาหนทางของการฟื้นคืนดี ลดต้นเหมาณะ ทิฏฐิ ทำให้บรรลุไปสู่เป้าหมาย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2062) โดยเป็นการวิเคราะห์ปัญหาเพื่อจัดการกับปัญหาหรือข้อพิพาทจำเป็นที่ต้องรู้สาเหตุของความขัดแย้ง โดยการวิเคราะห์ปัญหาหรือข้อพิพาท ตลอดจนมองหาวิธีการจัดการปัญหาหรือข้อพิพาทเพื่อนำไปสู่การอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ ผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทควรเริ่มต้นจากการใช้หลักอริยสัจ 4 เป็นกรอบในการวิเคราะห์ คือ เข้าใจทุกข์หรือปัญหาที่เกิดขึ้น สาเหตุของปัญหาไปให้ถึงเป้าหมายของการฟื้นคืนดี ลดต้นเหมาณะ ทิฏฐิ และหาวิธีการไปสู่เป้าหมาย คือ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์หรือหาวิธีการแก้ไขความขัดแย้งให้ยุติลงด้วยวิธีสมานฉันท์เพื่อการอยู่ร่วมกันต่อไปในสังคม

2.2 การเปิดเวทีพูดคุยด้วยพระมหาวีรหารเป็นการที่ผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทใช้หลักพระมหาวีรหารเป็นหลักใจและกำกับความประพฤติและปฏิบัติตนต่อคู่กรณีโดยชอบ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2551) เพื่อเอื้ออำนวยต่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน การแสดงความรักความหวังดีต่อคู่กรณีทุกฝ่ายด้วยหลักพระมหาวีรหาร โดยการบอกให้คู่กรณีเข้าใจถึงผลเสียของการเข้าสู่การเจรจาด้วยความรักความปรารถนาดี ต้องการให้ทุกฝ่ายหันหน้ามาคุยกันเพื่อให้มีทางออกของปัญหาโดยหลักกรุณาให้คู่กรณีพ้นจากปัญหาหรือทุกข์นั้น และหากคู่กรณีไม่ยอม

เข้าสู่การพูดคุยจะไปฟ้องร้องเป็นคดีต่อกันไม่สมควรใจพูดคุยก็จำเป็นทำใจวางเฉยมองด้วยใจสงบตามหลักอุเบกขา เพราะคู่กรณีเป็นฝ่ายเลือกแล้ว

2.3 การจัดสานเสวนาแบบกัลยาณมิตร เป็นการจัดเวทีสานเสวนาเพื่อแก้ปัญหาด้วยความเป็นกลาง ในชุมชนภายใต้อำนาจและหน้าที่ของผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ใช้หลักกัลยาณมิตรด้วยการแสดงการเป็นมิตร ผู้มีคุณอันบัณฑิตพึงนับหรือเพื่อนที่ดี (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2551) ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ควรมีเป้าหมายในการทำให้คู่กรณีคืนดีกันหรือสามารถมีข้อตกลงร่วมกันและนำไปสู่สันติสุขได้อย่างเหมาะสมถูกต้อง โดยการสื่อสารด้วยการเจรจาค้นหาความต้องการที่แท้จริง ด้วยความสุภาพอ่อนโยน พูดความจริง พูดถูกกาลเทศะมีน้ำใจงามพร้อมช่วยเหลือเกื้อกูลคู่กรณี คอยชี้แนะแนวทางที่ให้คู่กรณี ทำให้คู่กรณีลดอคติ การยึดมั่นความเห็นแก่ตนมากจนเกินไปช่วยให้ทางแก้ปัญหาด้วยความรักความหวังดีกับคู่กรณีทุกฝ่าย (ธปภัค บูรณะสิงห์, 2563)

2.4 สร้างทางเลือกโดยไม่มีอคติ เป็นการประสานความสัมพันธ์เพื่อสร้างทางเลือกในการแก้ปัญหา โดยไม่มีอคติ เพื่อช่วยหาทางขจัดอคติหรืออคติในใจของคู่ขัดแย้งให้ได้ โดยผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ต้องต้องขจัดอคติหรืออคติในใจของตัวเองก่อนที่จะหาทางขจัดอคติหรือ อคติในใจของคู่กรณี (วิบูล หนูยิ้มชัย, 2019) ด้วยการไม่เอนเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งด้วยเหตุ เพราะรัก เพราะเกลียด เพราะเกรงใจหรือ การหลงผิดไม่รู้เท่าทัน โดยควรแนะนำแนวทางที่เป็นกลางเพื่อให้ทุกฝ่ายได้ประโยชน์สูงสุดและพึงพอใจด้วยกันทุกฝ่าย

2.5 ยุติปัญหาด้วยดีบนสามัคคีธรรม เป็นการทำหน้าที่ของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยใช้หลักธรรมที่มีอยู่ภายในและหลักธรรมที่แสดงออกภายนอก นำมาสร้างสามัคคีและทำให้การไกล่เกลี่ยบรรลุผลสำเร็จได้ด้วยดี (วิบูล หนูยิ้มชัย, 2019) เพื่อเอื้ออำนวยผลให้ยุติปัญหาด้วยความสัมฤทธิ์ผล โดยอำนวยความสะดวกข้อพิพาทให้ยุติลงได้ด้วยดีสามารถสานสัมพันธ์ภาพที่ดีให้คู่พิพาทอยู่ร่วมกันได้ต่อไปและช่วยติดตามผลการปฏิบัติตามข้อตกลงและประเมินความสัมพันธ์จากการฟื้นคืนดีกันอย่างต่อเนื่องและช่วยเสริมสร้างบรรยากาศของความสามัคคี นำมาซึ่งความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นของคู่กรณีและในภาพรวมชุมชนอีกด้วย (ธปภัค บูรณะสิงห์, 2563) ทั้งนี้ ในการใช้รูปแบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนตามหลักการและขั้นตอนของรูปแบบ ผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนจะต้องเป็นบุคคลที่สามารถควบคุมอารมณ์ได้ดี (สติ) มีความอดทนต่อสิ่งชั่วร้าย (ขันติ) และเป็นคนดี คนเก่ง มีความรอบรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม (สัพปุริส ธรรม 7) ซึ่งถือเป็นพุทธธรรมฐานหลักของการเป็นผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนโดยพุทธสันติวิธี เพื่อให้สามารถนำความสันติสุขชุมชนอันเป็นเป้าหมายหรือความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ที่สามารถวัดความสำเร็จจากผลของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของชุมชนได้ คือ (ธปภัค บูรณะสิงห์, 2563) 1) คู่กรณีต้องมีการปฏิบัติตามข้อตกลงเพื่อยุติการขยายวงของความรุนแรงและป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรงอีกในชุมชน 2) คู่กรณีมีการฟื้นคืนความสัมพันธ์และสามารถอยู่ร่วมกันต่อไปได้ 3) คู่กรณีมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ไม่กลับไปกระทำความผิดอีก และ 4) คู่กรณีเกิดความพึงพอใจต่อกระบวนการและผลลัพธ์ที่เป็นธรรมด้วยกันทุกฝ่ายทำให้สามารถเข้าสู่สภาวะอยู่ร่วมกันอย่างสันติของชุมชน

การทำให้ข้อพิพาทภาคประชาชนจบลงด้วยวิธีการไกล่เกลี่ยของศูนย์ไกล่เกลี่ยระดับข้อพิพาทประจำชุมชน มีความเป็นกันเอง มีความสะดวกและรวดเร็วมากกว่าการดำเนินคดีในศาลหรือวิธีการอื่น เพราะกระบวนการระดับข้อพิพาทไม่ยุ่งยาก ไม่สลับซับซ้อนและไม่เป็นพิธีการมากนัก ด้วยการใช้วิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยระดับข้อพิพาทอันจะทำให้คดีจบลงในชั้นของคณะกรรมการไกล่เกลี่ยไม่ต้องเสียเวลาทำ ทำให้รู้สึกผ่อนคลายความตึงเครียดและความกังวลใจ ซึ่งต่างจากกรณีที่มีการนำคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก คือ การแจ้งความร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงานและการดำเนินคดีฟ้องร้องต่อศาล ซึ่งกระบวนการเหล่านี้มีความยุ่งยาก สลับซับซ้อนและใช้เวลานานกว่า

คดีจะจบ นอกจากนี้ประชาชนในชุมชนมีความเชื่อมั่นและเคารพศรัทธาในตัวบุคคลผู้ที่ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทว่าจะให้ความยุติธรรมแก่ประชาชนได้ เพราะผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยเป็นคนในชุมชนนั่นเอง เป็นผู้หลักผู้ใหญ่ของชุมชนที่คนส่วนใหญ่ให้ความเคารพนับถือเป็นอย่างดีอยู่แล้ว ทำให้ประชาชนเกิดความเคารพศรัทธาและเชื่อมั่นว่าจะอำนวยความยุติธรรมให้แก่พวกเขาได้ แตกต่างจากการดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักที่มีบุคคลภายนอกที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐเหล่านี้เป็นบุคคลที่ประชาชนไม่รู้จักคุ้นเคย ทำให้ประชาชนเกิดความหวาดระแวงไม่ไว้วางใจเจ้าหน้าที่ของรัฐว่าจะเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอันจะทำให้ตนเองไม่ได้รับความเป็นธรรมเท่าที่ควร (ศักดิ์ชาย สุนทรธนาภิรมย์, 2560)

สรุปได้ว่าจากหลักการสำคัญในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนมาใช้ในการแก้ไขปัญหาในชุมชนจะต้องคำนึงถึงหลักความเป็นกลางและความยุติธรรมเป็นสำคัญ ประการสำคัญ ผู้ที่ทำหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยจะต้องมีความรู้ มีจรรยาบรรณและสามารถเข้าถึงความรู้สึกของคู่กรณีทั้งสองฝ่าย เพื่อควบคุมให้สถานการณ์ในการไกล่เกลี่ยสามารถดำเนินไปได้อย่างราบรื่น และคู่กรณีทั้งสองฝ่ายมีความพึงพอใจในข้อตกลงร่วมกัน อย่างไรก็ตามในบางกรณีหากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเกิดความล้มเหลวในขั้นตอนการปฏิบัติตามข้อตกลง เนื่องจากคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงหรือไม่สามารถดำเนินการตามข้อตกลงได้ บทบาทของผู้ไกล่เกลี่ยยังคงต้องดำเนินต่อไปเพื่อให้เกิดการยุติปัญหาข้อพิพาทและแม้ว่าการไกล่เกลี่ยจะไม่สำเร็จในทุกขั้นตอน ก็ไม่ได้หมายความว่าไม่มีการไกล่เกลี่ยเกิดขึ้น เพราะปัจจัยที่ส่งผลต่อความล้มเหลวและความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยเป็นปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้และไม่สามารถบังคับได้ ดังนั้น หลักการสำคัญในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนจะต้องดำเนินการไปอย่างรอบคอบ ได้รับความสมัครใจทั้งสองฝ่ายและมีความพึงพอใจและยินดีต่อข้อตกลงร่วมกันอย่างแท้จริง

บทสรุป

จากการวิเคราะห์การยุติปัญหาข้อพิพาทในชุมชนด้วยบทบาทการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนเป็นวิธีการที่ภาครัฐได้ดำเนินการมาแล้วมากกว่า 10 ปี ดังจะพบได้จากงานวิจัยหลายชิ้นที่ได้นำเสนอการแก้ไขปัญหาข้อพิพาทและข้อขัดแย้งในชุมชนด้วยกระบวนการยุติธรรมสมานฉันท์ การนำยุติธรรมชุมชนมาเป็นกลยุทธในการดำเนินการระงับข้อพิพาทในชุมชนและตั้งศาลยุติธรรมได้สร้างทางเลือกใหม่ให้แก่ประชาชนเป็นการเพิ่มช่องทางให้ประชาชนสามารถเข้าถึงความยุติธรรมเชื่อมโยงกลไกตามกฎหมายและวิถีชีวิตประชาชนเข้าด้วยกันเพื่อนำมาซึ่งประสิทธิภาพความรวดเร็วและเท่าเทียมกัน จึงได้มีการจัดตั้งศูนย์ระงับข้อพิพาทชุมชนโดยมีผู้นำชุมชนที่ผ่านการอบรมหลักสูตรอาสาสมัครไกล่เกลี่ยชุมชนมีบทบาทในการระงับข้อพิพาท โดยทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในชุมชนของตน ซึ่งหลักสูตรดังกล่าวนี้เริ่มจัดอบรมในปี พ.ศ. 2541 จนถึง พ.ศ. 2555 ได้มีการอบรมมาแล้ว 52 รุ่น ผลปรากฏว่า ตั้งแต่ปี 2543 - 2545 มีปริมาณคดีเข้าสู่ศาลลดลง รวมทั้งความขัดแย้งในสังคมของประเทศไทยมีแนวโน้มลดลง และในระหว่างปี พ.ศ. 2563 ถึง พ.ศ. 2565 กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรมได้จัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน พ.ศ. 2562 ครบ 50 เขต ครอบคลุม 180 แขวง ในกรุงเทพมหานครและในทุกจังหวัดทั่วประเทศ อีกจำนวนกว่า 406 แห่ง เพื่อเป็นจุดเชื่อมโยงให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวกรวดเร็วเป็นธรรม และเสียค่าใช้จ่าย น้อยลงช่วยลดคดี ลดความขัดแย้งให้ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข โดยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมีผลบังคับตามกฎหมาย ประชาชนสามารถติดต่อใช้บริการได้ที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน

ความสำเร็จที่จะยุติปัญหาในชุมชนด้วยบทบาทการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ได้เกิดขึ้นมาจากการได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายอย่างต่อเนื่อง และโดยเฉพาะการได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและบุคลากรในหน่วยงานของกระทรวงยุติธรรม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขับเคลื่อนการยุติปัญหาข้อพิพาทในชุมชน และการชี้แจงให้ประชาชนเห็นถึงข้อดีในการไกล่เกลี่ยให้คดีจบในระดับชุมชนดีกว่าการขึ้นศาลหรือการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมที่ทำให้สิ้นเปลืองเงินและเสียเวลาในการดำเนินคดี และเป็นการช่วยลดคดีที่ขึ้นสู่ศาล เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรม และประชาชนได้รับผลประโยชน์ในระดับการไกล่เกลี่ยภาคประชาชน

ข้อเสนอแนะ

จากความมุ่งหมายในการเขียนบทความในครั้งนี้ ผู้เขียนได้เสนอแนะการยุติปัญหาในชุมชนด้วยบทบาทการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนที่สามารถดำเนินการให้ประสบความสำเร็จได้ง่าย รวดเร็ว สะดวก และคู่กรณีทั้งสองฝ่ายจะได้รับความเป็นธรรมด้วยความสมัครใจและคู่กรณีทั้งสองได้เสนอทางเลือกที่ต้องการและได้รับการยอมรับจากฝ่ายตรงข้ามด้วย ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 การจัดตั้งคณะกรรมการศูนย์ไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทประจำชุมชนเป็นผู้ไกล่เกลี่ยทำหน้าที่คอยประสานให้คู่พิพาทสามารถตกลงระงับข้อพิพาทกัน และจากผลงานที่ผ่านมาในอดีต ปรากฏว่าศูนย์ไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทประจำชุมชนสามารถระงับข้อพิพาทได้ผลสำเร็จทุกคดี กระบวนการระงับข้อพิพาทของชุมชนในรูปแบบของการไกล่เกลี่ยจึงเป็นการระงับข้อพิพาททางเลือกหรือกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่มีประสิทธิภาพมากเป็นการระงับข้อพิพาทในชุมชนโดยคนในชุมชนเอง เป็นวิธีการที่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการระงับข้อพิพาทในชุมชน เพราะการไกล่เกลี่ยนั้นแม้จะมีพิธีต้องมากกว่าการเจรจาต่อรอง แต่ก็ยังมีความยุ่งยากน้อยมากเมื่อเทียบกับการฟ้องร้องคดีต่อศาล บรรยากาศในการไกล่เกลี่ยยังมีลักษณะของความเป็นกันเองมากกว่าการพิจารณาคดีของศาลและไม่ค่อยมีลักษณะของการเผชิญหน้าเป็นปรปักษ์กันมากนัก ทำให้มีโอกาสที่จะรักษาสัมพันธภาพของคู่กรณีไว้ได้มาก (ศักดิ์ชาย สุนทรธนาภิรมย์, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับแนวยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580 ที่ได้กำหนดแนวทางในการส่งเสริมระบบยุติธรรมทางเลือก ระบบยุติธรรมชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม โดยส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมทางเลือกในรูปแบบต่าง ๆ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม การช่วยเหลือประชาชนให้เข้าถึงความเป็นธรรม รวมถึงการพัฒนา รูปแบบการมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น

1.2 กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพร่วมกับหน่วยงานภาคปกครอง เช่น องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เข้ามาเป็นเจ้าภาพหรือยุติธรรมชุมชนร่วมเป็นเจ้าภาพ ร่วมกันจัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน เพื่อเป็นหน่วยงานในการช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา สรรหาผู้ไกล่เกลี่ยและให้ความรู้แก่ประชาชนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจักรกริญญ ทอดสูงเนิน (2557) ที่ผลการวิจัยพบว่า การให้คำปรึกษาและช่วยเหลือประชาชนที่อยู่ในชุมชนของตนเอง โดยผ่านการอบรมตามหลักสูตรของสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดสมุทรสาครและสำนักงานยุติธรรมจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งการดำเนินการทำให้ช่วยเหลือและสามารถปกป้องคนในชุมชนได้เป็นอย่างดีอีกทั้งยังเป็นการเสริมสร้างศักยภาพให้เกิดขึ้นภายในชุมชนด้วยความยุติธรรม การสร้างความเป็นธรรมและความสงบสุขในสังคมเป็นภารกิจหลักที่สำคัญของศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลโคกขามที่จะต้องดำเนินการให้สังคมและชุมชนในพื้นที่ให้เกิดความสงบสุขในชุมชน

การจัดตั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลโคกขามนั้นจะขาดเสียไม่ได้คือ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและส่วนราชการ ที่ให้ความร่วมมือร่วมใจกันเป็นอย่างดี นอกจากนี้จะต้องคำนึงถึงงบประมาณในการดำเนินงาน เนื่องจากการใกล้เคียงข้อพิพาทจะประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี แต่การดำเนินการของศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลโคกขามยังประสบปัญหาด้านงบประมาณ เนื่องจากการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลโคกขาม ดำเนินการโดยได้รับจัดสรรเงินงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐบางส่วน ซึ่งไม่เพียงพอในการดำเนินงาน อย่างไรก็ตาม การดำเนินการของศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลโคกขามได้รับการสนับสนุนจากคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลโคกขาม และได้รับความอนุเคราะห์จากสหกรณ์กรุงเทพ จำกัด ในด้านต่าง ๆ เช่น อาคาร สถานที่ อาหาร และเครื่องดื่ม เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 การใช้รูปแบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนเป็นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของภาคประชาชนที่มีหลักการและขั้นตอนในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทผสมผสานการนำหลักการทางพุทธ สันติวิธีมาบูรณาการกับกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของหลักสากลในยุคปัจจุบัน โดยสามารถออกแบบมาเป็นรูปแบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนโดยหลักพุทธสันติวิธี ประกอบด้วย (1) หลักการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ประกอบด้วย การสมัครใจของทุกฝ่าย การผ่อนปรนให้แกกัน การฟื้นฟูความสัมพันธ์ของคู่กรณี และการยุติคดีด้วยความพึงพอใจ (2) ขั้นตอนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนโดยหลักพุทธสันติวิธี ประกอบด้วย วิเคราะห์ปัญหาตามหลักอริยสัจ 4 เปิดเวทีพูดคุยด้วยพรหมวิหาร จัดสานเสวนาแบบกัลยาณมิตร สร้างทางเลือกโดยไม่ยึดติด และจบลงด้วยดีบนสามัคคีธรรม (ธปภัค บุรณะสิงห์, 2563) สอดคล้องกับงานที่ภานุพงศ์ เฉลิมสิน (2564) ได้เสนอว่าการหาทางออกร่วมกันโดยใช้วิธีการไกล่เกลี่ยจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับคู่ความที่ไม่ต้องการเสียเวลาในการดำเนินคดีความที่ยืดเยื้อ ด้วยการร่วมกันทำความเข้าใจและแก้ปัญหาที่นั้น ๆ โดยมีคนกลางคอยช่วยเหลือชักจูงให้คู่พิพาทยอมเจรจาหันหน้าพูดคุยกัน เนื่องจากการให้คู่ความเจรจาตกลงกันเองมักจะไม่เป็นผลสำเร็จด้วยเหตุต่าง ๆ เช่น การไม่รู้วิธีการเจรจาที่ถูกต้อง การไม่ไว้วางใจคู่กรณีอีกฝ่าย การไม่เคารพเชื่อถือซึ่งกันและกันและกันมีความคิดเห็นที่ไม่ตรงกันและไม่ยอมผ่อนปรนแก่กัน อารมณ์โกรธเคือง ตลอดจนปัญหาการไม่รู้กฎหมาย เป็นต้น

2.2 การทำความเข้าใจกับบริบทของชุมชนนั้น ๆ เนื่องจากการเข้าใจถึงสภาพสังคม เศรษฐกิจ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้และพฤติกรรมต่าง ๆ ของคู่กรณีทั้งสองฝ่ายจะทำให้เข้าใจถึงความต้องการ สาเหตุของข้อพิพาทและทิศทางของอารมณ์ รวมทั้งวิธีการสนทนา พูดคุยในการเจรจากับคู่กรณี เทคนิคในการเข้าถึงจิตใจและอารมณ์ของคู่พิพาทจะนำไปสู่ความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ นอกจากนี้ สุกัญญา รุ่งทองใบสุรีย์ (2556) ยังได้เสนอแนะด้านนโยบายเกี่ยวกับการยุติปัญหาข้อขัดแย้งชุมชน โดยการสร้างช่องทางสื่อสารทำความเข้าใจ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและยอมรับฟังมุมมองที่แตกต่างกัน เพื่อลดปัญหาทางการเมืองท้องถิ่นและการแบ่งพรรคแบ่งพวกในความชอบธรรมที่จะเข้าไปมีอำนาจในการแก้ปัญหาที่ต่างฝ่ายต่างกล่าวอ้างและกล่าวโทษกัน ก่อให้เกิดความคิดแตกแยก ต่างสนับสนุนฝ่ายตนและต่อต้านฝ่ายตรงข้าม ดังนั้น ภาครัฐจึงต้องสร้างช่องทางให้ชุมชนได้สื่อสาร ทำความเข้าใจและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รับฟังความคิดเห็นและยอมรับมุมมองที่แตกต่างกัน อันเป็นช่องทางลดความไม่ไว้วางใจกัน สร้างความประนีประนอมต่อกันและนำไปสู่ความเข้าใจร่วมกันเพื่ออยู่ในชุมชนเดียวกันได้อย่างสันติสุข

2.3 การให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมในชุมชน เนื่องจากสภาพแวดล้อมของคู่พิพาทจะสามารถตอบโจทย์ถึงบุคลิกภาพและตัวตนของคู่พิพาทได้ การเข้าใจสภาพแวดล้อมดังกล่าวจะนำมากำหนดเป็นตัวแปรสำคัญในการนัดหมายวัน เวลาและสถานที่ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและทำให้เข้าใจถึงสภาพแวดล้อมในชุมชนนั้น ๆ

ได้ด้วย การเข้าใจถึงสภาพชุมชนเป็นมาตรฐานกลางในการไม่ให้เกิดความอคติกับคู่พิพาท พร้อมทั้งการจัดเตรียมสภาพแวดล้อมด้านสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ต้องมีความพร้อมของสถานที่ ซึ่งจะต้องมีความเหมาะสมทั้งบรรยากาศ ความกว้างขวางและวัสดุอุปกรณ์จะต้องมีความพร้อมใช้งาน ทันสมัยและนำมาใช้เพื่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามวัตถุประสงค์

2.4 การสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เพื่อให้ผู้นำชุมชนและประชาชนที่มีปัญหาข้อพิพาทรวมถึงข้อพิพาทอื่น ๆ ให้เข้าใจถึงการเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยได้อย่างไรบ้าง เข้าใจถึงความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับความเป็นมาและความสำคัญของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน ทำให้เกิดความเข้าใจว่าเพราะเหตุใดจึงมีการกำหนดให้มีการไกล่เกลี่ยของภาคประชาชนและมีข้อดีอย่างไรต่อคู่พิพาท เพื่อให้ประชาชนเข้าใจข้อเท็จจริงตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกัญญา รุ่งทองใบสุรีย์ (2556) ที่ได้เสนอแนะการยุติปัญหาข้อขัดแย้งด้วยการให้ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมโดยกำหนดหลักเกณฑ์ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการไกล่เกลี่ยชุมชนอย่างแท้จริง โดยใช้จุดแข็งของสังคมไทยที่เป็นสังคมเอื้อเฟื้อ เอื้ออาทร และให้อภัยมาสร้างนวัตกรรมกระบวนการยุติธรรมในแบบของไทย ในรูปของกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยชุมชน เพราะชุมชนทราบปัญหาข้อพิพาทหรือความต้องการของตนดีกว่าคนอื่น และชุมชนอยู่ต้นทางของปัญหาย่อมสามารถแก้ไขปัญหาได้ทันที่ก่อนที่จะลุกลามจนยากแก้ไข ดังนั้น จึงควรสร้างกลไกที่มีกระบวนการที่ชัดเจนให้กับชุมชนเข้ามาดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยมีที่มาจากประชาชนในแต่ละชุมชนขึ้นบัญชีผู้ไกล่เกลี่ยประนีประนอมประจำตำบล ๆ ละประมาณ 50 คน เป็นอย่างน้อยเพื่อให้คู่กรณีมีทางเลือกผู้ไกล่เกลี่ยได้หลากหลาย ในรูปคณะกรรมการไกล่เกลี่ยชุมชน ซึ่งอำเภอ อัยการ หรือหน่วยงานอื่น ๆ ในชุมชนก็ควรมาใช้คณะกรรมการไกล่เกลี่ยชุมชนชุดนี้ที่เป็นอิสระอย่างแท้จริง มาระงับข้อพิพาทเพื่อให้เกิดมาตรฐานเดียวกันตามหลักการไกล่เกลี่ยที่ยึดหลัก 3 แยก คือ แยกบุคคลากร แยกสำนวน แยกห้องพิจารณา

เอกสารอ้างอิง

- จักรกริณี ทอดสูงเนิน. (2557). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน กรณีศึกษา ศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 40(1), 98-113.
- ชัชวาลย์ สุขสมจิตร. (2561). *หลักนิติธรรมกับการเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชน: ยุติธรรมชุมชน*. สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- ณัฏฐ์ เขียวงาม. (2556). *บทบาทผู้นำชุมชนกับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน กรณีศึกษา เทศบาลเมืองบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร*. รัฐศาสตร์บัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- ธปภัค บุรณะสิงห์. (2563). รูปแบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนโดยหลักพุทธสันติวิธี: ศึกษากรณีตำบลสวยอำเภอปรังค์ภู จังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 8(sup), 147-160.
- พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562. (2562, 22 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 136 ตอนที่ 67 หน้า 1-21.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2562). *สลายความขัดแย้ง: นิติศาสตร์-รัฐศาสตร์-เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ*. สืบค้นเมื่อ 19 สิงหาคม 2562 จาก http://watnyanaves.net/th/book_detail/438.

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2551). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพฯ : เอส.อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์
- ภาณุพงศ์ เฉลิมสิน. (2564). การระงับข้อขัดแย้งโดยวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท. สืบค้นเมื่อ 11 พฤศจิกายน 2565 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/columnist/969894>.
- วิบูล หนูยิ้มชัย. (2019). รูปแบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยแนวทางพุทธสันติวิธี: กรณีศูนย์ไกล่เกลี่ย ข้อพิพาท **สถานายความ กรุงเทพมหานคร**. คุชฎินิพนธ์หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วันชัย วัฒนศัพท์. (2555). **ความขัดแย้ง : หลักการและเครื่องมือแก้ปัญหา**. พิมพ์ครั้งที่ 4. นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า
- ศักดิ์ชาย สุนทรนาถิรมย์. (2560). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการระงับข้อพิพาทในชุมชน: ศึกษาชุมชนหมู่ 7 ตำบลเก็ง อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม. *Journal of Politics and Governance*, 7(2), 161–175.
- สุกัญญา รุ่งทองใบสุรีย์. (2556). การจัดการความขัดแย้งในชุมชน จังหวัดปทุมธานี. **วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**, 39(2), 21–34.
- สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล. (2550). **ศัพท์บัญญัติเกี่ยวกับการแก้ปัญหาและความขัดแย้ง**. พิมพ์ครั้งที่ 4. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- Chumpa, M. (2014). **Constitution**, (2nd ed.). Bangkok: Nititham.
- Moore, C.W. 2003. **The Mediation Process**. (3rd ed.). San Francisco : Jossey-Bass Ailey Imprint.

ปัญหาการบังคับทางปกครองกับทายาทของเจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่
Problems Concerning Enforcement of Administrative Orders Over Heirs
of Government Officials in Performing Duties

หลักชัย บุรณ์เจริญ¹

¹หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายมหาชน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Lukchai Booncharoen¹

¹Master of Laws in Public Law, Faculty of Law, Thammasat University

lukkybamboo@outlook.com

รับบทความ : 14 มีนาคม 2566 แก้ไขบทความ 15 พฤษภาคม 2566 ตอรับบทความ 19 มิถุนายน 2566

บทคัดย่อ

พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562 ได้กำหนดให้กรณีหน่วยงานของรัฐมีคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงิน หากเจ้าหน้าที่ผู้อยู่ใต้คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงิน ไม่นำเงินมาชำระภายในระยะเวลาที่กำหนด หน่วยงานของรัฐมีอำนาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยยึดหรืออายัดทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่นั้นและขายทอดตลาดเพื่อชำระเงินให้ครบถ้วนได้ เมื่อหน่วยงานของรัฐใช้มาตรการบังคับทางปกครองแก่เจ้าหน้าที่นั้นแล้ว หากต่อมาเจ้าหน้าที่นั้นถึงแก่ความตาย หน่วยงานของรัฐมีอำนาจดำเนินการบังคับทางปกครองต่อไปได้ โดยให้ถือว่าทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดกเป็นผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครองนั้น ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมกับทายาท เนื่องจากทายาทต้องตกเป็นผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครอง โดยที่ยังมิได้ทราบถึงคำสั่งทางปกครองซึ่งเป็นฐานอำนาจในการใช้มาตรการบังคับทางปกครอง สำหรับแนวทางการแก้ไขปัญหาคือเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจในการออกคำสั่งเรียกให้ทายาทชดเชยค่าสินไหมทดแทน โดยเทียบเคียงหลักการออกคำสั่งให้ลูกหนี้ชำระเงินจากระบบกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศส

คำสำคัญ: ละเมิดของเจ้าหน้าที่, การบังคับทางปกครอง, ทายาท, เจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดถึงแก่ความตาย

Abstract

The literature indicates that the Administrative Procedure Act, B.E. 2539 (1996), amended in its Third Edition B.E. 2562 (2019), specifies that government agencies may have administrative orders requiring payment. If officers under the administrative order who are required to pay do not do so within a specified time, the state agency is empowered to use administrative enforcement measures by seizing or attaching the property of such officers and auctioning them to complete payment. When the state agency uses administrative force and the officer subsequently dies, state agencies are empowered to continue to govern by assuming that such administrative measures may be enforced with heirs or trustees. Such provisions may

¹ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายมหาชน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

appear unfair to heirs under administrative enforcement measures who are unaware of administrative orders, which provide the power base for administrative enforcement. These findings suggest that comparative legal study showed that the principle of issuing an order for debtors to pay exists in France's legal system as well as rules on using administrative enforcement measures on heirs by seizing and selling property.

Keywords: Abuse of staff, Administrative enforcement measures, Inheritor, Death of wrongful act official

บทนำ

เมื่อหน่วยงานของรัฐได้รับความเสียหายจากกรณีเจ้าหน้าที่กระทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐโดยตรง หรือกรณีเจ้าหน้าที่กระทำละเมิดต่อบุคคลภายนอกในการปฏิบัติหน้าที่และหน่วยงานของรัฐได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่บุคคลภายนอกแล้ว จึงมาไล่เบี้ยกับเจ้าหน้าที่ โดยได้ออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 แต่เจ้าหน้าที่นั้นไม่ยินยอมชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามคำสั่งเรียกให้ชดใช้เงิน หน่วยงานของรัฐจึงต้องใช้มาตรการบังคับทางปกครองแก่เจ้าหน้าที่นั้นโดยการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่ออกขายทอดตลาดเพื่อชำระเงินให้ครบถ้วน ตามมาตรา 63/7 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562 แต่เมื่อเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครองถึงแก่ความตาย และหน่วยงานของรัฐยังมิได้รับการชำระหนี้จากเจ้าหน้าที่นั้นโดยถูกต้องครบถ้วน หน่วยงานของรัฐจึงต้องใช้มาตรการบังคับทางปกครองแก่ทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดกของเจ้าหน้าที่นั้น เพราะมาตรา 1599 และมาตรา 1600 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดให้สิทธิ หน้าที่ และทรัพย์สินของเจ้ามรดกตกทอดแก่ทายาททันทีเมื่อเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย ทายาทจึงมีหน้าที่ต้องชดใช้เงินแก่หน่วยงานของรัฐแทนเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นเจ้ามรดก เนื่องจากการใช้มาตรการบังคับทางปกครองของหน่วยงานของรัฐมีฐานอำนาจมาจากคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 ซึ่งมาตราดังกล่าวให้อำนาจแก่หน่วยงานของรัฐในการออกคำสั่งเรียกให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้เฉพาะเจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดเท่านั้น

กรณีหน่วยงานของรัฐจะนำคำสั่งเรียกให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนที่มีผลผูกพันเฉพาะเจ้าหน้าที่มาเป็นฐานอำนาจในการใช้มาตรการบังคับทางปกครองแก่ทายาท จึงเกิดปัญหาว่ากรณีที่หน่วยงานของรัฐใช้มาตรการบังคับทางปกครองแก่ทายาท โดยมีฐานอำนาจมาจากคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็นการกระทำทางปกครองที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ อย่างไรก็ตาม เมื่อมาตรา 63/4 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562 กำหนดให้ทายาทถือเป็นผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครอง และหน่วยงานของรัฐต้องแจ้งมาตรการบังคับทางปกครองแก่ทายาทเพื่อให้ชดใช้เงินแทนเจ้ามรดก ซึ่งการแจ้งมาตรการบังคับทางปกครองแก่ทายาทดังกล่าวเป็นการก่อตั้งสิทธิเรียกร้องที่หน่วยงานของรัฐมีต่อทายาทของเจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิด อันมีลักษณะเป็นการกอนิติสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานของรัฐกับทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดก จึงถือได้ว่าการแจ้งมาตรการบังคับทางปกครองนั้นเป็นคำสั่งทางปกครองหรือไม่ และหน่วยงานของรัฐต้องแจ้งมาตรการบังคับทางปกครองแก่ทายาทภายในกำหนดระยะเวลาใด ซึ่งปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติของหน่วยงานของรัฐในการใช้อำนาจทางปกครอง ดังนั้น เพื่อให้การบังคับทางปกครองแก่ทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดกเป็นการกระทำทางปกครองที่ชอบด้วยกฎหมาย จึงควรศึกษาปัญหาดังกล่าวเพื่อหาแนวทางการแก้ไขต่อไป

เนื้อหา

จากการศึกษาหลักการทางกฎหมายมหาชนที่เกี่ยวกับการบังคับทางปกครอง พบว่า มีหลักการสำคัญ (กมลกานต์ ศรสวรรณ เกวลี มโนภินิเวศ ศรีรัตน์ งามนิสัย, 2552) ที่หน่วยงานของรัฐต้องคำนึงถึงในการบังคับทางปกครอง ดังนี้

1. หลักความชอบด้วยกฎหมาย หลักการนี้เป็นหลักการพื้นฐานสำคัญที่กำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องกระทำการตามกฎเกณฑ์หรือกฎหมายที่องค์กรฝ่ายนิติบัญญัติหรือที่หน่วยงานของรัฐเองตราขึ้น โดยอยู่ภายใต้การตรวจสอบขององค์กรตุลาการ เมื่อกฎหมายเป็นแหล่งที่มาของอำนาจกระทำการของหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานของรัฐจะกระทำการใดได้ ก็ต่อเมื่อมีฐานทางกฎหมายรองรับ โดยการบัญญัติให้อำนาจแก่หน่วยงานของรัฐกระทำการนั้น ๆ และในการก่อตั้งนิติสัมพันธ์ระหว่างรัฐและประชาชนจะต้องกระทำโดยการออกกฎหมายใช้บังคับเป็นการล่วงหน้า เพื่อให้ประชาชนคาดหมายการกระทำของตนเองได้ล่วงหน้าว่าอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมาย หากหน่วยงานของรัฐกระทำการนอกกรอบของกฎหมายนั้น การกระทำทางปกครองดังกล่าวอาจไม่ก่อให้เกิดผลทางกฎหมาย หรือก่อให้เกิดผลทางกฎหมายจนกว่าจะถูกเพิกถอนในภายหลัง

2. หลักความพอสมควรแก่เหตุ เนื่องจากกฎหมายบัญญัติให้อำนาจแก่หน่วยงานของรัฐกำหนดมาตรการที่มีผลเป็นการก้าวล่วงสิทธิ ก่อภาระหรือหน้าที่แก่บุคคลที่เป็นเอกชนได้ แต่หน่วยงานของรัฐจะใช้อำนาจดังกล่าวลิดรอนสิทธิหรือกำหนดหน้าที่แก่บุคคลนั้นเกินสมควรไม่ได้ ซึ่งการพิจารณาว่ามาตรการที่หน่วยงานของรัฐใช้บังคับกับเอกชนดังกล่าวพอสมควรแก่เหตุกับข้อเท็จจริงเฉพาะกรณีหรือไม่นั้น ต้องพิจารณาจากมาตรการที่หน่วยงานของรัฐเลือกใช้และข้อเท็จจริงอันเป็นมูลเหตุที่หน่วยงานของรัฐใช้ในการกำหนดมาตรการ ตลอดจนวัตถุประสงค์ของมาตรการนั้นประกอบกัน โดยพิจารณาว่ามาตรการที่หน่วยงานของรัฐนำมาใช้บังคับนั้นสามารถทำให้บรรลุเจตนารมณ์ของกฎหมายได้หรือไม่

3. หลักความชัดเจนแน่นอนและพึงคาดหมายได้ของการกระทำทางปกครอง เมื่อการกระทำทางปกครองเป็นการใช้อำนาจในทางมหาชนของหน่วยงานของรัฐฝ่ายปกครองที่มีผลเป็นการกำหนดสิทธิ หน้าที่ เป็นการก่อภาระหรือกำหนดประโยชน์แก่บุคคลที่เป็นเอกชน การกระทำของหน่วยงานของรัฐฝ่ายปกครองดังกล่าว จึงต้องมีความชัดเจนแน่นอนและเป็นที่คาดหมายได้ของผู้ที่จะอยู่ภายใต้บังคับของการกระทำทางปกครอง เมื่อมาตรการบังคับทางปกครองเป็นการกระทำทางปกครองที่มีผลเป็นการรुकล้ำสิทธิเสรีภาพของบุคคลอย่างรุนแรง การใช้มาตรการบังคับทางปกครองแก่บุคคลนั้น จึงต้องมีความชัดเจนแน่นอนและพึงคาดหมายได้ในการกระทำทางปกครอง เพื่อให้ผู้อยู่ภายใต้บังคับของคำสั่งคาดหมายได้ว่าตนจะได้รับผลกระทบจากการใช้มาตรการบังคับทางปกครองนั้นเพียงใด

ถึงแม้ว่ากฎหมายจะให้อำนาจแก่หน่วยงานของรัฐใช้มาตรการบังคับทางปกครองแก่ทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดกให้ชดใช้เงินได้ แต่หน่วยงานของรัฐควรต้องใช้อำนาจดังกล่าวอย่างจำกัด และสอดคล้องหลักกฎหมายมรดกด้วย เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดกที่จะต้องตกอยู่ภายใต้การบังคับทางปกครองโดยผลของกฎหมาย ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ความรับผิดชอบของมรดกของทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดกมีหลักการสำคัญดังนี้

1. หลักกองทรัพย์สินจะมีเฉพาะนิติสัมพันธ์ที่มีค่าเป็นเงินทองเท่านั้น คือ สินทรัพย์และสิทธิที่มีค่าและตีราคาเป็นเงินได้ทุกประเภทที่รวมในกองทรัพย์สิน เช่น กรรมสิทธิ์ สิทธิเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร สิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้ต่อลูกหนี้ โดยหนี้สินซึ่งเป็นภาระของกองทรัพย์สินก็เป็นส่วนหนึ่งของทรัพย์สินดังกล่าวด้วยเช่นกัน
2. หลักกองทรัพย์สินจะมีลักษณะเป็นการทั่วไปและเป็นหนึ่งเดียวโดยผลของกฎหมาย คือ เมื่อบุคคลเป็นเจ้าของสินทรัพย์ที่เป็นประโยชน์แก่ตนแล้วก็เป็นผู้รับผิดชอบใช้หนี้สินจากสินทรัพย์ที่เป็นประโยชน์แก่ตนด้วยเช่นกัน เมื่อกองทรัพย์สินซึ่งประกอบด้วยสินทรัพย์และหนี้สินมีบุคคลคนเดียวกันเป็นเจ้าของสิทธิของเจ้าหนี้จึงมีอยู่เหนือสินทรัพย์ของเจ้าของซึ่งเป็นลูกหนี้ รวมถึงสินทรัพย์ใหม่ที่เข้าแทนสินทรัพย์เดิมที่จำหน่ายไปในกองทรัพย์สินด้วย แต่เจ้าของซึ่งเป็นลูกหนี้ยังคงมีสิทธิใช้สินทรัพย์ดังกล่าวได้จนกว่าจะถูกเจ้าหนี้อายัดหรืออายัดสินทรัพย์ดังกล่าว
3. หลักกองทรัพย์สินจะเกี่ยวกับสภาพบุคคลจนแยกกันไม่ออก เนื่องจากกองทรัพย์สินเป็นส่วนหนึ่งของสภาพบุคคลในทางเศรษฐกิจ ทำให้ผู้ที่จะเป็นเจ้าของกองทรัพย์สินได้นั้นต้องมีสภาพบุคคล ซึ่งกองทรัพย์สินจะผูกพันกับสภาพบุคคลจนกว่าจะสิ้นสภาพบุคคล เมื่อเจ้าของกองทรัพย์สินสิ้นสภาพบุคคล กองทรัพย์สินดังกล่าวย่อมโอนไปรวมในกองทรัพย์สินของทายาทต่อไป ซึ่งทายาทย่อมมีสิทธิใช้จ่ายสินทรัพย์ที่ได้มาเพื่อประโยชน์ของตนได้ ในทางกลับกันทายาทก็ต้องรับผิดชอบใช้หนี้แก่เจ้าหนี้แทนเจ้าของกองทรัพย์สินที่ถึงแก่ความตายด้วย

บทวิเคราะห์

ตามหลักกฎหมายมรดก เมื่อบุคคลผู้กระทำละเมิดถึงแก่ความตาย สิทธิ หน้าที่ และทรัพย์สินของผู้กระทำละเมิดย่อมเป็นมรดกตกทอดแก่ทายาททันทีเมื่อเจ้ามรดกตาย ตามมาตรา 1599 และมาตรา 1600 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ (พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2564 (2564, 10 เมษายน)) และผู้ถูกกระทำละเมิดหรือผู้เสียหายซึ่งเป็นเจ้าหนี้กองมรดกย่อมมีสิทธิเรียกร้องต่อทายาทของบุคคลนั้นให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนได้โดยการฟ้องคดีต่อศาล (ไพโรจน์ กัมพูสิริ, 2556) แต่ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐได้ออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแล้ว ต่อมาในระหว่างการใช้มาตรการบังคับทางปกครองแก่เจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิด เจ้าหน้าที่นั้นถึงแก่ความตาย ทำให้สิทธิ หน้าที่ และทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่ที่มีอยู่ก่อนถึงแก่ความตาย เป็นมรดกตกทอดแก่ทายาทผู้มีสิทธิรับมรดก หน่วยงานของรัฐในฐานะเจ้าหนี้กองมรดกย่อมมีสิทธิเรียกร้องต่อทายาทของเจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดได้เช่นเดียวกับเจ้าหนี้ทั่วไปตามหลักกฎหมายมรดก ซึ่งในกรณีเจ้าหนี้ทั่วไปที่เป็นเอกชน การใช้สิทธิเรียกร้องนั้นต้องฟ้องคดีต่อศาลเพื่อบังคับให้ทายาทชดใช้หนี้ แต่กรณีเจ้าหนี้ที่เป็นหน่วยงานของรัฐ กฎหมายกำหนดให้อำนาจแก่หน่วยงานของรัฐใช้มาตรการบังคับทางปกครองแก่ทายาทได้โดยตรง โดยถือว่าทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดกเป็นผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครอง ดังนั้น เมื่อหน่วยงานของรัฐทราบถึงความตายของเจ้าหน้าที่ผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครอง หน่วยงานของรัฐต้องใช้สิทธิเรียกร้องต่อทายาท โดยแจ้งมาตรการบังคับทางปกครองแก่ทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดกเพื่อให้ชดใช้เงินตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ทั้งนี้ ตามมาตรา 63/4 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562 (พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2564 (2564, 10 เมษายน))

จากการศึกษาพบว่า มาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 กำหนดให้อำนาจแก่หน่วยงานของรัฐออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ในกรณีเจ้าหน้าที่กระทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่ทำให้บุคคลภายนอกได้รับความเสียหาย เมื่อหน่วยงานของรัฐได้

คดีใช้ค่าเสียหายแก่บุคคลภายนอกแล้วจึงมาไล่เบี้ยเอากับเจ้าหน้าที่ และกรณีเจ้าหน้าที่กระทำความผิดในการปฏิบัติหน้าที่ทำให้หน่วยงานของรัฐได้รับความเสียหายโดยตรง ด้วยเหตุที่อำนาจในการออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนของหน่วยงานของรัฐฝ่ายปกครองนั้น มีฐานอำนาจมาจากพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 โดยกำหนดให้หน่วยงานของรัฐที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ มีอำนาจออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้กระทำความผิดนั้นชำระเงินภายในเวลาที่กำหนด แต่เนื่องจากคำนิยามของเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 กำหนดเพียงว่า “เจ้าหน้าที่” หมายความว่า ข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้าง หรือผู้ปฏิบัติงานประเภทอื่น ไม่ว่าจะเป็นการแต่งตั้งในฐานะเป็นกรรมการหรือฐานะอื่นใด ประกอบกับตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 เจ้าหน้าที่ซึ่งหมายความรวมถึงผู้ปฏิบัติงานประเภทอื่นไม่ว่าจะเป็นการแต่งตั้งในฐานะเป็นกรรมการหรือฐานะอื่นใด บรรดาซึ่งได้รับแต่งตั้งหรือถูกสั่งให้ปฏิบัติงานให้แก่หน่วยงานของรัฐด้วย เช่น ผู้แทนบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอื่นที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นกรรมการสถาบันการบินพลเรือน (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2556) หรือกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรตำบล เจ้าหน้าที่ตำบลและหมู่บ้าน และแพทย์ประจำตำบล มีอำนาจหน้าที่ป้องกันภัยอันตรายและรักษาความสงบเรียบร้อยในตำบลหรือหมู่บ้าน รวมถึงราษฎรที่ได้รับแจกจ่ายอาวุธปืนและปฏิบัติหน้าที่ตามที่ราชการมอบหมายก็มีอำนาจหน้าที่ดังกล่าวเช่นกัน ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 แม้ผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวจะมีใช้ข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ แต่ก็ถือได้ว่าเป็นผู้ปฏิบัติงานประเภทอื่นให้แก่หน่วยงานของรัฐอันอยู่ในความหมายของคำว่าเจ้าหน้าที่ (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2547) ซึ่งคำนิยามดังกล่าวมิได้หมายความรวมถึงทายาทของเจ้าหน้าที่เมื่อเจ้าหน้าที่นั้นถึงแก่ความตายแต่อย่างใด ดังนั้น หน่วยงานของรัฐจึงมีอำนาจออกคำสั่งเรียกให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อใช้บังคับแก่เจ้าหน้าที่ตามคำนิยามดังกล่าวเท่านั้น หน่วยงานของรัฐไม่มีอำนาจออกคำสั่งเรียกให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อใช้บังคับแก่ทายาทของเจ้าหน้าที่นั้นได้ โดยจะเห็นได้ว่าทายาทของเจ้าหน้าที่ผู้กระทำความผิดมิได้มีนิติสัมพันธ์กับหน่วยงานของรัฐในลักษณะของผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา ได้แก่ ข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้าง หรือผู้ปฏิบัติงานประเภทอื่น ไม่ว่าจะเป็นการแต่งตั้งในฐานะเป็นกรรมการหรือฐานะอื่นใด ตามคำนิยามที่กฎหมายกำหนดไว้ ทายาทของเจ้าหน้าที่ผู้กระทำความผิดจึงมิใช่เจ้าหน้าที่ที่หน่วยงานของรัฐมีอำนาจออกคำสั่งเรียกให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ เมื่อพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 มิได้กำหนดให้คำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนนั้นมีผลผูกพันต่อทายาทให้ต้องปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าว ประกอบกับทายาทนั้นมิได้เป็นคู่กรณีกับหน่วยงานของรัฐตั้งแต่ในชั้นการพิจารณาทางปกครอง ทายาทจึงมีสิทธิที่จะไม่ปฏิบัติตามคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ ตามหลักความชอบด้วยกฎหมายและหลักความชัดเจนแน่นอนและพึงคาดหมายได้ของการกระทำทางปกครอง ฉะนั้น กรณีที่มาตรา 63/7 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562 กำหนดว่า เมื่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองมีคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงิน และคำสั่งดังกล่าวถึงกำหนดแล้วไม่มีการชำระโดยถูกต้องครบถ้วน ให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองผู้ทำคำสั่งทางปกครองมีหนังสือเตือนให้ผู้นั้นชำระภายในระยะเวลาที่กำหนดแต่ต้องไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน ถ้าไม่มีการปฏิบัติตามคำเตือน เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองมีอำนาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้นั้นและขายทอดตลาดเพื่อชำระเงินให้ครบถ้วนได้ (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2561) จึงแสดงให้เห็นว่าอำนาจในการใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยการยึดหรืออายัดทรัพย์สินและขายทอดตลาดเพื่อชำระเงินของหน่วยงานของรัฐ มีฐานอำนาจมาจากการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งที่กำหนดให้ชำระเงินของเจ้าหน้าที่ผู้อยู่ภายใต้บังคับของคำสั่งเรียกให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน เมื่อคำสั่งเรียก

ให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนมิได้มีผลผูกพันต่อทายาทให้ต้องปฏิบัติตามคำสั่ง กรณีทายาทไม่ปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าว หน่วยงานของรัฐจึงไม่สามารถนำมาตรการบังคับทางปกครองซึ่งเป็นการบังคับตามคำสั่งที่กำหนดให้ชำระเงินมาใช้บังคับแก่ทายาทได้ เนื่องจากไม่มีฐานอำนาจจากคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินที่มีผลผูกพันต่อทายาท

อย่างไรก็ตาม กรณีที่เจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดไม่ยินยอมชดใช้เงิน ตามคำสั่งเรียกให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน เจ้าหน้าที่นั้นย่อมตกเป็นผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครอง หากเจ้าหน้าที่นั้นถึงแก่ความตาย มาตรา 63/4 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562 กำหนดให้ หน่วยงานของรัฐดำเนินการบังคับทางปกครองต่อไปได้ ถ้าเจ้าหน้าที่นั้นมีทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดก ให้ถือว่า ทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดกเป็นผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครองนั้น และให้หน่วยงานของรัฐ แจ้งมาตรการบังคับทางปกครองไปยังทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดกต่อไป อย่างไรก็ตาม มาตรการบังคับทางปกครองที่หน่วยงานของรัฐมีอำนาจใช้บังคับแก่ทายาทนั้น ต้องเป็นผลสืบเนื่องมาจากกรณีที่ทายาทไม่ยินยอมปฏิบัติตามคำสั่งเรียกให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนซึ่งเป็นคำสั่งที่กำหนดให้ชำระเงินที่มีผลผูกพันต่อทายาท หากทายาทไม่ปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าว หน่วยงานของรัฐย่อมมีอำนาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยยึดหรืออายัดทรัพย์สินของทายาทนั้น และขายทอดตลาดเพื่อชำระเงินให้ครบถ้วนได้ แต่ไม่เกินทรัพย์สินมรดกที่ตกทอดแก่ทายาทนั้น ตามมาตรา 1601 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งเป็นไปตามหลักความพอสมควรแก่เหตุ นอกจากนี้ กรณีที่พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 กำหนดให้หน่วยงานของรัฐมีอำนาจดำเนินการบังคับทางปกครองได้ถึงแม้ว่าเจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดซึ่งเป็นผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครองจะถึงแก่ความตาย โดยถือว่า ทายาทเป็นผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครองนั้น หน่วยงานของรัฐจึงต้องดำเนินการแจ้งมาตรการบังคับทางปกครองแก่ทายาทเพื่อให้ชดใช้เงินแทนเจ้ามรดกตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งการแจ้งมาตรการบังคับทางปกครองดังกล่าวเป็นการก่อตั้งนิติสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานของรัฐกับทายาท เพื่อให้ทายาทนำทรัพย์สินมรดกมาชำระหนี้แก่หน่วยงานของรัฐซึ่งเป็นคำสั่งทางปกครอง หน่วยงานของรัฐจึงต้องดำเนินการแจ้งมาตรการบังคับทางปกครองแก่ทายาทโดยมีรายละเอียดรูปแบบและเนื้อหา ตามที่พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 กำหนดไว้ ซึ่งเป็นไปตามหลักความชัดเจนแน่นอนและพึงคาดหมายได้ของการกระทำทางปกครอง

เนื่องจากมาตรา 1754 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดให้สิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้ อันมีต่อเจ้ามรดก มิให้เจ้าหนี้นั้นฟ้องร้องเมื่อพ้นกำหนด 1 ปี นับแต่เมื่อเจ้าหนี้ได้รู้หรือควรได้รู้ถึงความตายของเจ้ามรดก (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2561) เมื่อพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562 มิได้กำหนดระยะเวลาในการแจ้งมาตรการบังคับทางปกครองแก่ทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดกโดยหน่วยงานของรัฐไว้ ประกอบกับการแจ้งมาตรการบังคับทางปกครองนั้นไม่ใช่ว่าฟ้องคดีต่อศาลเพื่อขอให้ออกคำสั่งบังคับแก่ทายาทให้ชดใช้เงิน ดังนั้น ระยะเวลาในการแจ้งมาตรการบังคับทางปกครองแก่ทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดกจึงมิได้อยู่ภายในกำหนดระยะเวลา 1 ปี นับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐได้รู้หรือควรได้รู้ถึงความตายของเจ้าหนี้ที่ผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครอง ตามมาตรา 1754 ดังกล่าว อย่างไรก็ตาม กรณีที่กฎหมายมิได้กำหนดระยะเวลาในการแจ้งมาตรการบังคับทางปกครองแก่ทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดกไว้ ย่อมทำให้หน่วยงานของรัฐสามารถใช้ดุลพินิจในเรื่องดังกล่าวแตกต่างกันได้ เช่น หน่วยงานของรัฐ บางแห่งอาจแจ้งมาตรการบังคับทางปกครองแก่ทายาทเมื่อล่วงพ้นระยะเวลา 3 ปี หรือแจ้งมาตรการดังกล่าวเมื่อล่วงพ้นระยะเวลา 5 ปี นับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐได้รู้ถึงความตายของเจ้าหนี้นั้น ดังนั้น เพื่อป้องกันปัญหาการใช้ดุลพินิจที่แตกต่างกันของหน่วยงานของรัฐแต่ละแห่ง กฎหมายจึงควรมีการกำหนดระยะเวลาในการแจ้ง

มาตรการบังคับทางปกครองแก่ทายาทให้ชัดเจน เพื่อให้หน่วยงานของรัฐถือปฏิบัติเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งเป็นไปตามหลักความชัดเจนแน่นอนและพึงคาดหมายได้ของการกระทำทางปกครอง

จากการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศพบว่า ประเทศไทยได้นำแนวทางของสาธารณรัฐฝรั่งเศสในการออกคำสั่งให้ชำระเงิน ในกรณีเจ้าหน้าที่กระทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐ หรือกรณีไล่เบี้ยกับเจ้าหน้าที่ เนื่องจากหน่วยงานของรัฐได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอก มาเป็นต้นแบบในการออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 ซึ่งหลักการออกคำสั่งให้ชำระเงินในระบบกฎหมายฝรั่งเศสนั้น กฎหมายกำหนดให้นิติบุคคลมหาชนของสาธารณรัฐฝรั่งเศส ได้แก่ รัฐ เทศบาล และองค์การมหาชนของเทศบาล หรือองค์การมหาชนเพื่อความร่วมมือระหว่างเทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด และองค์การมหาชนขององค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือองค์การมหาชน เพื่อความร่วมมือระหว่างองค์การบริหารส่วนจังหวัด โรงพยาบาลของรัฐ มีอำนาจออกคำสั่งให้บุคคลชำระเงินได้ หากบุคคลดังกล่าวเป็นลูกหนี้ของนิติบุคคลมหาชน ซึ่งคำสั่งให้ชำระเงินดังกล่าวมีสถานะเป็นคำสั่งบังคับที่สามารถนำไปบังคับชำระหนี้ได้ทันทีโดยไม่ต้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีให้อีก

ตามระเบียบการบัญชีภาครัฐ (règlement général sur la comptabilité publique-RGCP) ซึ่งตราขึ้นใช้บังคับโดยรัฐกฤษฎีกา ฉบับที่ 62-1587 ลงวันที่ 29 ธันวาคม ค.ศ. 1962 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ประกอบรัฐบัญญัติ ฉบับที่ 92-1476 ลงวันที่ 31 ธันวาคม ค.ศ. 1992 ว่าด้วยงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมประจำปีงบประมาณ 1992 ต่อมาหากลูกหนี้ของนิติบุคคลมหาชนนั้นถึงแก่ความตาย นิติบุคคลมหาชนย่อมมีอำนาจดำเนินการบังคับชำระหนี้แก่ทายาทของลูกหนี้นั้นได้โดยไม่ต้องออกคำสั่งให้ชำระเงินใหม่ (ศุภวัฒน์ สิงห์สูงษ์, 2552) ซึ่งในระบบกฎหมายไทย พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 กำหนดให้หน่วยงานของรัฐมีอำนาจออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ แต่หน่วยงานของรัฐไม่มีอำนาจออกคำสั่งเรียกให้ทายาทของเจ้าหน้าที่นั้นชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ ถึงแม้ว่าทายาทนั้นมีหน้าที่ชดใช้เงินในมูลหนี้ละเมิดแก่หน่วยงานของรัฐแทนเจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดตามหลักกฎหมายมรดกแล้วก็ตาม ซึ่งจะเห็นได้ว่าหลักการในการออกคำสั่งให้ชำระเงินในระบบกฎหมายฝรั่งเศสและระบบกฎหมายไทยมีความแตกต่างกันในแง่ของอำนาจในการออกคำสั่งให้บุคคลที่เป็นลูกหนี้ของรัฐชำระเงิน โดยในระบบกฎหมายไทย หน่วยงานของรัฐมีอำนาจเพียงออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเท่านั้น

ดังนั้น การใช้สิทธิเรียกร้องให้ทายาทชดใช้ค่าสินไหมทดแทนของหน่วยงานของรัฐในระบบกฎหมายไทย ซึ่งมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจในการออกคำสั่งเรียกให้ทายาทชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ประเทศไทยจึงควรนำแนวทางในการออกคำสั่งให้ชำระเงินของสาธารณรัฐฝรั่งเศสมาใช้ โดยการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 กำหนดให้หน่วยงานของรัฐมีอำนาจออกคำสั่งเรียกให้ทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดกชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ ซึ่งการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติดังกล่าวส่งผลให้ทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดกตกเป็นผู้อยู่ในบังคับของคำสั่งเรียกให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนซึ่งเป็นคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงิน หากทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดกไม่ปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าว หน่วยงานของรัฐย่อมมีอำนาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองแก่ทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดก โดยการยึดอายัด และขายทอดตลาดทรัพย์สินซึ่งเป็นทรัพย์สินมรดกที่ทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดกได้รับมา นอกจากนี้ ยังเป็นการลดข้ออ้างของกฎหมายเกี่ยวกับการใช้สิทธิเรียกร้องต่อทายาทของหน่วยงานของรัฐ และเป็นการลดขั้นตอนของหน่วยงานของรัฐในการใช้สิทธิเรียกร้องต่อทายาทอีกทางหนึ่ง เพราะกฎหมายกำหนดให้หน่วยงานของรัฐมีอำนาจใช้สิทธิเรียกร้องต่อ

ทายาทได้เองโดยตรง จึงไม่ต้องใช้สิทธิฟ้องคดีต่อศาลเพื่อบังคับให้ทายาทชำระเงินอีก ซึ่งสอดคล้องกับหลักความชอบด้วยกฎหมายและบทบัญญัติในมาตรา 63/4 ประกอบมาตรา 63/7 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562

สำหรับประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบและเนื้อหาของหนังสือแจ้งมาตรการบังคับทางปกครองแก่ทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดกนั้น เมื่อการแจ้งมาตรการบังคับทางปกครองมีลักษณะเป็นคำสั่งทางปกครอง จึงควรมีการกำหนดแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับรูปแบบและเนื้อหาของหนังสือแจ้งมาตรการบังคับทางปกครองแก่ทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดกเพื่อให้เกิดความชัดเจน โดยการนำรูปแบบและเนื้อหาเกี่ยวกับการแจ้งคำสั่งทางปกครองตามมาตรา 37 และมาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาปรับใช้ กล่าวคือ กำหนดให้การแจ้งมาตรการบังคับทางปกครองแก่ทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดก ตามมาตรา 63/4 ต้องทำเป็นหนังสือและต้องจัดให้มีเหตุผลไว้ด้วย โดยเหตุผลนั้นอย่างน้อยต้องประกอบด้วยข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ ข้อกฎหมายที่อ้างอิง ข้อพิจารณาและข้อสนับสนุนในการใช้ดุลพินิจ ตลอดจนให้ระบุกรณีที่อาจอุทธรณ์หรือโต้แย้ง การยื่นคำอุทธรณ์หรือคำโต้แย้งและระยะเวลาสำหรับการอุทธรณ์หรือการโต้แย้งดังกล่าวไว้ในหนังสือแจ้งมาตรการบังคับทางปกครองแก่ทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดก ซึ่งการกำหนดแนวทางปฏิบัติดังกล่าวส่งผลให้ทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดกได้ทราบถึงมูลเหตุแห่งหน้าที่ทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดกต้องชดใช้แก่หน่วยงานของรัฐ จำนวนหนี้ รวมทั้งกระบวนการออกคำสั่งเรียกให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนของหน่วยงานของรัฐ หากทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดกเห็นว่าหน่วยงานของรัฐดำเนินการไม่ถูกต้องตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนด ย่อมมีสิทธิโต้แย้งมาตรการบังคับทางปกครองดังกล่าวได้

นอกจากนี้ ในประเด็นเกี่ยวกับระยะเวลาในการแจ้งมาตรการบังคับทางปกครองแก่ทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดกโดยหน่วยงานของรัฐนั้น เมื่อการแจ้งมาตรการบังคับทางปกครองมีลักษณะเป็นการออกคำสั่งเรียกให้ทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดกชำระเงิน และการดำเนินการดังกล่าวมิใช่การฟ้องคดีต่อศาลเพื่อบังคับให้ทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดกชดใช้เงิน เมื่อมาตรา 63/4 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562 มิได้กำหนดระยะเวลาการดำเนินการดังกล่าวโดยหน่วยงานของรัฐไว้ บทบัญญัติดังกล่าวจึงสมควรได้รับการแก้ไขเพิ่มเติม โดยนำระยะเวลาในการออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ตามมาตรา 10 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 มาปรับใช้ โดยกำหนดว่า ในกรณีที่ผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครองถึงแก่ความตาย ให้แจ้งมาตรการบังคับทางปกครองไปยังทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดก แล้วแต่กรณี ภายในระยะเวลา 2 ปี นับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐได้รู้หรือควรได้รู้ถึงความตายของผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครอง ซึ่งการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติดังกล่าวส่งผลให้หน่วยงานของรัฐมีระยะเวลาในการแจ้งมาตรการบังคับทางปกครองแก่ทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดกที่ชัดเจน ตลอดจนส่งผลให้ทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดกทราบถึงระยะเวลาในการดำเนินการของหน่วยงานของรัฐ หากหน่วยงานของรัฐแจ้งมาตรการบังคับทางปกครองเมื่อพ้นกำหนดเวลาดังกล่าว ทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดกย่อมมีสิทธิโต้แย้งการใช้มาตรการบังคับทางปกครองของหน่วยงานของรัฐได้

บทสรุป

ด้วยเหตุที่หน่วยงานของรัฐมีอำนาจพิเศษ ตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 ออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้เอง เมื่อเจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดได้รับแจ้งคำสั่งโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว แต่ไม่ยินยอมปฏิบัติตามคำสั่งเรียกให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน หน่วยงานของรัฐย่อมมีอำนาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองกับเจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิด เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามคำสั่งได้ ซึ่งจะเห็นได้ว่า คำสั่งเรียกให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็นฐานอำนาจในการใช้มาตรการบังคับทางปกครอง หากปราศจากคำสั่งทางปกครอง หน่วยงานของรัฐย่อมไม่มีอำนาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองได้ แต่กรณีเจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดถึงแก่ความตายในระหว่างใช้มาตรการบังคับทางปกครอง พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562 กลับกำหนดให้หน่วยงานของรัฐมีอำนาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองกับทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดกได้ ในฐานะเป็นผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครอง ซึ่งบทบัญญัติในมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 และมาตรา 63/4 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562 มิได้กำหนดให้คำสั่งเรียกให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนมีผลผูกพันทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดกไว้โดยชัดเจน โดยทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดกจะมีสิทธิโต้แย้งคำสั่งเรียกให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้เฉพาะกรณีเจ้าหน้าที่ผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครองตายก่อนสิ้นสุดระยะเวลาอุทธรณ์การใช้มาตรการบังคับทางปกครองและไม่ได้ยื่นอุทธรณ์การใช้มาตรการบังคับทางปกครอง และกรณีผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครองตายหลังสิ้นสุดระยะเวลาอุทธรณ์การใช้มาตรการบังคับทางปกครองและไม่ได้ยื่นอุทธรณ์การใช้มาตรการบังคับทางปกครอง เนื่องจากมีพฤติการณ์ที่จำเป็นอันมิได้เกิดจากความผิดของเจ้าหน้าที่ผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครองเท่านั้น รวมทั้งมิได้กำหนดขอบเขตความรับผิด วิธีการและขั้นตอนการบังคับทางปกครองแก่ทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดกไว้โดยชัดเจน การที่กฎหมายไม่ได้กำหนดให้คำสั่งที่กำหนดให้ชำระเงินมีผลผูกพันทายาทของเจ้าหน้าที่ด้วย ทำให้หน่วยงานของรัฐไม่มีฐานอำนาจในการใช้มาตรการบังคับทางปกครองแก่ทายาทถึงแม้ว่าหน้าที่ในการรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในมูลหนี้ละเมิดจะตกทอดแก่ทายาทแล้วตามหลักกฎหมายมรดก แต่เมื่อไม่มีกฎหมายกำหนดให้คำสั่งเรียกให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนมีผลผูกพันทายาท การที่ทายาทไม่ได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในมูลหนี้ละเมิดแก่หน่วยงานของรัฐ ย่อมถือไม่ได้ว่าทายาทเป็นผู้ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งเรียกให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน หน่วยงานของรัฐไม่อาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองเพื่อบังคับให้ทายาทปฏิบัติตามคำสั่งเรียกให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ ตามหลักความชอบด้วยกฎหมาย และหลักการบังคับทางปกครองต้องใช้กับคำสั่งทางปกครองที่มีผลบังคับได้

นอกจากนี้เมื่อพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562 ได้กำหนดให้ทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดกเป็นผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครองตามคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน หากทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดกไม่ยอมชำระค่าสินไหมทดแทนภายในกำหนดระยะเวลา หน่วยงานของรัฐจึงต้องใช้มาตรการบังคับทางปกครองแก่ทายาท โดยการยึด การอายัด และขายทอดตลาดทรัพย์สินที่เป็นทรัพย์มรดกของเจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิด ถึงแม้ว่าพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562 จะกำหนดวิธีการและขั้นตอนในการบังคับทางปกครองตามคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินไว้ เป็น 2 ส่วน ได้แก่ การบังคับโดยเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ ซึ่งต้องดำเนินการบังคับทางปกครองตามวิธีการและขั้นตอนที่พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง

พ.ศ. 2539 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562 และกฎกระทรวงกำหนด และการบังคับโดยเจ้าพนักงานบังคับคดี ซึ่งต้องดำเนินการบังคับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง แต่การบังคับตามคำสั่งเรียกให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็นกระบวนการบังคับที่หน่วยงานของรัฐก่อตั้งสิทธิเรียกร้องตามอำนาจที่กฎหมายกำหนด โดยไม่ผ่านการตรวจสอบขององค์กรฝ่ายตุลาการ อีกทั้งรูปแบบและขั้นตอนในการยึด การอายัด และขายทอดตลาดทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562 มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ การบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเป็นการบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาขององค์กรตุลาการที่กำหนดให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาชำระหนี้ ซึ่งเจ้าพนักงานบังคับคดีจะดำเนินการยึด อายัด และขายทอดตลาดทรัพย์สินตามคำสั่งของศาล แต่การใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยการยึดหรืออายัดและขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้น เป็นการบังคับตามคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงิน ซึ่งเป็นอำนาจของหน่วยงานของรัฐตามที่กฎหมายกำหนด และเป็นอำนาจของหน่วยงานของรัฐ โดยเฉพาะที่จะบังคับการให้เป็นไปตามคำสั่งทางปกครองได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่ง แต่เมื่อพิจารณาตามหลักนิติรัฐ หน่วยงานของรัฐต้องใช้อำนาจตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น ไม่มีอำนาจในการกระทำการนอกเหนือจากที่กฎหมายกำหนดไว้ เมื่อการใช้มาตรการบังคับทางปกครองกับทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดก โดยการยึด การอายัด และขายทอดตลาดทรัพย์สินมรดกของเจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิด ไม่ได้มีการกำหนดรูปแบบและขั้นตอนที่ชัดเจน ทำให้เจ้าหน้าที่ผู้ใช้มาตรการบังคับทางปกครองต้องดำเนินการโดยอาศัยดุลพินิจของตน ในการดำเนินการ ย่อมทำให้การยึด อายัด และขายทอดตลาดทรัพย์สินมรดกของเจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดมีความแตกต่างกัน ในแต่ละหน่วยงาน รวมทั้งอาจกระทำการทางปกครองที่เกินกรอบอำนาจตามที่กฎหมายกำหนดไว้ได้ ดังนั้น รูปแบบและขั้นตอนการใช้มาตรการบังคับทางปกครองของหน่วยงานของรัฐจึงต้องมีความชัดเจนแน่นอนและพึงคาดหมายได้ตามหลักความชัดเจนแน่นอนและพึงคาดหมายได้ของการกระทำทางปกครอง เพื่อให้ผู้อยู่ในบังคับของคำสั่งทางปกครองคาดหมายได้ว่าตนอาจจะได้รับผลกระทบจากการใช้มาตรการบังคับทางปกครองอย่างไร ปัญหา รูปแบบและขั้นตอนการใช้มาตรการบังคับทางปกครองแก่ทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดก จึงเป็นปัญหาที่สมควรได้รับการแก้ไข โดยการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 และมาตรา 63/4 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562 เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการใช้มาตรการบังคับทางปกครองของหน่วยงานของรัฐ เพื่อสอดคล้องกับหลักความชอบด้วยกฎหมายและไม่ก่อให้เกิดภาระกับทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดกจนเกินสมควร

ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับทางปกครองกับทายาทของเจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนขอเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 โดยกำหนดให้หน่วยงานของรัฐมีอำนาจออกคำสั่งเรียกให้ทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดกชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ ส่งผลให้ทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดกเป็นผู้อยู่ในบังคับของคำสั่งเรียกให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน หากทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดกไม่ปฏิบัติตามคำสั่งเรียกให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนดังกล่าว หน่วยงานของรัฐย่อมสามารถเข้ามาตรการบังคับทางปกครองแก่ทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดก โดยการยึด อายัด และขายทอดตลาดทรัพย์สินซึ่งเป็นทรัพย์สินมรดกที่ทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดกได้รับมา เพื่อให้สอดคล้องกับ

บทบัญญัติในมาตรา 63/4 และมาตรา 63/7 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562

ในประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบและเนื้อหาในการแจ้งมาตรการบังคับทางปกครองแก่ทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดกนั้น ผู้เขียนขอเสนอให้มีการกำหนดแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับรูปแบบและเนื้อหาในการแจ้งมาตรการบังคับทางปกครองแก่ทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดกไว้ในกฎกระทรวงเกี่ยวกับการยึด การอายัด และการขายทอดตลาดทรัพย์สิน ซึ่งออกตามความในมาตรา 63/12 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562 โดยการนำรูปแบบและเนื้อหาของคำสั่งทางปกครอง ตามมาตรา 37 และมาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาปรับใช้ กล่าวคือ กำหนดให้การแจ้งมาตรการบังคับทางปกครองแก่ทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดก ตามมาตรา 63/4 ต้องทำเป็นหนังสือและต้องจัดให้มีเหตุผลไว้ด้วย โดยเหตุผลนั้นอย่างน้อยต้องประกอบด้วยข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ ข้อกฎหมายที่อ้างอิง ข้อพิจารณาและข้อสนับสนุนในการใช้ดุลพินิจ ตลอดจนให้ระบุกรณีที่น่าจะอุทธรณ์หรือโต้แย้ง การยื่นคำอุทธรณ์หรือคำโต้แย้ง และระยะเวลาสำหรับการอุทธรณ์หรือการโต้แย้งดังกล่าวไว้ในหนังสือแจ้งมาตรการบังคับทางปกครองแก่ทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดก เพื่อให้หน่วยงานของรัฐถือปฏิบัติเป็นไปในแนวทางเดียวกันทุกหน่วยงาน

สำหรับประเด็นเกี่ยวกับระยะเวลาในการแจ้งมาตรการบังคับทางปกครองแก่ทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดกนั้น ผู้เขียนขอเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในมาตรา 63/4 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562 โดยกำหนดว่า ในกรณีที่ผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครองถึงแก่ความตาย ให้แจ้งมาตรการบังคับทางปกครองไปยังทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดก แล้วแต่กรณี ภายในระยะเวลา 2 ปี นับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐได้รู้หรือควรได้รู้ถึงความตายของผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครอง เพื่อป้องกันปัญหาการใช้ดุลพินิจที่แตกต่างกันของหน่วยงานของรัฐแต่ละแห่ง

เอกสารอ้างอิง

- กมลกานต์ ศรสุวรรณ เกวลี มโนภินิเวศ ศรีรัตน์ งามนิสัย. (2552). **สภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับการบังคับทางปกครอง ตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.
- ศุภวัฒน์ สิงห์สุวรรณ. (2552). **รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง การบังคับทางปกครองในระบบกฎหมายฝรั่งเศส**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2561). **หลักการและแนวคำวินิจฉัยเกี่ยวกับพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539**. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
- _____. (2561). **หลักการและแนวคำวินิจฉัยเกี่ยวกับพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539**. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.
- _____. (2547). **บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง การสอบสวนข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด : กรณีอาวุธปืน และเครื่องกระสุนปืนของหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองเกิดความเสียหาย เรื่องเสร็จที่ 553/2547**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกฤษฎีกา.

- _____. (2556). บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง การดำเนินการเกี่ยวกับความรับผิดชอบ
ละเมิดของเจ้าหน้าที่กรณีการบรรจุแต่งตั้งพนักงานของสถาบันการbinพลเรือนที่ไม่ชอบด้วยระเบียบ
ข้อบังคับ เรื่องเสร็จที่ 878/2556. เข้าถึงเมื่อ 21 มกราคม 2566 จาก https://comment.ocs.go.th/main/download/dlf/pdf/043c2_0878_2556
- พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2564. (2564, 10 เมษายน). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 138 ตอนที่ 26ก หน้า 1-19.
- ไพโรจน์ กัมพูสิริ. (2556). **คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบครวั** (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ประชุมพระนิพนธ์ สรรพความรู้

ยอดชาย ชูติกาโม¹

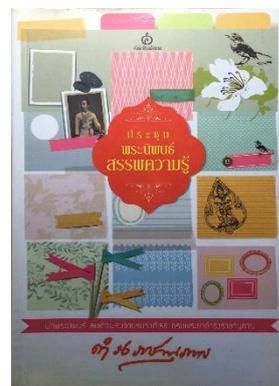
¹โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

Yodchai Chutikamo¹

¹School of Law and Politics, Suan Dusit University

nathee_123@yahoo.com

ชื่อหนังสือ	ประชุมพระนิพนธ์ สรรพความรู้
ผู้แต่ง	สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ
จำนวนหน้า	320
สำนักพิมพ์	ศยาม
ปีพิมพ์	2555
ภาษา	ไทย

รับบทความ 17 มีนาคม 2566 แก้ไขบทความ 11 มิถุนายน 2566 ตอรับข้อความ 17 มิถุนายน 2566

หนังสือ “ประชุมพระนิพนธ์ สรรพความรู้” นี้ สำนักพิมพ์ศยามได้ทำการคัดสรรบทพระนิพนธ์ที่สำคัญของ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ จำนวน 15 เรื่อง มาตีพิมพ์เผยแพร่ ซึ่งบทพระนิพนธ์ ทั้งหมดนี้ล้วนแต่ทรงคุณค่าสำหรับผู้สนใจศึกษาประวัติศาสตร์ โบราณคดี การเมืองและรวมถึงวัฒนธรรมไทยอัน แสดงให้เห็นถึงพระอัจฉริยภาพและพระปรีชาในการค้นคว้าและเรียบเรียงองค์ความรู้ต่าง ๆ ของสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพได้เป็นอย่างดี ในหนังสือเล่มนี้มีพระนิพนธ์อยู่ 4 เรื่อง ได้แก่ “เรื่องจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” (หน้า 22-36), “ปาฐกถาเรื่องสมเด็จพระปิยมหาราช” (หน้า 36-52), “ลักษณะการปกครองประเทศสยามแต่โบราณ” (หน้า 53-83) และ “ตำนานการเกณฑ์ทหารไทย” (หน้า 84-127)

“เรื่องจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” พระนิพนธ์นี้เป็นการอธิบายถึงการจัดระบบการศึกษาในช่วงเปลี่ยนผ่าน จากสังคัมรัฐจารีตมาสู่สังคัมรัฐชาติสมัยใหม่ ที่สะท้อนถึงความเปลี่ยนแปลงในระบบราชการและความคิดของ สังคมไทย รัฐสมัยใหม่ที่ต้องการข้าราชการ บุคลากรในด้านต่าง ๆ ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในศาสตร์ต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านการปกครองที่แตกต่างจากการปกครองในรูปแบบรัฐจารีต จึงนำมาสู่การตั้งโรงเรียนข้าราชการพลเรือน เพื่อฝึกหัดข้าราชการเพื่อทำงานทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค และต่อมาได้ขยายไปยังการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ และอักษรศาสตร์ในแขนงต่าง ๆ เพื่อสร้างนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญต่าง ๆ ให้มาทำงานรับใช้บ้านเมืองจึงนำมาสู่การตั้ง

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ประจำโรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นการแสดงถึงความก้าวหน้าในทางวิชาการและความเจริญของประเทศไทยที่ผ่านการเปลี่ยนแปลงตามแนวทางนานาอารยประเทศ

“ปาฐกถาเรื่องสมเด็จพระปิยมหาราช” เป็นพระนิพนธ์ที่ทรงอธิบายถึงสถานการณ์ของบ้านเมืองในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่รัฐไทยเผชิญกับการกดดันจากมหาอำนาจภายนอกที่ต้องการแสวงหาผลประโยชน์จากไทยและอาจถึงขั้นยึดครองเป็นอาณานิคม และยังมีกรกดดันจากภายในประเทศที่เกิดการปฏิรูปการปกครองและสังคมในทุกด้าน ที่เป็นธรรมดาอยู่เองที่จะต้องมั่งผู้ที่พอใจและไม่พอใจ แต่ด้วยพระปรีชาสามารถในทางรัฐศาสตร์นโยบายของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การปฏิรูปประเทศให้มีความเจริญจึงลุล่วงไปได้ด้วยดี รัฐไทยได้พัฒนาจากสังคมแบบจารีตเดิมมาสู่สังคมสมัยใหม่ตามมาตรฐานตะวันตก โดยที่มิได้ละทิ้งรากฐานความเป็นไทยในทางพุทธศาสนาและประเพณีต่าง ๆ แต่มีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับกาลสมัย และที่สำคัญคือรัฐไทยสามารถเข้าสู่โลกสมัยใหม่ได้โดยไม่มีเหตุการณ์ความขัดแย้งที่รุนแรงในสังคม นับเป็นพระปรีชาสามารถและพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงมีต่อสังคมไทยอย่างหาที่สุคติได้

“ลักษณะการปกครองประเทศสยามแต่โบราณ” เป็นพระนิพนธ์ที่ทรงอธิบายถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของโครงสร้างทางสังคมไทยตั้งแต่ครั้งบรรพกาล ที่มีรากฐานจากความเชื่อในท้องถิ่นและผสมผสานกับศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธ นำมาสู่การสร้างบ้านเมืองที่เริ่มจากลักษณะของนครรัฐและมาสู่การเป็นราชอาณาจักรที่เป็นปึกแผ่นอย่างกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี สืบมาถึงกรุงรัตนโกสินทร์ ในพระนิพนธ์นี้ ทรงอธิบายว่าชนชาติไทยมีลักษณะประจำชนชาติอยู่สามประการ คือ ความรักอิสระ การรู้จักสามประโยชน์ และความปราศจากวิหิงสาหรือการเบียดเบียนผู้อื่น ทำให้สังคมไทยมีความหลากหลายและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขภายใต้ร่มพระบรมโพธิสมภาร สังคมไทยไม่เคยมีปัญหาความแตกแยกทางสังคมที่มาจากเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา และแม้จะมีบางช่วงเวลาที่ไม่สงบภายในบ้านเมืองพบกับศึกสงครามครั้งใหญ่ แต่คนไทยทั้งหลายก็ช่วยกันรักษาและกอบกู้อิสรภาพของบ้านเมืองมาได้โดยตลอด อีกทั้งคนไทยยังเป็นชนชาติที่รู้จักรับความรู้จากผู้อื่นมาปรับปรุง พัฒนาบ้านเมืองโดยไม่ละทิ้งรากฐานความเป็นไทย จึงทำให้บ้านเมืองเจริญรุ่งเรืองขึ้นมาตามลำดับ ซึ่งควรอย่างยิ่งที่ชนรุ่นหลังจะได้ระลึกถึงคุณูปการที่บรรพบุรุษสร้างสรรคไว้ และรักษาลักษณะประจำชนชาติไทยนี้ไว้ต่อไปอย่างไม่เสื่อมคลาย

“ตำนานการเกณฑ์ทหารไทย” พระนิพนธ์เรื่องนี้อธิบายถึงเรื่องการจัดกำลังคน การควบคุมกำลังคนในสังคมจารีตแบบเดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยอยุธยาเป็นต้นมา ที่ผู้ชายทุกคนถือว่ามีหน้าที่ต้องรับราชการเป็นไพร่หลวงไพร่สม ทำงานให้รัฐผ่านการใช้แรงงานในงานสงบและเป็นทหารในยามสงคราม รูปแบบการจัดกำลังทหารที่เปลี่ยนจากไพร่ในยามสงบเป็นความเหมาะสมกับช่วงบริบทหนึ่งของสังคมไทย ที่มีสงครามในแบบจารีตมิใช่สงครามสมัยใหม่ตามแบบอย่างโลกตะวันตกตั้งแต่ศตวรรษที่ 18 เป็นต้นมา ที่เริ่มมีระบบการเกณฑ์ทหาร และการสร้างทหารอาชีพแยกออกจากกันอย่างชัดเจน เมื่อสังคมไทยเกิดการเปิดประเทศรับกระแสตะวันตกหลังสนธิสัญญาเบาว์ริง จึงเกิดรูปแบบการจัดระบบกำลังคน การสร้างทหารอาชีพและการเกณฑ์ทหารขึ้นมา ถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่ในสังคม เพราะเป็นการยกเลิกระบบไพร่โดยปริยายและรวมอำนาจการจัดกำลังคนไว้ที่ส่วนกลางอย่างสมบูรณ์ เป็นการแสดงให้เห็นถึงการข้ามพ้นจากรัฐจารีตมาสู่การเป็นรัฐชาติตามแบบโลกสมัยใหม่ที่ชัดเจนประการหนึ่ง

พระนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้า กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทั้งสี่เรื่องนี้ จึงเหมาะสมกับผู้ที่สนใจศึกษาทางรัฐศาสตร์และประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักศึกษาทางรัฐศาสตร์ทั้งหลายที่จะได้เห็นถึงรูปแบบการปกครองที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละช่วงเวลาของไทย และที่สำคัญคือการจัดรูปแบบการปกครองบ้านเมืองในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อจากรัฐจารีตสู่รัฐชาติ ที่สังคมไทยสามารถเปลี่ยนผ่านมาได้โดยความเรียบร้อยไม่มีเหตุการณ์ความขัดแย้งรุนแรง

อย่างไรบางประเทศที่ถึงขั้นเกิดสงครามกลางเมือง จึงเป็นเรื่องที่นักศึกษาทางรัฐศาสตร์ทั้งหลายสมควรจะศึกษา บทพระนิพนธ์ทั้งสี่และพระนิพนธ์อื่น ๆ อย่างลึกซึ้ง เพื่อให้เห็นลักษณะโครงสร้างของสังคมไทย รูปแบบความสัมพันธ์ของกลุ่มชน การจัดวางรูปแบบทางสังคม วัฒนธรรม ศาสนา จารีตต่าง ๆ ที่เป็นรากฐานของความเป็นชาติไทย เมืองไทย ในปัจจุบัน

การดำเนินการจัดพิมพ์และการเตรียมบทความเพื่อเสนอการตีพิมพ์

วารสารกฎหมายและการเมืองการปกครอง

โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

Journal of Law and Political Affairs

School of Law and Politics Suan Dusit University

.....

วารสารกฎหมายและการเมืองการปกครอง (Journal of Law and Political Affairs) จัดทำเพื่อเผยแพร่บทความวิจัย (Research Article) บทความวิชาการ (Academic Article) บทความปริทรรศน์ (Review Article) หรือบทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) ในสาขานิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ขอบเขตผลงานที่ตีพิมพ์

วารสารกฎหมายและการเมืองการปกครอง โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ตีพิมพ์บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษในสาขาที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กฎหมายรัฐธรรมนูญ กฎหมายปกครอง กฎหมายอาญา กฎหมายมหาชน กระบวนการยุติธรรม กฎหมายว่าด้วยพระธรรมนูญศาลยุติธรรม กฎหมายเอกชน กฎหมายระหว่างประเทศ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และประกาศอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ด้านที่เกี่ยวกับการบริหาร การเมืองการปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นโยบายสาธารณะ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับรัฐ รูปแบบความสัมพันธ์ของรัฐ องค์กรทางการเมือง การปกครองส่วนท้องถิ่น การอำนวยความสะดวก การพัฒนาสังคมและชุมชน และการมีส่วนร่วมของประชาชน

กำหนดการเผยแพร่

วารสารกฎหมายและการเมืองการปกครอง โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต กำหนดการเผยแพร่ตีพิมพ์ราย 6 เดือน ปีละ 2 ฉบับ ได้แก่

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – มิถุนายน

ฉบับที่ 2 เดือน กรกฎาคม – ธันวาคม

การพิจารณาบทความ

บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารนี้จะต้องผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง (Peer Review) อย่างน้อย 2 ท่าน โดยผู้แต่งและผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาประเมินบทความจะไม่ทราบชื่อซึ่งกันและกัน (Double-blind Peer Review)

กระบวนการดำเนินงาน

1. กองบรรณาธิการเปิดรับต้นฉบับจากผู้เขียน
2. กองบรรณาธิการประชุมเพื่อพิจารณาความสอดคล้องของต้นฉบับกับวัตถุประสงค์ และขอบเขตของวารสารกฎหมายและการเมืองการปกครอง รวมถึงตรวจสอบความถูกต้องในการจัดรูปแบบตามเกณฑ์ของวารสาร
3. กองบรรณาธิการดำเนินการจัดส่งต้นฉบับที่ผ่านการพิจารณาไปยังผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง
4. กองบรรณาธิการสรุปผลการประเมินคุณภาพต้นฉบับของผู้ทรงคุณวุฒิและจัดส่งไปยังผู้เขียน เพื่อให้ดำเนินการแก้ไข
5. กองบรรณาธิการตรวจสอบความถูกต้องและคุณภาพของบทความและพิจารณาต้นฉบับวารสารฉบับที่จะตีพิมพ์
6. กองบรรณาธิการตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของวารสารต้นฉบับก่อนทำการจัดพิมพ์
7. คณะทำงานจัดพิมพ์และเผยแพร่วารสาร

เกณฑ์ในการพิจารณาบทความ

1. ต้นฉบับที่ส่งมาเพื่อขอตีพิมพ์ต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดวารสารหนึ่งมาก่อน หรือไม่อยู่ในระหว่างการเสนอขอตีพิมพ์ในวารสารอื่น
2. เนื้อหาของต้นฉบับมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสารกฎหมายและการเมืองการปกครอง โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
3. เนื้อหาของต้นฉบับมีคุณภาพตามหลักวิชาการในสาขาวิชานั้น ๆ และประกอบด้วยองค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ รวมทั้งต้องไม่คัดลอก ลอกเลียน หรือตัดทอนจากบทความอื่นโดยเด็ดขาด (การละเมิดลิขสิทธิ์ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนเท่านั้น)
4. ผู้เขียนบทความต้องจัดรูปแบบของบทความตามที่กำหนดไว้ในระเบียบการส่งบทความของวารสารกฎหมายและการเมืองการปกครอง โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
5. กรณีมีข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เขียนต้องแก้ไขและชี้แจงการแก้ไขบทความมายังกองบรรณาธิการ
6. การพิจารณาบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร กองบรรณาธิการจะพิจารณาเฉพาะบทความที่ผ่านการพิจารณาประเมินผลให้ตีพิมพ์เผยแพร่ได้จากผู้ทรงคุณวุฒิเท่านั้น

ข้อเสนอแนะการเตรียมต้นฉบับ

การตีพิมพ์บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ให้ใช้ตัวอักษรแบบ TH Sarabun New กำหนดตั้งค่าน้หน้ากระดาษด้านบนและด้านซ้าย 1.5 นิ้ว ด้านล่างและด้านขวา 1 นิ้ว โดยบทความควรมีความยาวดังนี้

บทความวิจัย (Research Article)	ประมาณ 15 หน้า ต่อบทความ
บทความวิชาการ (Academic Article)	ประมาณ 15 หน้า ต่อบทความ
บทความปริทรรศน์ (Review Article)	ประมาณ 8 หน้า ต่อบทความ
บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)	ประมาณ 5 หน้า ต่อบทวิจารณ์

รูปแบบการเขียนบทความของวารสาร

รูปแบบการเขียนบทความของวารสารสามารถดาวน์โหลดได้จาก

https://sdumail-my.sharepoint.com/:f/g/personal/pa_slp_dusit_ac_th/ErcnJGZAR05LnPU0RQ6Uxc8BTdQI9J1x5-6FZMppv_8F0A?e=herN5l

รูปแบบเอกสารอ้างอิงของวารสาร

รูปแบบเอกสารอ้างอิงของวารสารสามารถดาวน์โหลดได้จาก

http://joe-edu.rmu.ac.th/images/JOE2020/APA7_2563.pdf

โดยมีส่วนประกอบของวารสารดังนี้

บทความวิจัย	บทความวิชาการ	บทความปริทรรศน์	บทวิจารณ์หนังสือ
1. ชื่อบทความ	1. ชื่อบทความ	1. บทนำ	บทความที่
2. บทคัดย่อและคำสำคัญ	2. บทคัดย่อและคำสำคัญ	2. บทสรุป	วิพากษ์วิจารณ์เนื้อหา
3. บทนำ	3. บทนำ	3. เอกสารอ้างอิง	สาระ คุณค่า และ
4. วัตถุประสงค์การวิจัย	4. เนื้อหา		คุณูปการของหนังสือ
5. สมมติฐาน (ถ้ามี)	5. บทวิเคราะห์		โดยใช้หลักวิชาการและ
6. กรอบแนวคิด	6. บทสรุป		ดุลยพินิจ
7. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	7. ข้อเสนอแนะ		อันเหมาะสม
8. ระเบียบวิธีวิจัย	8. เอกสารอ้างอิง		
9. ผลการวิจัย			
10. อภิปรายผล			
11. ข้อเสนอแนะ			
12. เอกสารอ้างอิง			

Research Article	Academic Article	Review Article	Book Review
1. Article Title	1. Article Title	1. Introduction	An article that critiques the content, value and contribution of a book using academic principles and appropriate discretion.
2. Abstract and Keywords	2. Abstract and Keywords	2. Conclusion	
3. Introduction	3. Introduction	3. References	
4. Research Objective	4. Content		
5. Hypothesis (If any)	5. Analysis		
6. Conceptual Framework	6. Conclusion		
7. Literature Review	7. Suggestion		
8. Research Methodology	8. References		
9. Research Results			
10. Results Discussion			
11. Research Suggestion			
12. References			

ลิขสิทธิ์

ลิขสิทธิ์ต้นฉบับที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารกฎหมายและการเมืองการปกครอง ถือเป็นกรรมสิทธิ์ของโรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ห้ามผู้ใดนำข้อความทั้งหมดหรือบางส่วนไปพิมพ์ซ้ำ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตอย่างเป็นทางการเป็นลายลักษณ์อักษรจากโรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต นอกจากนี้ เนื้อหาที่ปรากฏในบทความเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน ทั้งนี้ไม่รวมความผิดพลาดอันเกิดจากเทคนิคการพิมพ์

ค่าใช้จ่ายในการตีพิมพ์

ไม่มีค่าใช้จ่ายสำหรับการตีพิมพ์ในวารสารกฎหมายและการเมืองการปกครอง

การส่งบทความและติดต่อสอบถาม

โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
(วารสารกฎหมายและการเมืองการปกครอง) อาคารเฉลิมพระเกียรติ 50 พรรษา มหาวชิราลงกรณ
เลขที่ 145/9 (แยกสวนรื่นฤดี) ถนนสุขโขทัย แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
โทรศัพท์ 02-241-7194 ต่อ 4170 โทรสาร 02-2417195
E-mail : jpg-slp@dusit.ac.th

จริยธรรมในการตีพิมพ์ (Publication Ethics)

วารสารกฎหมายและการเมืองการปกครอง โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต มีมาตรฐานทางจริยธรรมในการตีพิมพ์บทความ ดังนี้

จริยธรรมของบรรณาธิการ

- บรรณาธิการมีหน้าที่ต้องพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาบทความกับวัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสาร
- บรรณาธิการต้องพิจารณาตรวจสอบคุณภาพ ความซ้ำซ้อน และรูปแบบของบทความ ร่วมกับกองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิก่อนการจัดพิมพ์วารสาร
- บรรณาธิการต้องดำเนินการตามกระบวนการและขั้นตอนการจัดพิมพ์วารสารที่กำหนดไว้ รวมทั้งรักษามาตรฐานของวารสารอยู่เสมอ
- บรรณาธิการต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้เขียนบทความ ผู้ประเมินบทความ หรือบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- บรรณาธิการต้องรักษาความลับของผู้เขียนบทความ และผู้ประเมินบทความ
- บรรณาธิการต้องปรับปรุงวารสารอย่างสม่ำเสมอและเต็มใจที่จะแก้ไขข้อผิดพลาดการตีพิมพ์

จริยธรรมของผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ

- ผู้ทรงคุณวุฒิต้องตระหนักถึงความเชี่ยวชาญทางวิชาการ ประสบการณ์ตามศาสตร์ของตนเองที่สอดคล้องกับบทความก่อนรับประเมินคุณภาพบทความ
- ผู้ทรงคุณวุฒิต้องไม่เป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้เขียนบทความ
- ผู้ทรงคุณวุฒิต้องประเมินบทความด้วยหลักเกณฑ์วิชาการอย่างเป็นธรรม ปราศจากอคติความลำเอียง
- ผู้ทรงคุณวุฒิต้องทำการพิจารณาประเมินบทความและส่งผลการประเมินตามกรอบระยะเวลาของกระบวนการจัดทำวารสาร พร้อมข้อเสนอแนะ (ถ้ามี)
- ผู้ทรงคุณวุฒิต้องรักษาความลับของผู้แต่งบทความ

จริยธรรมของผู้เขียนบทความ

- บทความที่ผู้เขียนส่งมาเพื่อขอรับการตีพิมพ์กับวารสารกฎหมายและการเมืองการปกครองต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดวารสารหนึ่งมาก่อน หรือไม่อยู่ในระหว่างการเสนอขอตีพิมพ์ในวารสารอื่น
- บทความที่มีการทดลองในมนุษย์หรือสัตว์ ผู้เขียนต้องปฏิบัติและแสดงหลักฐานตามหลักจริยธรรมในการวิจัยและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
- ผู้เขียนควรระบุแหล่งทุนที่สนับสนุนการดำเนินการวิจัย
- ผู้เขียนควรเคารพและพิจารณาความคิดเห็นของผู้อื่นโดยปราศจากอคติ และแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ
- ชื่อผู้เขียนที่ปรากฏในบทความต้องเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในบทความนั้นอย่างแท้จริง

.....

Journal of Law and Political Affairs

JLPA
SDU

โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
อาคารเฉลิมพระเกียรติ 50 พรรษามหาชัราลงกรณ์ เลขที่ 145/9 (แยกสวนรื่นฤดี)
ถนนสุขโขทัย แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
โทรศัพท์ : 02-241-7194 ต่อ 4170 โทรสาร : 02-2417195
E-mail : jpg-slp@dusit.ac.th